

#cietumi

ieslodzījuma
vietu pārvalde

20
IESLODZĪJUMA
VIETU
PĀRVALDES
ŽURNĀLS

4. lpp.

VISPĀRĪGI

Priekšnieces uzruna.

Pamatinformācija par ieslodzījuma vietu pārvaldi.

Par paveikto un turpmākajiem plāniem.

10. lpp.

KLĀTESOŠI

Intervija ar Rīgas Centrālcietuma priekšnieku pulkvedi Raivi Runci

un nu jau bijušo Daugavgrīvas cietuma priekšnieku Valēriju Tverdovu.

19. lpp.

VĒSTURISKI

Ieskats Rīgas Centrālcietuma un Daugavgrīvas cietuma vēsturē.

30. lpp.

MŪSDIENĪGI

Fotoreportāža no Rīgas Centrālcietuma un Daugavgrīvas cietuma.

52. lpp.

PROFESIONĀLI

Amats šķērsgriezumā – apsargs un uzraugs ieslodzījuma vietā.

64. lpp.

ZINĀTNISKI

Ieslodzījuma vietu sistēmas pilnveidošana: aktualitātes par zinātniski pētniecisko darbu.

68. lpp.

INFORMATĪVI

No ieslodzījuma uz korekciju... un vēlreiz uz korekciju.

72. lpp.

AKTUĀLI

Ieslodzījuma vietu pārvaldes īstenotie projekti. E-lieta.

76. lpp.

ANALĪTISKI

Ieslodzījuma vietu pārvaldes statistika par 2019. gadu.

Mūsu valsts penitenciārā sistēma turpina savu attīstības ceļu jau otrajā simtgadē. Tas norit ciešā mijiedarbībā ar globālajām pārmaiņām un norisēm Eiropā un pasaulē, ievērojot starptautisko institūciju prasības dalībvalstīm, tostarp sekmējot demokrātiju, nodrošinot tiesiskumu un ievērojot cilvēktiesības. Minētie aspekti visnotaļ tiek likti par pamatu, veidojot Latvijas kriminālsodu izpildes politiku un nodrošinot tās īstenošanu.

Lai cietumu sistēma sasniegtu savu izvirzīto vīziju un mērķus, dienestam ir nepieciešams kvalificēts un motivēts personāls. Tādēļ personāla izglītība ir viena no Latvijas cietumu sistēmas pamatvērtībām.

Cietumi ir skarba un sarežģīta vide, it īpaši, ja tie darbojas ar nepietiekamiem cilvēkresursiem, infrastruktūras un finanšu resursiem. Cietumu vadītājiem ir jābūt profesionāli spējīgiem, spējīgiem, mērķtiecīgiem, radošiem un neatlaidīgiem, lai spētu realizēt uzdevumus, ko tiem uzliek kā nacionālie tiesību akti, politikas plānošanas dokumenti, tā arī starptautiskās saistības. Viņiem jābūt spējīgiem realizēt sistēmiskas reformas un vadīt pārmaiņas.

Cietumi ir atbildīgi par to, lai tiktu nodrošināta droša vide likumpārkāpējiem, kur tie nekaitētu sabiedrībai, kā arī viņiem tiktu nodrošināta resocializācija un iespēja atgriezties sabiedrībā kā produktīviem un likumpaklausīgiem līdzpilsoņiem.

Cietumiem bez šaubām ir būtiska loma sabiedrībā, kas bieži vien netiek pietiekami novērtēta. Mums dotais uzdevums – izveidot un pārvaldīt taisnīgus, humānus un efektīvus cietumus – visai reti tiek izvirzīts par valsts prioritāti. Saprotams, ka ieslodzīto jautājumi kopumā ļoti bieži izraisa negatīvas asociācijas, un šie stereotipi traucē paraudzīties uz nepieciešamību risināt cietumu problēmjautājumus.

Efektīvas pārmaiņas cietumu sistēmā var notikt tikai tad, ja visos līmeņos ir vienota izpratne par vīziju un mērķi, ko vēlamies sasniegt. Pārmaiņas var notikt tikai tad, ja attiecības starp cietumu vadību un personālu ir balstītas uz savstarpēju cieņu un uzticēšanos. Mūsdienu kriminālsodu izpildei ir nepieciešami vadītāji ar pārliecinošu un skaidru redzējumu par pārmaiņām, ko ir nepieciešams veikt, tādi, kuri ir spējīgi motivēt un mobilizēt savu personālu.

Sekmīga cietumu sistēmas reforma ir iespējama tikai ar skaidru esošo procesu, resursu un ieslodzīto profila novērtējumu, tādēļ nepieciešams izveidot un ieviest efektīvas informācijas sistēmas. Pārmaiņu pamatā būtiskākie elementi nešaubīgi ir tiesiskā reforma, nozares politikas formulēšana un īstenošana, nozares vadība, uzraudzība un kontrole.

Diemžēl pēdējos divdesmit gados personāla apmācības jautājums nav bijis pietiekami risināts. Taču šajās desmitgadēs ievērojami mainījusies cietuma personāla loma un prasības profesionālajām kompetencēm. Cietuma personāls noteikti vairs nav tikai cietuma priekšnieks un apsargs, bet gan arī pedagogs, sociālais darbinieks, psihologs u.tml., kuram jāspēj tikt galā ar ieslodzītā resocializācijas plāna sastādīšanu, novērtējot viņa vardarbības vai citus riskus, jāspēj sniegt pirmo palīdzību, jāprot sastādīt ziņojumus, jāspēj strādāt ar cilvēkiem, kas ir atkarīgi no narkotikām vai alkohola, dzimumnoziedzniekiem, nepilngadīgiem likumpārkāpējiem, senioriem un ieslodzītajiem ar invaliditāti, ieslodzītajiem, kuri izcieš garus soda termiņus vai īslaicīgu brīvības atņemšanas sodu, ieslodzītajiem ar psihiskās un garīgās veselības traucējumiem, suicidālu uzvedību un tieksmi uz pašsāpīgākos, jātiek galā ar jautājumiem, kas skar stigmatizāciju un institucionalizāciju, jānodarbojas ar ieslodzīto ģimenēm un tuviniekiem, nevalstiskajām organizācijām un brīvprātīgajiem, jāspēj strādāt starpinstitucionālā dimensijā. Tas noteikti vairs nav cietumsargs, bet cilvēks, kura loma ir būtisks un vērtīgs ieguldījums drošākai sabiedrībai. Cietuma virsnieks ir speciālists, kurš ikdienā veic daudzveidīgas funkcijas, lai tiktu veicināta sabiedrības drošība.

Ikviena cietumā nodarbinātā izglītība un profesionālā izaugsme ir svarīga veiksmīgas cietumu sistēmas misijas un vīzijas sasniegšanai.

Cerībā un ticībā, ka mums visiem kopā izdosies sasniegt izvirzītos mērķus,

Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniece,
ģenerāle
Ilona Spure

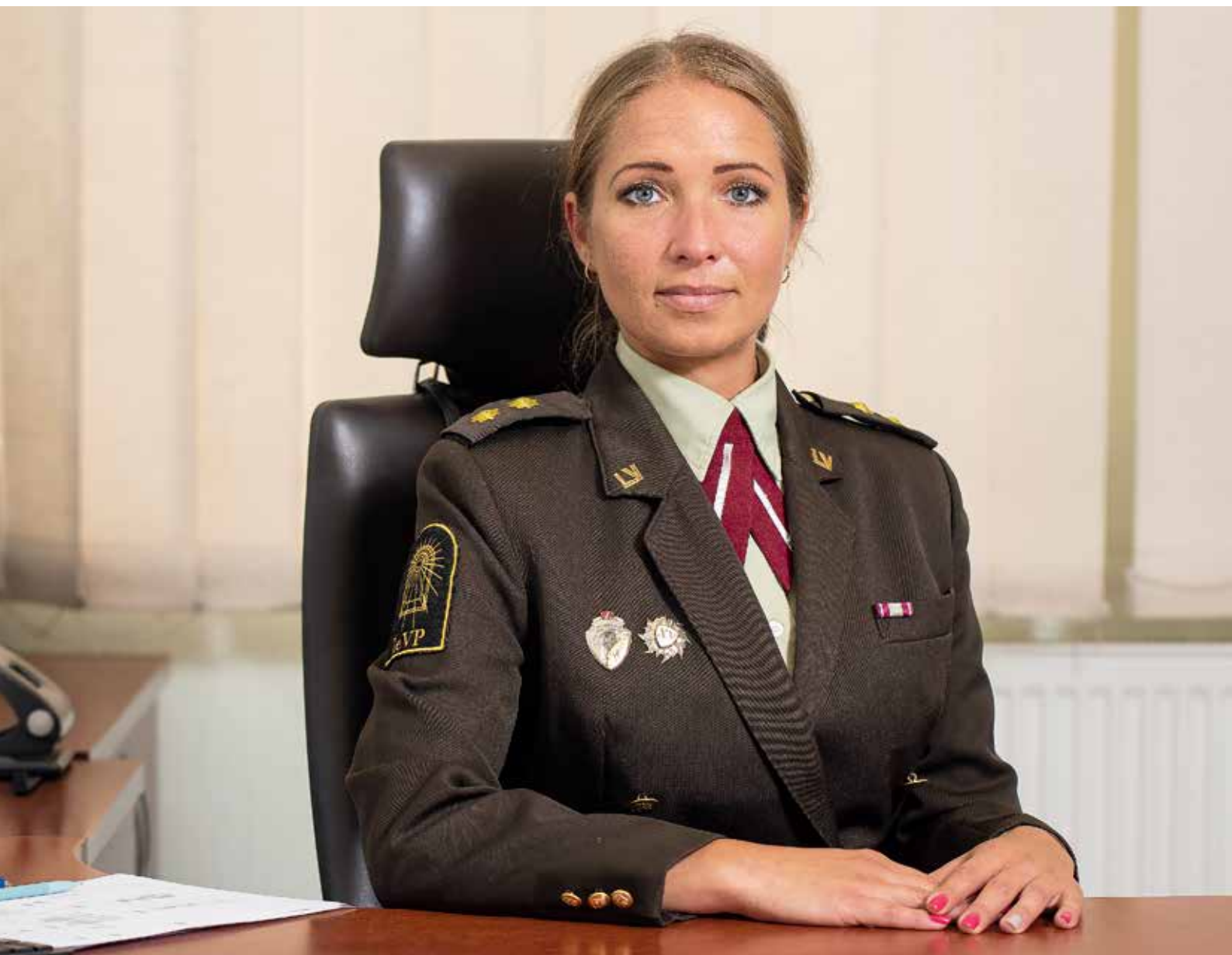
Veicot man uzticētos dienesta pienākumus, savā ikdienas darbā es atbildu par ieslodzījuma vietu apsardzi, drošību, ieslodzīto uzraudzību un resocializāciju. 2019. gada ietvaros īpašu izaicinājumu nebija, bet šis gads bija būtisks ar to, ka ieslodzījuma vietu pārvaldē tika pabeigta mūsu rīcībā esošā bruņojuma (ieroču) modernizācija, tāpat ieslodzījuma apsardzes un drošības funkciju nodrošināšanai tika iegādāti bezpilota gaisa kuģi (droni). Šis gads bija būtisks arī ar to, ka virs ieslodzījuma vietām tika izveidotas bezpilota gaisa kuģu lieguma zonas. Papildinot iepriekš minēto, nepieciešams ir arī piebilst to, ka šajā laikā bija veikts ieslodzīto resocializācijas funkciju audits, kā arī Valsts kontroles revīzija.

2020. un, iespējams, arī 2021. gada izaicinājums noteikti ir un paliek COVID19, lai nepieļautu šī vīrusa iekļūšanu un izplatīšanos ieslodzījuma vietās. Šis ir izaicinājumiem bagāts laiks, kad vienlaikus bija būtiski jāierobežo ieslodzīto tiesības, tai pašā laikā nepieļaujot ieslodzīto masveida nemierus vai arī citas ārkārtas situācijas ieslodzījuma vietās.

2020. gada ietvaros tika un tiek strādāts pie dažādu iekšējā un ārējā normatīvā regulējuma izstrādes visās man pakļautajās jomās. Savukārt 2021. gada ietvaros darbosimies pie ieslodzījuma vietu caurlaižu režīma modernizācijas.

ieslodzījuma vietu pārvaldes
priekšnieka vietnieks,
pulkvedis
Māris Stivrenieks

2019. gads ir bijis pirmais gads manā darba pieredzē, kad līdz aprīlim bija jāstrādā ar pagaidu budžetu. Pagaidu budžets ir tehniskais budžets, kas paredz izpildīt līdzšinējo politiku un neuzņemties jaunas saistības, neparedzēt politikas izmaiņas, jaunas iniciatīvas un jaunus risinājumus.

Ar 2019. gada 1. aprīli tika likvidēts Brasas cietums (ieslodzījuma vieta, kur es uzsāku savas dienesta gaitas), tādā veidā gadā ietaupot valsts budžeta līdzekļus 3,5 miljonu eiro apmērā. Neskatoties uz to, ka ietaupījums 2019. gadā bija mazāks, tas ļāva veikt remontdarbus visās ieslodzījuma vietās, uzlabojot sadzīves apstākļus notiesātajiem un apcietinātajiem, un darba apstākļus nodarbinātajiem.

Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2019. gadā sakārtoti darba aizsardzības jautājumi, noslēgts līgums ar kompetento institūciju, kā arī resursu vadības sistēmas Horizon pašapkalpošanās sistēma papildināta ar e-instruktāžas moduli.

Ar mērķi izteikt ieslodzījuma vietu pārvaldes atzinību un pateicību par personas nozīmīgu ieguldījumu Latvijas penitenciārajā sistēmā, godprātīgu un radošu darbu, par amata pienākumu priekšzīmīgu pildīšanu kopīgu ieslodzījuma vietu pārvaldes mērķu sasniegšanā un penitenciārās sistēmas attīstības veicināšanā, nodibināta "Jubilejas gada zīme "Latvijas penitenciārai sistēmai 100".

leslodzījuma vietu pārvaldes manā atbildībā esošo jomu 2020. gada galvenie izaicinājumi ir:

- Valmieras cietuma dzīvojamā korpusa pārbūve un pastaigu laukumu izbūve. Savlaicīga šī pasākuma izpilde ietekmēs visu ieslodzījuma vietu notiesāto pilngadīgo vīriešu izvietojanas iespējas soda izciešanai slēgtajos cietumos.

- Personālvadības jomā ir paredzēts apstiprināt ieslodzījuma vietu pārvaldes Personāla attīstības stratēģiju 2020.-2025. gadam, lai noteiktu nepieciešamās darbības ieslodzījuma vietu pārvaldes personāla attīstībai.

- Jauna parauga, mūsdienīga formas tērpa nodrošināšana ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm.

- Attiecībā uz ieslodzītajiem ir paredzēts pilnveidot uztura un sadzīves vajadzību nodrošināšanu.

Šobrīd notiek darbs pie ieslodzījuma vietu pārvaldes darbības stratēģijas izstrādes 2021.-2022. gadam.

Arī 2021. gadā plānoju turpināt darbu pie procesu pārskatīšanas un optimizācijas, kā arī atteikšanos no liekām darbībām, kvalitātes un efektivitātes uzlabošanai, kas rezultēsies dabīgā vēlmē visiem turpināt pārmaiņu ceļu, mainīt domāšanu un radīt vēlmi ļauties pārmaiņām.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka vietniece,
pulkvežleitnante **Tatjana Trocka**

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES – MISIJA, VĪZIJA, VĒRTĪBAS

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDE IR TIESLIETU MINISTRIJAS PADOTĪBĀ ESOŠA VALSTS PĀRVALDES IESTĀDE, KAS ĪSTENO VALSTS POLITIKU APCIETINĀJUMA KĀ DROŠĪBAS LĪDZEKĻA UN BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS KĀ KRIMINĀLSODA IZPILDES JOMĀ.

PĀRVALDES DARBĪBU REGLAMENTĒ:

- 1 Valsts pārvaldes iekārtas likums
- 2 Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums
- 3 Ministru kabineta 2005. gada 1. novembra noteikumi Nr.827 "Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums"

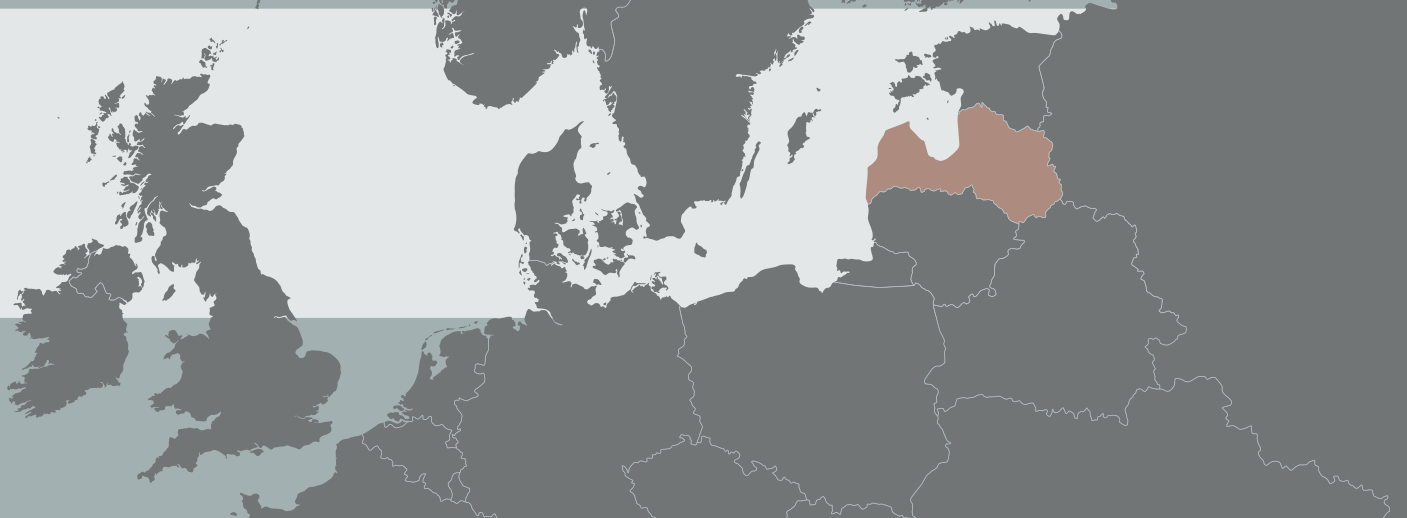
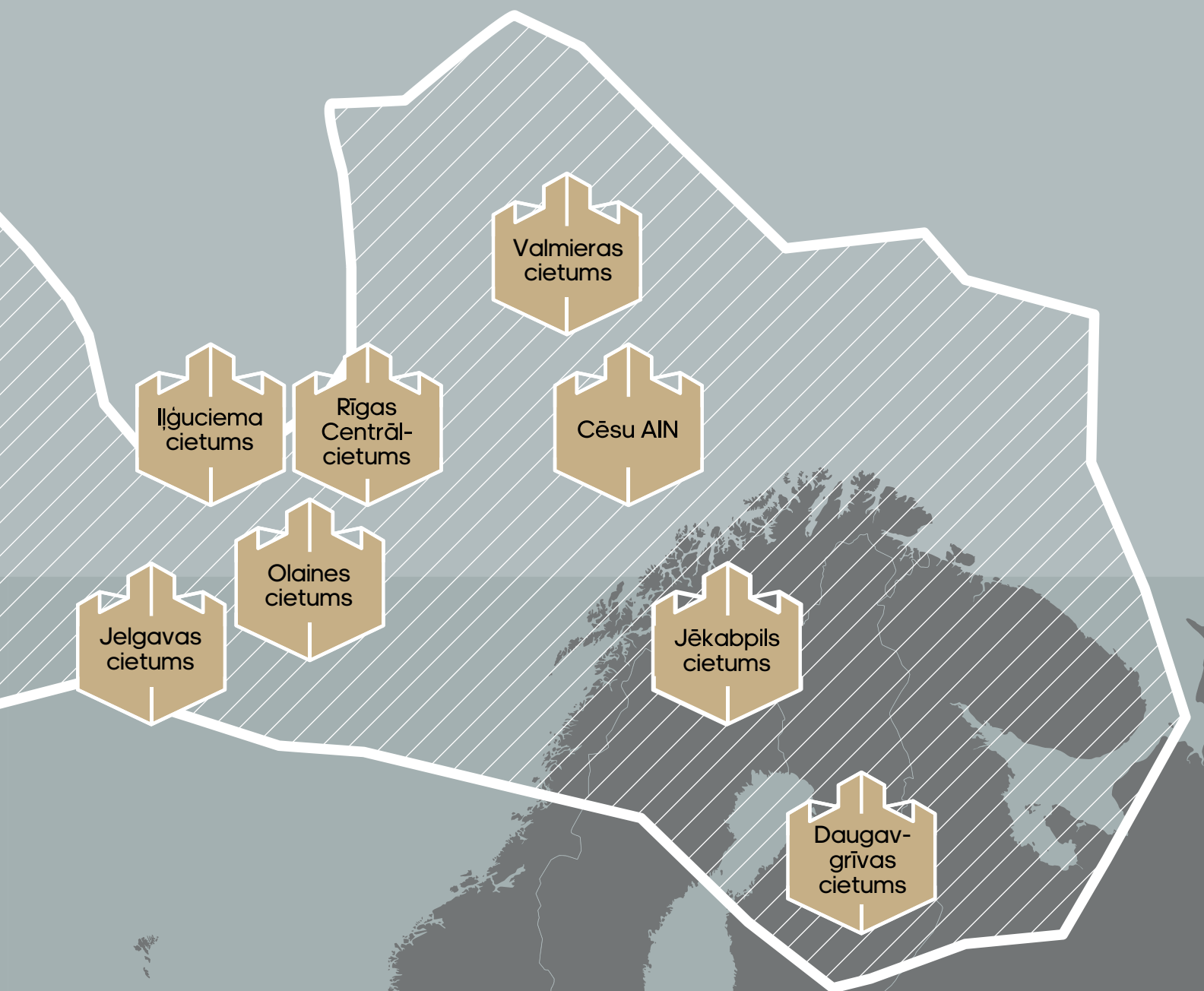
PĀRVALDES GALVENIE DARBĪBAS VIRZIENI:

- 1 Uzraudzīt, nodrošināt ieslodzītajiem noteikto uzvedības normu, tiesību un pienākumu ievērošanu
- 2 Nodrošināt normatīvajos aktos noteikto sadzīves un komunālo pakalpojumu sniegšanu ieslodzītajiem
- 3 Nodrošināt ieslodzīto medicīnisko aprūpi
- 4 Organizēt ieslodzīto garīgās aprūpes, sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas pasākumus
- 5 Nodrošināt personāla tiesību ievērošanu, pienākumu izpildi, tiesisko aizsardzību darbības un sociālās garantijas
- 6 Nodrošināt darbinieku profesionālās ievirzes un pilnveides izglītību
- 7 Veikt ieslodzījuma vietu apsardzi

Liepājas
cietums

PĀRVALDES DARBĪBAS MĒRĶIS IR LIKUMĪBAS, TAISNĪGUMA UN VIENLĪDZĪBAS APSTĀKĻOS SODĪTAS PERSONAS EFEKTĪVA RESOCIALIZĒŠANA, KĀ ARĪ ATKĀRTOTO NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU IZDARĪŠANAS SKAITA SAMAZINĀŠANA.

LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETU KARTE

ŠĪ GADA SĀKUMĀ AICINĀJĀM UZ SARUNU RĪGAS CENTRĀLCIETUMA PRIEKŠNIEKU PULKVEDI **RAIVI RUNCI** UN NU JAU BIJUŠO DAUGAVGRĪVAS CIETUMA PRIEKŠNIEKU PULKVEDI **VALERIJU TVERDOVU**.

VALERIJS TVERDOVS BIJA DAUGAVGRĪVAS CIETUMA PRIEKŠNIEKS NO 2008. GADA LĪDZ 2020. GADA 31. AUGUSTAM. IEPRIEKŠ, NO 2003. GADA LĪDZ GRĪVAS UN DAUGAVPILS CIETUMA APVIENOŠANAI 2008. GADĀ, BIJA DAUGAVPILS CIETUMA PRIEKŠNIEKS. SAVAS GAITAS IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMĀ SĀKA 1992. GADĀ KĀ UZRAUGS. SAVUKĀRT LĪDZ 1991. GADAM 14 GADUS PAVADĪJA DIENESTĀ ARMIJĀ.

RAIVIS RUNCIS ŠOBRĪD IR RĪGAS CENTRĀLCIETUMA PRIEKŠNIEKS. IEPRIEKŠ, NO 2012. GADA, VADĪJA BRASAS CIETUMU LĪDZ TĀ SLĒGŠANAI 2019. GADA 1. APRĪLĪ. IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMĀ SĀKA STRĀDĀT 1996. GADĀ. PIRMS TAM – OBLIGĀTAJĀ MILITĀRAJĀ DIENESTĀ.

SARUNAS LAIKĀ INTERVIJAS DALĪBNIEKI DALĪJĀS AR SAVU PIEREDZI PAR CIETUMA PRIEKŠNIEKA AMATA ĪPATNĪBĀM, IEGŪTO PIEREDZI ILGSTOŠU LAIKU STRĀDĀJOT IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMĀ, LIELA KOLEKTĪVA VADĪBU, PIEDZĪVOTAJĀM PĀRMAIŅĀM UN SECINĀJUMIEM PAR DIENESTĀ PAVADĪTO LAIKU.

AMATA, NOZARES, PROFESIJAS RAKSTUROJUMS

KĀDI IR CIETUMA PRIEKŠNIEKA AMATA PIENĀKUMI?

Raivis Runcis: Cietuma priekšnieka amata pienākumi ir pieejami amata aprakstā, un atbilstoši tiem tiek plānoti ikdienas darbi. Tai skaitā, tas ir darbs ar dokumentiem – gada laikā apmēram 13 000 nosūtāmo dokumentu un 12 000 ieslodzīto sūdzības. Dokumentu plūsma ir milzīga.

Valerijs Tverdovs: Es piekritu, amata aprakstā ir atspoguļota visa informācija par cietuma priekšnieka pienākumiem, bet īsumā – cietuma priekšnieka pienākums ir vadīt visa cietuma darbu. Cietums ir milzīgs, dzīvs mehānisms, kurā norit ne tikai ieslodzīto uzraudzīšana, bet arī viņu nodrošināšana ar pārtiku, apģērbu, darbu, medicīnisko aprūpi, izglītību. Jāatzīmē, ka Daugavgrīvas cietums ir unikāls, jo tas sastāv no divām nodaļām – diviem cietumiem – Daugavpils un Grīvas cietuma nodaļām. Tās atrodas aptuveni 7 kilometru attālumā viena no otras, un darbu abās nodaļās jānodrošina ar gandrīz to pašu vadības komandu – priekšnieku, viņa vietniekiem un nodaļu vadītājiem. Daugavpils un Grīvas cietumi tika apvienoti 2008. gada 1. novembrī, un tobrīd bija jādodomā, kā šajās divās nodaļās organizēt darbu. Sākām izmantot videokonferences režīmu, jo es un mani vietnieki varēja atrasties dažādās nodaļās. Man un maniem trīs vietniekiem, katram ir sadalītas atbildības jomas. Lai arī juridiskā adrese mums ir Grīvas nodaļa, vienam no mums jābūt Daugavpils cietuma nodaļā. Piemēram, pirmdienā tur atrodos es, otrdienā – mans vietnieks, un tā tālāk. Piekritu Raivim – arī mums ir liels apstrādājamo dokumentu apjoms.

“ Pozitīvu lēmumu vienmēr ir viegli pieņemt. Negatīvu, sāpīgu, problemātisku, reizēm pašiem sev, reizēm problemātisku pašam kontingentam, tur, tā sakot, “jājūt cietums.”

Raivis Runcis

KĀDAS RAKSTURA ĪPAŠĪBAS IR NEPIECIEŠAMAS CIETUMA PRIEKŠNIEKAM?

Raivis Runcis: Drosmei. Drosmei pieņemt negatīvu lēmumu. Pozitīvu lēmumu vienmēr ir viegli pieņemt. Negatīvu, sāpīgu, problemātisku, reizēm pašiem sev, reizēm problemātisku pašam kontingentam, tur, tā sakot, “jājūt cietums”. Negatīvu lēmumu ir jāspēj drosmīgi pieņemt, uzņemoties atbildību par sekām. Ne vienmēr visiem patiks tavš lēmums, tāpēc ir jābūt gatavam uz to, ka būs negācijas.

KAS JUMS SNIEDZ VISLIELĀKO GANDARĪJUMU JŪSU DARBĀ?

Valerijs Tverdovs: Man sagādā gandarījumu brīži, kad nav nesaņemas personāla starpā un uzdevums tiek izpildīts – kad nevis nāk sūdzēties viens par otru, bet atrisina doto uzdevumu, savstarpēji sadarbojoties. Atceros, kā 2005. gadā apmeklēju Polijas cietumu. Tur mums rādīja nodaļas, kurās strādā ar ieslodzītajiem, un pastāstīja kā šis darbs notiek. Līdzīgi kā pie mums, arī tur bija resocializācijas daļa, apsardze un uzraudzība, tikai tur tika izmantoti citi nosaukumi. Un tur redzēju situāciju, kas mani ļoti pārsteidza. Mums bija iespēja apskatīties Polijas komandas darbu, kurai bija uzdots atrisināt kādu problēmu. Es uzreiz centos saprast, kurš no viņiem šajā komandā ir galvenais, jo biju pieradis, ka, lai pieņemtu lēmumu, ir nepieciešams viens cilvēks, kurš noteikts par “galveno”. Man atbildēja, ka viņiem par to ir nepieciešams vienoties savā starpā. Šo jautājumu turpināju uzdot Polijas cietuma pārstāvjiem vairākas dienas, un tāpat saņēmu atbildi, ka viņiem pašiem nepieciešams vienoties par to, kurš būs galvenais. Teikšu godīgi, man šī ideja patika un tādēļ ņēmu to par pamatu, organizējot savu padoto darbu.

Raivis Runcis: Gandarījums ir, kad viss strādā kā pulkstenis. Nav jābūt nekādiem uzliesmojumiem. Kad viss ir klusi un mierīgi, kad visi darbinieki ir apmierināti un kontingents ir apmierināts, bet šādas dienas ir diezgan reti, vismaz šeit Centrālcietumā. Te ir tik dinamiska vide. Es pieņemos, kad notikumu izklāstā par iepriekšējo diennakti, dzirdu, ka pa nakti nav nekas noticis. Tad domāju “O, šodien mierīga diena!” Kad viss ir atrisināts, tā ir izdevusies diena, un tas sagādā gandarījumu.

KĀDS, JŪSUPRĀT, IR SABIEDRĪBAS VIEDOKLIS PAR CIETUMA DARBU?

Raivis Runcis: Diemžēl, ir tā, ka negatīvu viedokli veido arī pats kontingents. Viņi mēdz pasniegt sevi kā cietušos un stāstīt, ka kādam kaut kas netika atļauts, kādam tika atļauts, tā veidojot neapmierinātību. Daudzi Latvijas iedzīvotāji ir bijuši cietumā kā kontingents un, līdz ar to, viņi veido tieši tādu viedokli. Stāsta: “Man nedrīkst to! Man nedrīkst šo! Man aizliegts tas!” Tas arī rada šo negatīvo attieksmi.

Valerijs Tverdovs: Kā pozitīvu piemēru varu minēt TVNET projektu “Neredzamais cietumā”, kurš bija pirmais reālais solis, lai sabiedrībai paskaidrotu to, kā dzīve notiek cietumā un ka šie procesi nav jāslēpj. Iesāktais ir jāturpina, lai paskaidrotu sabiedrībai, kas ir cietums un piesaistītu cilvēkus no sabiedrības, lai, iespējams, tādā veidā arī strādātu ar ieslodzītajiem.

Pie mums nesen vērsās mūsu pilsētas skolas parlamenta pārstāvji ar lūgumu iesaistīties pasākumā, kurā jaunieši tiks iepazīstināti ar dažādu profesiju pārstāvjiem. Mēs, protams, deleģējām cilvēku, lai pēdējo klašu skolēniem izskaidrotu darba specifiku un viņi saprastu, ka, ejot strādāt uz cietumu, tas nav tikai “apsargs” vai “uzraugs”. Cietumā ir arī juristi, psihologi, skolotāji, sociālie darbinieki. Šīs ir profesijas, kuras var izvēlēties un turpmāk strādāt cietumā. Patiešām, pagaidām esam diezgan noslēgti un sabiedrībā nonāk vienpusēja informācija par cietumu.

Turpinot par sabiedrības iesaisti, varu pastāstīt, ka šis gads mums sākās neierasti. Pie mums vērsās Daugavpils teātra pārstāvji. Teātri tapa iestudējums pēc F. Dostojeva romāna “Brāļi Karamazovi” motīviem, un režisoram radās ideja parunāt ar ieslodzītajiem, kuri notiesāti par slepkavību. Efeks no šīs sadarbības bija pārsteidzošs. Pārsteigti bija gan teātra darbinieki, gan notiesātie, kuri piedalījās šajā projektā, gan iesaistītais personāls. Viņi visi bija iedvesmoti. Notiesātie nāca pie psihologa un teica: “Mēs savā starpā sākām citādāk sarunāties.” Psihologs stāstīja, ka iepriekš trīs cilvēki no deviņiem, kuri piedalījās projektā, ar psihologu nekomunicēja. Projekta laikā viņi sāka sarunāties.

“ Cietums ir milzīgs, dzīvs mehānisms, kurā norit ne tikai ieslodzīto uzraudzīšana, bet arī viņu nodrošināšana ar pārtiku, apģērbu, darbu, medicīnisko aprūpi, izglītību.”

Valerijs Tverdovs

KĀ PA KARJERAS KĀPNĒM NONĀCĀT LĪDZ CIETUMA PRIEKŠNIEKA AMATAM? KĀ TAS ATŠKIRAS NO IEPRIEKŠĒJIEM PIENĀKUMIEM?

Valerijs Tverdovs: Man bija gluda pāreja. Biju cietuma priekšnieka vietnieks. Pēc tam sekoja neliels pārtraukums un pēc tam kļuva par Daugavpils cietuma priekšnieku. Daugavpils cietums, kad tas bija atsevišķa vienība, bija neliels cietums, kaut arī tur bija intensīvi jāstrādā. Darba apjoms ievērojami palielinājās, kas aptvenoja Daugavpils un Grīvas cietumus, līdz visi procesi tika sakārtoti.

Raivis Runcis: Varu pastāstīt par atšķirībām starp priekšnieku un priekšnieka vietnieku. Kā priekšnieks tu esi palicis pēdējais, kas pieņem to atbildīgo lēmumu, jo vietnieks var atnākt pie priekšnieka un jautāt, ko un kā darīt. Pats atbildīgākais ir tas, ka priekšniekam ir jābūt lēmumam – jā vai nē, vai vēl turpināt diskusiju. Viņš nedrīkst pateikt “es nezinu”. Vietnieks vēl var atnākt un teikt “es nezinu, kā risināt šo problēmu”. Priekšniekam ir jābūt savai pozīcijai – jā vai nē. Tādēļ atšķirība ir ļoti būtiska. Vietnieks ir konkrētas jomas vietnieks. Viņam ir sava joma. Priekšniekam, savukārt, jābūt atbildīgam par visu, arī visu savu vietnieku jomas kompetencēm. Tāpēc vietniekam ir nedaudz privileģētāks stāvoklis – ja viņš nespēj kādu jautājumu risināt, viņš atnāk pie priekšnieka un skatās, ko priekšnieks izlems.

KĀDAS PĀRMAIŅAS SISTĒMĀ ESAT PERSONĪGI PIEDZĪVOJIS?

Raivis Runcis: Brasas cietuma aizvēršana. Šis process norisinājās apmēram pusgadu. Kopumā varbūt nedaudz garāks bija šis process, bet reālās darbības – izvešanas, veco mantu iznīcināšana, tās ilga pusgadu. Darbinieku reakcija bija dažāda. Neteiktu, ka darbinieku reakcija bija pozitīva, drīzāk otrādi. Vīsi bija pieraduši un būtu strādājuši tālāk. Cilvēki negrib zaudēt darbu. Ar nākotnes vīziju,

ka viņiem ierastā vide jāmaina pret Centrālcietumu, kas pēc reputācijas vai auras, nav pati pozitīvākā vieta visā mūsu soda izciešanas sistēmā. Kādam bija jābrauc uz Olaines cietumu. Liekas, ka attālumš no Rīgas nav tik liels, bet ar algu 700-800 eiro tie ceļa izdevumi plus patērētais laiks vairs neiedvesmo. Stunda, lai aizbrauktu, stunda, lai atbrauktu – divas stundas no diennakts izņemtas ārā.

Valerijs Tverdovs: Laiks no 2008. līdz 2010. gadam, kad apvienoja Daugavpils un Grīvas cietumus, bija ļoti sarežģīts. Bija nepieciešams atrast vairākus risinājumus. Ļoti svarīgi bija sadalīt pienākumus. Man vienam pašam nav jānes pienākumu nasta, bet jāsadala starp vietniekiem. Bija nepieciešams deleģēt pilnvaras un pienākumus, kuri viņiem jāpilda patstāvīgi. Man kā priekšniekam ir tā "privileģija", ka katru dienu jābūt vienā vai otrā nodaļā. Ir virkne dokumentu, kur pilnvaras vietniekiem nevar deleģēt. Lai arī vietniekiem savas pilnvaras – kontrolēt caurlaižu režīmu, izskatīt ienākošo un nosūtāmo korespondenci, viņiem nav pilnvaru parakstīt rīkojumus un izskatīt ziņojumus. Reizēm gadās zvans, pēc kura man nepieciešams aizbraukt uz otru nodaļu. Un tad ir jābrauc. Bet šādu gadījumu nav daudz. Ja process ir sakārtots, viss notiek autonomi. Tagad aktīvi izmantot sākām elektronisko parakstu.

KĀDAS METODES IZMANTOJAT, LAI EFEKTĪVI NODROŠINĀTU CIETUMA PERSONĀLA DARBU?

Valerijs Tverdovs: Mēs regulāri rīkojam personāla apmācības. Ar daļu vadītājiem sanākam vismaz divas reizes mēnesī sanāksmēs, kurās apspriežam visas izmaiņas un rīkojumus. Ar amatpersonām satiekamies 1 reizi mēnesī pašu veidotās tematiskās apmācībās. Tās ilgst pusotru stundu un sastāv no trīs daļām. Pirmajā daļā tiek stāstīts par jaunajiem rīkojumiem un izmaiņām. Otrajā daļā veltām laiku kādai noteiktai, aktuālai tēmai. Trešo daļu veltām dažādu jautājumu apspriešanai.

“Notiesātie nāca pie psihologa un teica: “Mēs savā starpā sākām citādāk sarunāties.”

Valerijs Tverdovs

Vēl varu minēt, ka vairāk nekā 10 gadus mēs cilvēkus pieņemam darbā nevis pa vienam, bet grupās, tā sagatavojot cilvēkus darbam. Grupā var būt aptuveni 5-7 cilvēki. Vispirms viņi iziet medicīnisko komisiju, fiziskās sagatavotības pārbaudi. Pēc tam tiek nozīmēts laiks un vismaz 2-3 dienas ar viņiem strādā visu mūsu cietuma daļu speciālisti. Tiek stāstīts, kāda ir mūsu vieta valsts pārvaldē, kam esam pakļauti, kādi ir cietumu veidi, kas cietumos atrodas, kāds ir mūsu cietuma statuss, ar ko mēs nodarbojamies; pēc tam veicam teritorijas apgaitu un parādām visas daļas. Nav svarīgi, kādu funkciju pildīs šis cilvēks – vai būs darbinieks vai amatpersona. Man policis atmiņā kāds gadījums, kad pieņēmām darbā cilvēku uz apkopējas vakanci un viņa pēc tam izteica savu sajūsmu par to, cik labi bija novadītas ievadapmācības. Pēc tam personāls tiek fotografēts dokumentiem un novirzīts uz daļām. Tādējādi, uzsākot darbu, viņiem jau ir vispārējs priekšstats par savu darbu, un tas atvieglo darba uzsākšanu.

KĀ DARBINIEKI IESLODZĪJUMA VIETĀ TIEK MOTIVĒTI?

Raivis Runcis: Darbinieku motivēšana – tā mums ir diezgan ierobežota. Ir likumā noteikti rāmji, kuri nosaka, kādi instrumenti mums ir pieejami, un ir likumā nenoteiktie instrumenti – uzslavas, pateicības, nāksana pretī, palīdzības sniegšana. Tas ir tas, ko mēs varam izmantot. Likumā noteiktos motivēšanas veidus mēs izmantojam, kad mums šādu iespēju piedāvā – tie ir svētki vai kādas citas lielas dienas. Tas mums ir diezgan ierobežojošs faktors. Cilvēks saprot, kā vajag darīt, ja pasaka "Paldies, malacis! Tev sanāca! Tu esi super!" "Nākošreiz vispār būšu priecīgs par to!" Tas ir motivējošs apstākļi, viņš par to ir priecīgs, es to redzu.

KĀDAS IZMAIŅAS BŪTU NEPIECIEŠAMAS, LAI PIESAISTĪTU DARBASPĒKU?

Raivis Runcis: Ir pētījumi par personāla motivēšanu, un man ir savs viedoklis. Mums jāzina, kāpēc viņi nenāk. Jāsaprot, kas ir motivējošs

apstākļi nākt uz negatīvu vidi, teiksim, strādāt darbā ar noziedzīgo pasauli. Kas ir tas iemesls, kādēļ nākt strādāt ar noziedzniekiem? Kas viņiem liek nākt uz šejieni? Atalgojums, sociālās garantijas, priekšlaicīgās pensionēšanās, tie ir tie apstākļi. Ja skatāmies klasiskās teorijas, pētījumus, tur atalgojums neparādās, bet ikdienā, saskaroties ar cilvēkiem, runājot, redzams, ka viņiem atalgojums ir ļoti būtisks. Un tikai pēc tam nāk attiecības, uzslavas, pateicības un viss pārējais. Pētījumos atalgojums neizvirzās pirmajā vietā. Kad sākas sarunas – kādu pamudinājumu tu vēlētos, atbilde ir: "Es vēlētos prēmiju!" Un ja prēmijas nav? Nav naudas, nav sistēmā naudas! Tad lūdz apmaksātu brīvu dienu. Viņš negrib pateicību, viņš negrib goda rakstu! Tad lūdz apmaksātu brīvu dienu. Un tas ir gandrīz visiem. Ir cilvēki, kuri grib ordeņus. Tiem ir viss kārtībā. Viņi grib ordeņus.

VAI JUMS KĀDREIZ SAVĀ PIEREDZĒ IR SANĀCIS SASKARTIES AR TIEŠĀM MOTIVĒTU CIVĒKU, KURŠ VĒLAS STRĀDĀT CIETUMĀ? VAI IR SANĀCIS SATIKTIES AR CIVĒKU, KURŠ TIEŠĀM TO CIŅŪ AR NOZIEDZĪGO PASAULI IR NOFORMULĒJIS KĀ SAVU MĒRĶI VAI VĒLMI?

Raivis Runcis: Ar psihologiem, kas nāca strādāt, bija saruna, kurā teica: "Gribu pētīt tieši tās personas." Un tad sapratu – "Jā, šis cilvēks runā patiesību, un viņa iemeslam es ticu." Es zinu, ka neviens no laba prāta šeit nenāktu. Viņiem ir kāds apstākļi. Privātās apsardzēs mazs atalgojums, nav sociālās garantijas, kas ir šeit. Daudzi pārnāk no citiem dienestiem. Viņi ir sistēmā un grib turpināt to darīt. Katram iemesls ir citāds.

Valerijs Tverdovs: Saprotu, ka materiālā stimulēšana ir priekšplānā, bet es ar prieku varu atzīmēt, ka esmu saticis savā kolektīvā cilvēkus (viņu, protams, ir mazāk, tur es piekritu Raivim), kuri teica: "Man labāk goda rakstu. Paies laiks, bērniem, mazbērniem varēšu parādīt, jo naudu es saņemšu un iztērēšu." Tādu cilvēku ir mazāk, bet viņi ir.

Raivis Runcis: Ja noliktu uz galda divus pamudinājumus – materiālo un goda rakstu?

Valerijs Tverdovs: Nauda, tā ir tāda lieta, kuras vienmēr trūkst. Lai cik palielina algu vai dod prēmijas, būs patīkami tajā konkrētajā brīdī. Rīt gribēsies kaut ko vēl un vēl vairāk. Mēs nedzīvojam citā pasaulē, mēs dzīvojam vienā valstī, mūsu reģionam, es teikšu godīgi, saņemam cienjamu algu visos līmeņos. Uzraugiem, apsargiem, inspektoriem, atbilstoši katra atbildības līmenim. Ja padomā tālāk? Ja palielinām algu? Par cik mēs to palielināsim? Vai palielināsim 2 reizes? Uz cik ilgu laiku tās pietiks? Tās pietiks uz 3 mēnešiem vai 6 mēnešiem? Pēc 6 mēnešiem jūs pieradīsiet dzīvot ar šo algu un tāpat būs maz un gribēsies kaut ko vēl. Jābūt arī nemateriāli stimulēšanai. Protams, cilvēkiem jāsaprot, kā to teica Raivis, ka mums ir sociālās garantijas. Tas ir atvaļinājuma pabalsts, tā ir izdienas pensija, veselības apdrošināšana. Tas viss ir, tas ir jānovērtē, un par to ir jārunā. Tai pat laikā ir tāda lieta kā personāla izdegšana. Kādam pēc 5 gadiem, kādam pēc 10 gadiem, atrodies vienā amatā. Cilvēks vienkārši izdeg. Protams, visiem nav iespējams mākslīgi radīt ideālus apstākļus, bet Daugavgrīvas cietumā mēs plaši izmantojam darbinieku rotāciju. Mums ir iespēja rotēt darbinieku pa nodaļām – no Grīvas uz Daugavpils un no Daugavpils uz Grīvas. Kādēļ mēdz būt tā, ka nolaižas rokas un strādāt vairs negribas? Tādēļ, ka tu jau esi par ilgu vienā vietā. Katru dienu viens un tas pats. Ja notiek pārvietošanās no vienas nodaļas uz otru, tas jau liek domāt savādāk. Man ir dziļa pārlicība – ja cilvēks ir spējīgs, lai būtu rezultāts, viņam jāzina vismaz trīs daļu darba specifika. Uzraudzības daļas speciālists nespēs ieklausīties resocializācijas daļas speciālista viedoklī. Viņš vienalga centīsies savu darbu izpildīt pirmkārt un segu viltk uz savu pusi, bet, ja viņš pastrādās uzraudzības daļā un resocializācijas daļā, viņš pret citas daļas darbu izturēsies pavisam citādi. Viņš izpratīs, kādi procesi tur notiek, un kopīgi strādās pie rezultāta. Es varu pateikt, ka 80% personāla, kuri kļuva par cietuma priekšnieka vietniekiem vai daļu vadītājiem, ir cilvēki, kuri izgāja cauri vismaz 3 daļām – uzraudzības, drošības un resocializācijas daļai. Un es redzu rezultātu.

IESLODZĪJUMA VIETU SALĪDZINĀJUMS

KĀ JŪS RAKSTUROTU SAVU CIETUMU? PIEMĒRAM, JA SALĪDZINA BRASAS CIETUMU AR RĪGAS CENTRĀLCIETUMU, VAI IR NOVĒROJAMAS KĀDAS ATŠKĪRĪBAS?

Raivis Runcis: Protams! Tie ir divi dažādi cietumi! Brasa bija mazs, kompakts cietums, un tur sodu izcietā notiesātie. Šeit, Rīgas Centrālcietumā, lielākā daļa ir apcietinātie. Tie ir 2 dažādi kontingenti. Notiesātais uzvedas pavisam citādi. Tās ir viņa mājas uz kādu laika periodu. Apcietinātie zina, ka viņi te ir uz kādu laiku un tas, ko viņi šeit izdara, netiks ņemts vērā soda izciešanas vietā. Viņš brauc uz turieni, un tur ir jauna "kredītvēsture". Tur jau ir pavisam cita attieksme. Daudzi cer uz pirmstermiņa atbrīvošanos, līdz ar ko arī uzvedība ir cita. Ja runājam par atšķirībām izmēra ziņā, tad mazā cietumā vienā skatienā no augšas visu redzi, šeit, Rīgas Centrālcietumā, – vienā blokā kaut ko sataisa, nākamajos divos jau kaut kas cits tikai sākas.

KAS RAKSTURO DAUGAVGRĪVAS CIETUMU?

Valerijs Tverdovs: Daugavgrīvas cietumā ir ļoti plašs darba spektrs – tas ir slēgta tipa cietums ar slēgtām, atklātām nodaļām un izmeklēšanas nodaļu. Un bez tā visa mums ir uz mūžu notiesāto nodaļa. 80% Latvijas Republikā uz mūžu notiesāto atrodas pie mums.

MODERNĀS TEHNOLOĢIJAS

KĀDUS JAUNO TEHNOLOĢIJU RISINĀJUMUS IZMANTOJAT SAVĀ DARBA VIETĀ (CIETUMĀ) UN KĀDUS NOTEIKTI VĒLĒTOS IEVIEST?

Raivis Runcis: Izmantojam videokonferences zvanus, Skype. Tā notiek tiesas sēdes, kas ir ļoti labi, jo mums nav jāiet uz tiesu. Tehnika sargā perimetru. Tas ir pozitīvi. Vienotās datubāzes – pozitīvi. Elektroniskais paraksts, kas pagaidām vēl palēnina darbu, tiek izmantots.

UN, PIEMĒRAM, DARBĀ AR IESLODZĪTAJIEM?
KĀ JŪS RAUGĀTIES UZ ROBOTU IZMANTOŠANU?

Raivis Runcis: Es tikai pozitīvi.

Valerijs Tverdovs: Runājot par tehnoloģijām, nedaudz gribētu nolaisties uz zemes. Jā, protams, pasaulē viss attīstās, un mēs nedrīkstam atpalikt, bet es piedāvāju atgriezties 15 gadus senā

pagātnē. Kad kļuva par Daugavpils cietuma priekšnieku, mums piedāvāja uzņemt un izvietot uz mūžu notiesātos. Toreiz tikai sākas šis process – mūža ieslodzījuma piespriešana. Bija noteikts nāvēssoda piemērošanas moratorijs, pēc tam nāvēssodu atcēla pavisam. Mūža ieslodzījums tika piespriests diezgan daudziem, un šie ieslodzītie tika izvietoti Jelgavas cietumā. Jelgavas cietumā nepietika vietas, un viņi pieprasīja finansējumu apstākļu uzlabošanai, lai izremontētu papildus korpusu. Mums piedāvāja izskatīt variantu par ieslodzīto izvietošanos Daugavpilī. Mēs atradām risinājumu un piedāvājām vietu, kur tās sakārtošanai pat nebija nepieciešami lieli finansiāli ieguldījumi. Bija pieejama arī atbilstoša vide. Atveda pirmos ieslodzītos. Attieksme pret viņiem bija daudz stingrāka – atbilstoši likumam. Bet gāja laiks un izrādījās, ka likumdevējs ir paredzējis visu, bet nav padomājis par nākotni, ka pēc 7 gadiem viņi var pāriet uz vidējo režīma pakāpi. Bet nākotnē režīma pakāpē ir paredzēts, ka šie ieslodzītie atrodas kamerās, kameras ir slēgtas. Izejot ārā, viņiem uzliek roku dzelžus. Bet vidējā režīma pakāpē? Vidējā režīma pakāpē kamerai jābūt atvērtai. Ko darīt, nekur nebija atrunāts. Tikai pie mums atradās tie cilvēki, kuriem pienācis laiks pāriet uz vidējā režīma pakāpi un kuriem jānodrošina šī uzturēšana. Mums tolaik bija un tagad ir ļoti stipra tehniskā grupa. Paši izstrādājām elektromehānisko atslēgu sistēmu. Piesaiņstājām firmu, kas izgatavoja pašu bloku, lai varētu izpildīt likuma prasības un ievērotu drošību. Tā tagad joprojām strādā Daugavpils nodaļā. Šī sistēma tika izveidota pašu darbinieku rokām. To izdomāja un radīja darbinieki. Likās, ka izmantotās tehnoloģijas ir pavisam senas, salīdzinot ar to, kas notiek pašlaik, bet šī sistēma joprojām strādā.

Raivis Runcis: Tehnoloģijas būtu nepieciešams izmantot, jo tā varētu izslēgt cilvēcisko faktoru. Mums kontingents mēģina izmantot to, ka otrā pusē arī ir cilvēks. Viņi meklē vājās vietas, kuras var izmantot savā labā. Ja tehnika daļīs ēdienu – super! Tehnikai nepateiks, ka tā iedeva mazāk vai vairāk. Tā iedeva konkrētu porciju, un viss. Citādi var pateikt: "Man par maz ielēja!" – "Citam ielēja vairāk!" Un tā viņi veiksmīgi izmanto psiholoģisko spiedienu. Bet vispār izslēgt cilvēcisko faktoru nevajag. Vajag arī runāt, protams.

“ Tehnoloģijas būtu nepieciešams izmantot, jo tā varētu izslēgt cilvēcisko faktoru. Mums kontingents mēģina izmantot to, ka otrā pusē arī ir cilvēks.

Raivis Runcis

VAI VARAT MINĒT GADĪJUMU, KAD JŪSU PADOMS VAI IETEIKUMS LIKA IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS VADĪBAI KO UZLABOT?

Valerijs Tverdovs: Ir bijuši vairāki gadījumi, kad esam ierosinājuši izmaiņas. Nekad nevajag kautrēties izteikt savu viedokli un panākt kaut kādas izmaiņas, jo visu var īstenot un to iespējams īstenot diezgan ātri. Sākot darbu Daugavpils cietumā, 2004. vai 2005. gadā, notika jauniešu pikets pie cietuma sienām. Zem sardzes torņa studenti ar plakātiem – "Cietumu prom no pilsētas!" "Jūs visi esat necilvēki!" un tā tālāk. Mēs uzreiz vērsāmies pilsētas domē. – "Jā, viņiem ir oficiāla atļauja. – "Kā jūs varējāt atļaut?" – "Lūdzu, šeit ir likums!" Tātad – "Piketē ir aizliegti pie policijas, tiesām..." "Ieslodzījuma vietas šajā sarakstā nav", un viņi turpina stāvēt zem sargtorņa un piketēt. Mēs sagatavojām dokumentus un vērsāmies pie ieslodzījuma vietu pārvaldes, pārvalde vērsās tālāk un pēc pusgada likumā ieviesa izmaiņas ar papildinājumu, aizliedzot piketēt līdz 50 metriem no ieslodzījuma vietām. Tas notika pārredzamā laika posmā.

Daudzus uzlabojumus ieteica personāls. Nevajag darbiniekos iznīcināt vēlmi darboties. Es akumulēju to, ko darbinieki stāsta. Darbinieks nāca un teica: "Ziniet, es skatījos, ka ir videozvani, bet mums, skatieties – saskaņā ar Sodu izpildes kodeksu ir atļautas īsas satikšanās no 1 līdz 2 stundām, ilgstošās satikšanās un telefona sarunas." Atkal vērsāmies ieslodzījuma vietu pārvaldē, un pārvalde organizēja pilotprojektu par videozvanu nodrošināšanu uz mūžu notiesātajiem, iekļaujot arī Jelgavas cietumu un Ilguciemu. Šis pilotprojekts tika īstenots vienu gadu. Pēc tam mēs izanalizējām rezultātus, iesniedzām datus un tika izstrādāta likuma norma, ka ne tikai uz mūžu ieslodzītajiem, bet arī slimniekiem slimnīcās, ar ģimenes locekļiem, kuri ir ārzemēs un nevar uzturēt sakarus, tiek nodrošināta iespēja sazināties ar videozvana palīdzību.

STARPINSTITUCIONĀLĀS UN STARPTAUTISKĀS SADARBĪBAS NODROŠINĀŠANA

KĀDI BŪTU LABĀKIE STARPINSTITUCIONĀLĀS SADARBĪBAS
PIEMĒRI, KO PĒDĒJO GADU LAIKĀ IR SANĀCIS PIEREDZĒT
DARBĀ SAVĀ IESLODZĪJUMA VIETĀ?

Valerijs Tverdovs: Vienošanās starp ieslodzījuma vietu pārvaldi, Valsts probācijas dienestu un Valsts policiju. Attiecības un savstarpējā sadarbība starp iestādēm pastāvīgi transformējas. Bet, ja atklāti runājam, tad šajā procesā visvairāk esam ieinteresēti mēs un Probācijas dienests. Valsts policija lēnāk, bet pārliecināti arī dodas šajā virzienā. Sākotnēji viņi mēdza nepiedalīties šajos procesos – ne vienmēr atsūtīja pārstāvjus, ne vienmēr reaģēja uz pieprasījumiem, lūgumiem un lēmumiem.

Kā sliktu piemēru varu atzīmēt, gadījumu, kurš notika aptuveni pirms trīs gadiem. Bija ieslodzītais, kuram tika piespriests ilgs cietumsods, aptuveni 20 gadi. Viņš nepiedalījās nekādos resocializācijas procesos un pēc soda izciešanas tika atbrīvots uz savu pašvaldību. Pašvaldība cēla trauksmi, jo, kā maza pašvaldība, uztraucās par viņa ierašanos. Mēs organizējam sanāksmes, kurās piedalījās pārstāvji no visiem dienestiem. Beigu beigās viņš aizbrauca uz šo pašvaldību, bet, diemžēl, ne visi nostrādāja labi, kontrole tika zaudēta un viņš pazuda no redzesloka, kā rezultātā viņam bija izdevies aizbraukt uz citu vietu. Iespējams, informācija netika nodota, un tur viņš pastrādāja nopietnu noziegumu – divkāršu slepkavību. Tagad viņam piespriests mūža ieslodzījums. Pēc šī gadījuma Valsts policija jau pati iniciē sanāksmes, kurās tiek apspriesta tālākā rīcība.

Ar Valsts probācijas dienestu ir cieša sadarbība, un darbs notiek labi. Piescaistām arī citus dienestus – Bāriņtiesu, sociālo dienestu. Nesen saskārāmies ar problēmu – vienam notesātajam tuvojās atbrīvošanas termiņš, bet savas dzīvesvietas viņam nebija. Iepriekš kaut kur esot bijis deklarēts, bet pēc nozieguma piekerts pavisam citā vietā. Jaunībā bijis deklarēts vēl kur citur. Bet uz šo brīdi viņam nav kontaktu, nav dzīvesvietas, nav nekā. Un kā labu piemēru varu minēt, kā sociālie dienesti sāka komunicēt savā starpā. Kā iniciators šajā gadījumā kalpoja mūsu novada dome un atrisināja jautājumu par dzīvesvietu. Pavisam neilgi pirms atbrīvošanas viņi sazvanījās, lai brauc uz jauno dzīvesvietu, un nodrošināja viņa tālāku kontroli. Veidojas izpratne, ka tas ir nepieciešams.

Ja sākotnēji vairāk varēju stāstīt par piemēriem ar mīnus zīmi, tad pēdējā laikā jau varu likt plus zīmi. Arī iniciatīva tagad nāk ne tikai no mums. Diemžēl, šobrīd nav pietiekama atgriezeniskā saite. Mēs no ieslodzījuma vietas ieslodzīto izlaižam brīvībā, probācijas dienests viņu pieņem, bet gribētos, lai ik pa laikam, vai pēc nepieciešamības, notiktu sanāksmes, kurās varētu izrunāt šos jautājumus.

Raivis Runcis: Mums ar starpinstitucionālo sadarbību viss ir kārtībā. Mēs ar vadības pārstāvjiem tiekamies un izrunājam visas problēmas, nododam informāciju Valsts probācijas dienestam. Mums viss tepat blakus – sazvanāmies, noorganizējam sanāksmi, un viss kārtībā.

VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA:

KĀ IR MAINĪJIES IESLODZĪTAIS GADU GAITĀ?

Raivis Runcis: Kādreiz nāca cilvēki, kas bija gatavi dzīvei. Viņiem bija profesijas, iemaņas. 1990. gados, katrs otrs bija ar profesiju, katram otram bija gandrīz pabeigta vidusskola. Bija dzīvei gatavi. Tagad nāk narkomāni, neko nesaprotot, neko nemākoši. Bīstami un nepielāgoti dzīvei. Nesagatavoti cilvēki ir visās vecuma kategorijās, bet pārsvarā tādi ir gados jauni. Pēdējo 10 gadu laikā viņi ir izveidojuši biezu slāni, kas ik pa laikam atgriežas cietumā. Negrib neko domāt un grib tikai parazitēt uz citu rēķina. Ja kādreiz, 1990. gados, visi kaut kur bija mācījušies vai cietumā ieguvuši profesiju, tagad neviens neko nav brīvībā darījis, neviens neko nemāk un nestrādā.

Valerijs Tverdovs: Es izdalītu divas ieslodzīto kategorijas. Ir tie, kas patiešām mainās. Kas pieņem, teiksim tā, mūsu spēles noteikumus. Piedalās visos procesos ar mērķi iziet no cietuma. Diemžēl, arī šai kategorijai tas ne vienmēr izdodas, jo viņi noteiktu laiku ir pavadījuši ieslodzījuma vietā, bet sabiedrība tikmēr mainās. Kad bijušais ieslodzītais iznāk no cietuma, ļoti vēlama būtu sociālā dienesta plašāka iesaiste, lai patiešām palīdzētu atrisināt problēmas. Jo, lai arī viņi ir pieauguši cilvēki, viņi uzvedas kā bērni. Viņi nezina ko darīt. Piemēram, skolā ir klases audzinātājs un skolotāji, kas visu saka priekšā, savukārt, kad iestāties augstskolā, tur jau viss jādara pašam. Un iestājas šoks. Kā – man jāstaigā un jāmeklē varianti, ko man darīt un ar ko man nodarboties? Tas pats arī te.

Es domāju, ka sabiedrībā notiks izmaiņas. Tās jau lēnām notiek. Bet ir arī cilvēku kategorija, kur es par 100% piekrišu, ka viņi neko negrib darīt. Viņi pat ir mainījušies uz sliktu pusi, salīdzinot ar iepriekšējiem laikiem. Piemēram, agrāk bija daudz mazāk sūdzību par administrācijas rīcību, uzturēšanu un tamlīdzīgi. Tagad ir parādījusies cilvēku kategorija, kas pastāvīgi sūdzas. Tas ne vienmēr ir tādēļ, lai notiktu uzlabojumi. Sūdzas sūdzēšanās dēļ un naudas dēļ. Piemēram, agrāk par medicīnas un drošības daļas darbiniekiem nekad nesūdzējās, tāpēc, ka ieslodzītie, atrodoties šeit, saprata: ja viņiem paliks slikti, viņi vērsīsies pie drošības daļas. –"Ieslēdz mani, palīdz, paslēp, izolē!" Lūdza izolāciju vai ko citu. Ja viņiem ar veselību bija slikti, jāiet pie ārstiem. Kas notiek tagad? Tagad viņiem vienalga, par ko rakstīt sūdzības. Gada laikā, ja mums kopā ir aptuveni 13 000 iesniegumu, viens cilvēks spēj sarakstīt 427 sūdzības. Pārējo iesniegumu apjoms, ja sadala uz visu ieslodzīto skaitu, ir 7-8 iesniegumi gadā uz vienu cilvēku, kas ir normāls skaits, jo ne katrs iesniegums ir sūdzība. Ieslodzītie, kas raksta vairāk par vienu iesniegumu dienā, ir neapmierināti ar visu. Ar šādiem cilvēkiem ir īpaši grūti. Ir cilvēki, kuri pat būdami gatavi izešanai brīvībā, kad iziet, nevar atrast sev vietu un pielāgoties jaunajiem apstākļiem, jo viņam nav atbalsta, viņam nav ģimenes, nav radnieku. Ja būs grūti, viņš nevarēs brīvībā izdzīvot. Bet ko darīs cilvēks, kura vienīgā nodarbe bija sūdzību rakstīšana? Iespējams, ka viņam kādu vienu reizi no visām 400 paveiksies, lieta nonāks administratīvajā tiesā, un piešķirs kompensāciju. Varbūt piešķirs 200 eiro un viņš 2 gadus staigās un stāstīs, ka visiem ir jāraksta iesniegumi, jo viņš taču dabūja 200 eiro. Ja tādi cilvēki nonāk brīvībā, sabiedrībā – viņiem tur vairs nav tik daudz iespēju rakstīt sūdzības. Viņi nevarēs iekļauties un izdzīvot sabiedrībā. Cietumā bija iespēja rakstīt sūdzības, likums viņam visu nodrošināja, valsts apmaksāja sūtīšanas izdevumus. Vai brīvībā varēs iesākt turpināt? Par valsts naudu tas vairs neizdosies, savukārt, savu naudu, pat ja tāda parādīsies, un laiku, viņš šai nodarbei netērēs.

CIK UN KĀDI BĒGŠANAS MĒĢINĀJUMI IR PIEREDZĒTI? KĀ JŪS RĪKOJATIES ŠĀDOS GADĪJUMOS? VAI IR KĀDS SPECIFISKS RĪCĪBAS PLĀNS BĒGŠANAS GADĪJUMOS?

Valerijs Tverdovs: Ilgu laiku esmu šajā sistēmā, un man ir nācies strādāt tajā laikā, kad ziemēl, ir notikušas bēgšanas un bēgšanas mēģinājumi. Pirmkārt, mums jāsaprot, ka, ja cilvēkam kaut kas ir atņemts, tad viņš meklēs iespēju to iegūt atpakaļ. Bēgšana ir galējais punkts, kad kādu iemeslu dēļ personas vienīgais mērķis ir aiziet prom. Bēgšanas mēģinājums ir plašs jēdziens. Ne tik sen es izvadāju padotos pa cietuma teritoriju, parādīju man zināmās vietas, no kurām ir notikušas bēgšanas vai bēgšanas mēģinājumi. Piemēram, teritorijā atrodas kanalizācijas lūka, uz kuras uzkrāsots trīsstūris sarkanā krāsā. Paskaidroju, kāpēc tas tika izdarīts. Tas notika tādēļ, ka tā ir bistama vieta, kurā atrodas cietuma komunikācijas, cauri kurām var mēģināt tikt ārā. Pavisam ārā no cietuma tā nav iespējams tikt, bet tomēr šāda iespējamība pastāv. Apkārt Grīvas cietumam ir grāvis, un tad varu stāstīt – no šīs vietas ir rakts, no šīs vietas ir rakts, no šīs vietas ir rakts. Ja runājam par visām bēgšanām un bēgšanas mēģinājumiem – mēs šīs situācijas analizējam. Pat neskatoties uz to, ka pagāja salīdzinoši daudz laika, mēs izskatām tos iemeslus, kas noveda pie šāda iznākuma. Kādi bija iemesli? Varbūt es teikšu pārāk skaļi, bet parasti tā ir nolaidība no darbinieku puses. Ja darbu pilda atbildīgi, tad šādas situācijas cietumā nav iespējamās. Negribētos teikt, ka resocializācijas, audzināšanas un apmācību procesi ir mūsu netiešie uzdevumi, bet šīs funkcijas jau iet kā nākamās, jo mūsu galvenais uzdevums ir nodrošināt, ka tik cilvēku, cik ir nodoti mūsu atbildībā, tik arī nepieciešams palikt visa termiņa laikā.

Piemēram, 1994. gadā notika bēgšana grupā no Grīvas cietuma. Aizgāja 15 cilvēki. Toreiz es biju Uzraudzības daļas priekšnieks. Sienā, kura bija 2 metrus bieza, tika izgriezti ķieģeļi. Tas nenotika vienas dienas laikā, tas notika ilgstošā laika periodā. Toreiz bija ļoti sarežģīti laiki. Ieslodzījumā atradās 900 cilvēki, nakts maiņā no personāla palika 6–7 cilvēki. Bet tas nenozīmē, ka drīkstēja palikt vietas, kuras netiek kontrolētas. Negribu vainot kādu konkrētu dežurantu vai uzraugu. Tas bija vairāku pārkāpumu kopums. Ar atļauju ieslodzītie mitinājās telpā, kurā glabāja matračus, lai tos it kā nenozagtu. Kurš varēja nozagt? Vai uzraugi? Šajā telpa tika izveidota izeja, caur kuru aizgāja 15 cilvēki.

Raivis Runcis: Bija gadījums, kad apkopējs paņēma uzraugu garderobes atslēgas, formu, aizgāja uz caurlaižu posteni, pateica: "Man nevojag caurlaidi, es tepat uz mašīnu, paņēmu pusdienas" un aizgāja prom. Toreiz personālam bija pierasta prakse – iziet ārā, lai paņemtu no mašīnas ēdamo vai ko citu. Tagad jau vairs tā nav, tas notika 1990. gados. Vainīgo policija noķēra tajā pašā dienā.

Valerijs Tverdovs: Kādreiz notika arī eju rakšanas. Viens gadījuma bija ļoti interesants. Grīvas teritorija ir ļoti liela – 21 hektārs. No šīs teritorijas centrālās daļas bija uztaisīta šahta un no šahtas Daugavas virzienā izrakts 38 metrus garš tunelis. Tolaik biju jaunāks un karstasinīgāks, aizgāju pa šo tuneli līdz galam un redzēju, kas tur bija. Tunelis augstumā aptuveni 1 metrs, ar uztaisītu apgaismojumu, monoslēdi, ratiņiem, ratiņos tika iekrauta izraktā zeme un

izvesta ārā. Teritorijā atradās katlu māja, kuru kurināja ar ogleņiem. Kad katlu mājas telpās tika iekšā, izrakto zemi izbēra uz ogleņiem un no rīta šīs ogles tika iemestas katlā. Viss, pēdas nepalika. Izraka 38 metrus garu tuneli Daugavas virzienā. Tika izrakta trešdaļa no visa attāluma. Ir bijis ļoti daudz gadījumu, kad tika rakts no grāvja puses. Ierakās krastā un turpināja rakt žoga virzienā, bet arī šie gadījumi tika atklāti.

Raivis Runcis: Turpinot varētu piebilst – kad ieslodzītais vēl tikai gatavojas bēgšanai, drošības daļai jābūt informētai. Kolīdz viņš sāk gatavoties, meklēt instrumentus, sākt kaut kādu vidi radīt, jau ir jāziņo. Tāpēc šajā darbā ir iesaistītas visas daļas. Informācija, ka mums trūkst apsargu un uzraugu, ieslodzītajiem jau sen ir zināma, bet personālam jau pašā saknē nepieciešams zināt, ja kaut kas tiek plānots un tiek gatavoti instrumenti. Parasti personāls nostrādā ļoti labi un savlaicīgi novērš visus gadījumus. Bēgšanas mēģinājumi un plānošana ik pa laikam atkārtojas, tikai mēs tos nocērtam saknē.

KĀ JŪS VĒRTĒTU CIETUMU VIDĪ, SALĪDZINOT 1990. GADUS UN ŠOBRĪD?

Valerijs Tverdovs: Situācija mainījās tādā ziņā, ka 1990. gadu vidū tika izveidota kameru sistēma. Piemēram – kāpēc bija iespējama bēgšana no Pārlielupes cietuma 1994. gada jūlijā? Tāpēc, ka ieslodzītie neatradās savās vietās. Kad es lasīju slēdzienu par bēgšanu no Pārlielupes cietuma, tur bija šie priekšnoteikumi. Grīvas cietumā atradās 900 ieslodzīto, un 130 no tiem dzīvoja ne savās vietās un bija izkliedēti pa visu cietuma teritoriju. Viņi netika kontrolēti un varēja darīt ko grib. Viņi izgatavoja ļoti daudz aizliegto priekšmetu. Aizliegtos priekšmetus mēs confiscējām un kaut kā reaģējām, bet tikmēr viņi gatavojās bēgšanai. Kad ieviesa kameru sistēmu, tas bija mums liels atvieglojums, jo ieslodzītie tika sadalīti pa kamerām. Šis ir viens no iemesliem, kāpēc nepieciešams jaunais cietums. Jaunās vadlīnijas paredz, ka kamerā maksimāli jāatrodas pa 2 ieslodzītajiem. Jo vairāk ieslodzītie ir sadalīti pa atsevišķām kamerām, jo vieglāk strādāt amatpersonām un darbiniekiem. Es teiktu, ka priekšnoteikumu, lai kaut kas tāds notiktu tagad, ir mazāk. Kaut gan Daugavpils cietums arī tobrīd bija slēgtais cietums, kurā bija tikai kameru sistēma, tomēr bija bēgšanas mēģinājums arī no kameras. Kamerā, pēc aculiecinieku teiktā, atradās vairāk nekā 20 cilvēki. Vairākas dienas viņi negāja ārā uz pastaigu. Raka. Visa kamera bija pilna ar smiltīm. Somās, maisos, zem gultām, tās bija sabāzītas visur, un viņi raka žoga virzienā. Pēc kāda laika, lai pārbaudītu, kur viņi atrodas, izbāza spoguļi aizlieguma zonā – starp galveno nožogojumu un brīdinošo, apsardze to pamanīja un novērša bēgšanu. Bija atlikuši tikai 2 metri, lai bēdzēji tiktu ārpus nožogojuma.

Bet kameru sistēmai ir savas īpatnības. Pat ja ieslodzītais atrodas kamerā, viņu nepieciešams kontrolēt, lai tiktu ievērota dienas kārtība, nepieciešams biežāk aicināt uz pārrunām. Stāstu darbiniekiem, ka saruna kameras priekšā neder, nepieciešama individuāla saruna. Jāizsaka no kameras ārā. Nepieciešams iet kamērās. Saskaņā ar uzraudzības kārtību, ir paredzēta kameras apskate. To nepieciešams veikt kvalitatīvi, nevis vienkārši ienākt un apskatīties, bet noskaidrot – kaut kas notiek vai nē. Daugavpils cietumā notikušais gadījums parāda, ka kameru sistēma nav šķērslis, lai īstenotu iecerēto, ja parādās tāda vēlšanās. Nedrīkst būt tā, ka ieslēdzam kamerā un viss, varam atslābt. Tā tas nedrīkst būt. Atslābt nedrīkst.

Raivis Runcis: Kamerā ir grūti noslēpt smiltis. Ja notiek rakšana, kamerā nav kur smiltis realizēt. Manā praksē bija viens gadījums – ieslodzītais pa nakti izraka kādus 2 metrus, bet viņam smiltis nebija kur likt. Tualetes podā veidojas aizdambējumi. Smiltis var skalot protams, bet kanalizācijā tāpat veidojas aizdambējumi, jo smiltis ir smagākas. Ieslodzītajam nav kur smiltis bērt. Un ja uzraugs skatās uzmanīgi, tad viņš redz, ka kamerā veidojas smilšu kalns.

Bija mums gadījums, kad izrakās. Rakums bija zem gultas. Viņš betonā ar krūzīti izsīta caurumu un ar to pašu krūzīti pa nakti raka un aizrakās. Viņš izraka aptuveni 2 metrus, cauri pamatiem, kas ir aptuveni 1 metra biezumā, bet smiltis nebija kur likt. Tik lielu daudzumu nevar aizskalot. Parasti, ja aizdambējas kanalizācijas sistēma, tad tur jāpēta sīkāk, kādi ir iemesli. Ja aizdambēts ar smiltīm, tad jāsāk meklēt, no kurienes tās radās. Tur ir visādas nianse, kas izveidojušās dzīves gaitā, bet drošības daļā īpaši, par viņu kreati-

vitāti, teiksim tā, ir jāsmejas un jābrīnās. Kā viņi izdomā, kā viņi melo un kā viņi visu mēģina apiet.

KĀDU JŪS REDZAT UN KĀDU JŪS VĒLĒTOS REDZĒT IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS ATTĪSTĪBU TURPMĀKAJOS 10 GADOS?

Valerijs Tverdovs: Tas ir filozofisks jautājums. No vienas puses, mēs runājam par atvērtību un sabiedrības piesaistīšanu darbam, jo mēs strādājam ar cilvēkiem. No otras puses, mēs runājam par cilvēcisko faktoru, kur cilvēku var aizvietot ar robotu, lai tas veiktu visas funkcijas. Ko mēs ar to panāksim?

Es, piemēram, varu pastāstīt par uz mūžu notiesātajiem. Kamēr viņi atradās pie mums, mainījās arī pasaules redzējums par šo ieslodzīto kategoriju. Sākotnēji bija iecerēts, ka viņi atradīsies ļoti stingrā izolācijā un uzraudzībā. Starp citu, tam bija arī pozitīvs moments, jo tagad viņiem nav problēmu ar dienas kārtības ievērošanu. Tā ir vienīgā nodaļa, kur 6:30 precīzi visi pieceļas, ir sakārtotas gultas, tīrība un kārtība. 22:30 visi guļ savās vietās un vairs nav nekādas kustības. Bet, kad mēs sapratām, ka likumdevējs uz mūžu ieslodzītajiem ir paredzējis pat atbrīvošanu vai prezidenta apzēlošanu, vai nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu, aizdomājāmies – ja pret viņiem izturas kā pret kaut kādu kategoriju, ar kuru strādās tikai roboti, bet pienāks termiņš un mēs viņus izlaidīsim sabiedrībā? Vai tas būs godīgi attiecībā pret sabiedrību? Vai mēs godīgi izpildām savus pienākumus? Ja mēs izslēdzām komunikāciju ar citiem cilvēkiem, nodrošinām pilnīgu izolāciju! Bet pienāks laiks un viņu izlaidīs sabiedrībā. Es domāju, ka jārikojas savādāk, mums vēl vairāk jānodrošina iespēja kontaktēties ar citiem. Ja notiek kāds nelikumīgs sakars vai kāds cits pārkāpums, tad tā ir mūsu problēma un atbildība. Mums citādā veidā jārisina šie jautājumi, nevis ar tehnoloģiju palīdzību visu aizvietojot vai aizliedzot.

Mēs arī gūstam pieredzi no ārzemju braucieniem. Esmu bijis pa vienai reizei Norvēģijā, Polijā, Slovēnijā un Ukrainā. Norvēģija, tas ir atsevišķs stāsts. Tur viss ir kārtībā. 2015. gadā biju Ukrainā, kur piedalījies konferencē par uz mūžu notiesāto ieslodzīto apmācīšanu un uzturēšanu. Ja 1990. gadu sākumā mēs, visas bijušās Padomju savienības valstis, bijām vienādos apstākļos, tad atbraucot uz Ukrainu 2015. gadā es sajutu, ka nonācu mūsu 1995. gadā. Man

“Lai notiktu izmaiņas, jāmainās visiem iesaistītajiem – gan mūsu personālam, gan ieslodzītajiem, jo ieslodzītais mainīsies tikai tad, kad mēs mainīsimies. Mums jābūt pārmaiņu paraugam.

Valerijs Tverdovs

radās iespāids, ka šo 25 gadu laikā viņi nogāja 5 gadu ceļu, bet mēs attīstījāmies daudz tālāk.

KO JŪS GRIBĒTU PATEIKT TIEM, KAS PĒC 10 VAI 100 GADIEM STRĀDĀS ŠAJĀ NOZARĒ?

Valerijs Tverdovs: Jāturpina attīstība. Atsevišķi izveidot kādu modeli mēs nevaram, jāņem par pamatu tas, kas jau ir izveidots. Kāds būs cietums pēc 10 gadiem? Grūti pateikt. Es 27 gadus jau esmu šajā sistēmā, un, atceroties 1992. gada parauga cietumu, kad atnācu strādāt un tagad, tad tas ir kā diena pret nakti. Pirmkārt, ir mainījusies attieksme un savstarpējās attiecības. Lai notiktu izmaiņas, jāmainās visiem iesaistītajiem – gan mūsu personālam, gan ieslodzītajiem, jo ieslodzītais mainīsies tikai tad, kad mēs mainīsimies. Mums jābūt pārmaiņu paraugam. Un tas, kas notika 28 gadu laikā, tas ir pateicoties tam, ka esam mainījušies mēs. Mainījās likumi, mainījāmies mēs, mainījās mūsu attieksme, un ieslodzītie bija spiesti pielāgoties mums. Kāds apzināti, kāds piespiedu kārtā, lai virzītos šajā soda izpildes progresīvajā sistēmā, piedalītos notiekošajos procesos, programmās, mācītos skolā, ietu strādāt. Rezultātu var redzēt izvērtēšanas komisijās, kad viņi var skaidri noformulēt savu domu un aizstāvēt savu viedokli. Ir patīkami redzēt darba rezultātus. Kāds būs cietums pēc 10 gadiem? Vai pēc 100 gadiem? Cietums būs tieši tāds, kādus pamatus ieliks administrācija, kādas inovācijas tiks ieviestas un kā tās ietekmēs kopējo virzību. Tagad ļoti aktuāls temats ir jaunais cietums. Jā, tā ir nepieciešamība.

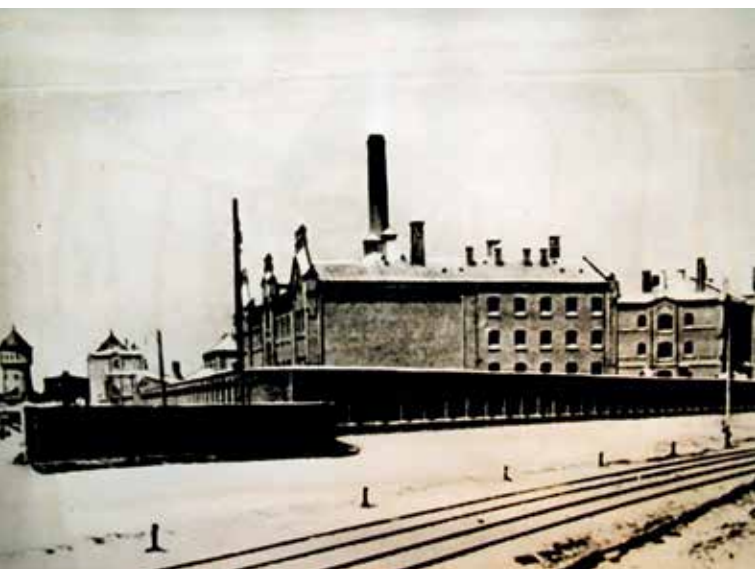
RĪGAS CENTRĀLCIETUMS

ŠO RAKSTU SĒRIJAS MĒRKIS IR RADĪT PRIEKŠSTATU, KĀ IR RADUŠĀS UN VEIDOJUŠĀS LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETAS, KĀ ARĪ DOT NELIELU VIZUĀLU IESKATU PAR TO, KĀDAS VĒSTURISKI ŠĪS IESLODZĪJUMA VIETAS IZSKATĪJĀS UN KĀDAS TĀS IR MŪSDIENĀS. ŠAJĀ IZDEVUMĀ TIKS APSKATĪTAS DIVAS LIELĀKĀS LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETAS – RĪGAS CENTRĀLCIETUMS UN DAUGAVGRĪVAS CIETUMS, KURU VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA SKATĀMA VAIRĀK NEKĀ 100 GADU ILGĀ PERIODĀ.

Par pirmajiem cietumiem Rīgā nav saglabājusies detalizēta informācija, tomēr, spriežot pēc Rīgas aizsardzības torņu nosaukumiem, senākie cietumi Rīgā atradās 13.-14. gadsimtā celtajos seno pilsētas nocietinājumu torņu pagrabos vai pie torniem speciāli piebūvētās ēkās.¹

19. gadsimta 2. pusē Rīgā atradās 2 cietumi – viens valsts cietums ar 114 ieslodzīto vietām, tai skaitā 8 vienvietīgām kamerām, pilsētas cietums ar 150 ieslodzījuma vietām un pārmācības nams 112 notiesātajiem, bet to neapmierinošais telpu stāvoklis spieda Vidzemes guberņas un Rīgas pilsētas atbildīgos domāt par jaunas ieslodzījuma vietas būvniecību. Jau 1865. gadā tika ierosināts Rīgā uzcelt cietumu ar 400 vienvietīgām kamerām un telpu tiesas lietām. Aptuvenie izdevumi tika plānoti ap 300 tūkstošiem rubļu. Tika plānots, ka pusi no cietuma būvniecībai nepieciešamā finansējuma piešķirtu valdība, savukārt otru pusi veidotu Rīgas pilsētas un Vidzemes muizniecības kopējiem spēkiem savāktie līdzekļi.² Šos plānus gan izdevās realizēt tikai 20. gadsimta sākumā.

Centrālcietuma celtniecība tika uzsākta 1902. gadā, bet 1905. gadā notika tā atklāšana. Cietuma celtniecība turspinājās līdz 1914. gadam.³ 1902. gadā Rīgas Centrālcietuma būvniecībai Galvenā cietumu valde ieguva no Rīgas pilsētas pašvaldības gandrīz bez atlīdzības 13 000 kvadrātmetru (5,9176 ha) lielu gruntsgabalus starp Matīsa kapsētu un Rīgas-Orlas dzelzceļu.⁴

Centrālcietums bija paredzēts 1360 ieslodzītajiem; tajā bija 96 vienvietīgas kameras, 48 vietas izvietojamai naktīs un 130 vietas slimnīcā. Pārējās telpas tika paredzētas kopieslodzījumam. Saīdzinot ar citām tā laika Krievijas teritorijā esošajām ieslodzījuma vietām, Rīgas Centrālcietuma infrastruktūra tika vērtēta kā viena no labāk iekārtotajām.⁵ Visos korpusos bija centrālā apkure, lokāla kanalizācija un elektriskā apgaismošana. Notiesātos varēja nodarbināt lielās un gaišās darbnīcās. Pāri Rīgas-Daugavpils dzelzceļa slieidēm, bija labiekārtotas plašas kazarmas, kurās varēja izvietot kazaku rotu, kam bija jānodrošina cietuma ārējā apsardze. Cietums, projektēts kā darba nams, pilnīgi atbilda Krievijas Impērijas likumos paredzētā soda veida izpildei.⁶

Uzreiz pēc Rīgas Centrālcietuma atklāšanas, tajā sāka ievietot notiesātos, kurus pārveda no citiem cietumiem, bet šo pārvešanu

drīz nācās apturēt, jo 1905. gada revolūcijas notikumu ietekmē un rezultātā Centrālcietumā masveidā tika izvietoti politieslodzītie.⁷

1905. gadā naktī no 6. uz 7. septembri revolucionārajās cīņās iesaistītie īstenoja uzbrukumu Rīgas Centrālcietumam ar mērķi atbrīvot tur ieslodzītos politieslodzītos. Šī uzbrukuma īstenošanā piedalījās 52 kaujinieki.⁸ Pēc iepriekš izstrādāta plāna kaujinieki sadalījās divās grupās – viena grupa iekļuva cietuma iekštelpās, bet otra palika pagalmā, lai atvairītu sardzes uzbrukumu. Uzbrukuma rezultātā tika nogalināti un ievainoti 15 cietuma uzraugi. Revolucionāriem izdevās atbrīvot divus politieslodzītos (LSDSP Rīgas komitejas locekļi J.Lāci un vienu no fabrikas "Fenikss" kaujinieku vadītājiem J.Šleseru). Uzbrukuma laikā kaujinieku pusē cietušo nebija, bet atceļā 2 tika sagūstīti.⁹

Arī turpmākajos gados Centrālcietumā pārsvarā tika izvietoti politieslodzītie. 1906.gadā Centrālcietumā tika izvietoti 2000 1905.gada revolucionāri – pārsvarā latvieši. Soda ekspedīcija 1905./1906.gadā cietumā nošāva pāri par 200 politisko ieslodzīto.¹⁰

Līdz Pirmajam pasaules karam cietumus un aresta namus, tai skaitā arī Rīgas Centrālcietumu, pārvaldīja guberņas cietumu inspekcijas, kas savukārt bija pakļautas Krievijas Galvenajai cietumu pārvaldei.¹¹

1915. gadā, kad vācu karaspēks ienāca Kurzemē, visus Centrālcietuma ieslodzītos pakāpeniski pārveda uz Krievijas vidieni. Uz Krieviju evakuēja arī lielāko daļu personāla un vērtīgāko cietuma inventāru. Cietums tika pamests.¹²

Kad 1917. gada 3. septembrī Rīgā ienāca vācu karaspēks, okupācijas iestādes sāka Centrālcietuma atjaunošanas un remontēšanas darbus.¹³ Pirmos ieslodzītos pēc remontdarbiem, Centrālcietumā varēja izmināt 1919. gada februārī – tie bija ieslodzītie no evakuētā Valkas cietuma.¹⁴

Līdz 1919. gada marta vidum remontdarbi tika pabeigti Centrālcietuma slimnīcā un sieviešu korpusā. Neskatoties uz nepabeigtajiem remontiem un cilvēku turēšanai nepiemērotiem apstākļiem, drīz vien Centrālcietums tika pārpildīts (atsevišķi avoti norāda uz 3000 ieslodzītajiem). Ieslodzīto stāvoklis bija šausmīgs: kameras pārpildītas, telpas aukstas, netīras un tumšas, uzturs nepietiekams. Bada un netīrības dēļ cietumā izcēlās tīfa epidēmija, ar

¹ Vikipēdija Brīvā enciklopēdija. 2020. Rīgas nocietinājumi. Iegūts no: https://wiki-pedia.org/wiki/R%C4%ABgas_nocietin%C4%81jumi [sk.21.02.2020.]

² Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde 1.daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 115.

³ Šīlīņš, J. 2009. Rīgas cietumu un lielnieku terors, 1919.gada janvāris-maijs. Iegūts no: https://www.lv.lv/lv/LVIZ_2009_files/3numurs/J_Silins_Rigas_cietumu_LVIZ_2009_3.pdf [sk.21.02.2020.], 134.

⁴ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 75.-76.

⁵ Ibid., 76.

⁶ Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde 1.daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 115.

⁷ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 76.

⁸ Poziņš, D. Latvijas Kara muzeja materiāli par kaujinieku grupu darbību Rīgā 1905.-1907.gadā. Starptautiska konference. Informācija, revolūcija, reakcija:1905-2005. <https://dom.lndb.lv/data/obj/49083> [sk.21.02.2020.]

⁹ Letonika.lv. Uzbrukums Rīgas centrālcietumam. Iegūts no: https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?title=080690_1.gif&q=cietums [sk.12.12.2019.]

¹⁰ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 76.

¹¹ Ibid., 21.

¹² Šīlīņš, J. 2009. Rīgas cietumu un lielnieku terors, 1919.gada janvāris-maijs. Iegūts no: https://www.lv.lv/lv/LVIZ_2009_files/3numurs/J_Silins_Rigas_cietumu_LVIZ_2009_3.pdf [sk.05.08.2020.], 134. [sk.21.02.2020.]

¹³ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 76.

ko saslima gandrīz puse cietumā izvietoto ieslodzīto. Arī lielieku tribunāls strādāja nepārtraukti, un katru nedēļu notika ieslodzīto nošaušana cietuma pagalmos. Visā lielieku valdīšanas laikā Centrālcietumā nošāva pāri par 600 ieslodzītajiem.¹⁵

Vācu-Niedras valdības laikā ieslodzīto skaits Centrālcietumā sasniedza pat 3500. Arī vācieši plašos apmēros šāva ieslodzītos – cik liels bija nošauto skaits, nav zināms, bet tas nebija mazāks kā lielieku laikā.¹⁶

Pēc Niedras valdības likvidācijas cietumu administrācijas pirmās uzdevums bija uzlabot cietuma sanitāro stāvokli un gādāt par tīra epidēmijas likvidēšanu. Tālākos cietuma iekārtošanas darbus 1919. gada oktobrī pārtrauca Bermonta karaspēka uzbrukums Rīgai. Cietuma ārējo apsardzi bija jāuzņemas cietuma uzraugiem. Darbinieki, kas uzbrukuma laikā varēja ierasties darbā, tur uzturējās bez pārtraukuma un tikai ar lielām grūtībām viņiem izdevās novērst ieslodzījuma esošo mēģinājumu izlauzties no cietuma.¹⁷

Pēc bermontiešu padzīšanas, un iestājoties mierīgākiem apstākļiem, varēja uzsākt cietuma iekārtošanu un izveidi. Vispirms vajadzēja savest kārtībā cietuma ēkas, pirmkārt, kara laikā izpostītās darbnīcas, lai tajās varētu pagatavot cietumam nepieciešamo inventāru un apģērbu. Tika uzlabotas centrālās apkures iekārtas, atjaunota elektriskā apgaismošana un signalizācija, kā arī veikta telpu balsināšana. Telpu remonts prasīja vairākus gadus, visi telpu remonta darbi tika veikti ar ieslodzīto darba spēku.¹⁸

Pēckara gados – pirmās Latvijas brīvvalsts laikā – Centrālcietumā jauna infrastruktūra netika celta. Tika veikti kapitālremonti esošajās ēkās un tika uzbūvētas dažas piebūves. Kapliča tika pārbūvēta par psihiatrijas nodaļu. Tika iekārtotas auto garāžas un uzbūvēta piebūve galdnieku darbnīcas korpusam. Pakāpeniski tika iekārtoti darbnīcu kantori, cietuma skola un krāsotāju nodaļa.¹⁹

1919. gada jūlijā Centrālcietuma darbinieku skaits bija 118, bet 1921. gadā tas sasniedza jau 252.²⁰

Līdz 1934. gadam darbinieku skaits Centrālcietumā pakāpeniski pieauga, tas saistāms ar ieslodzīto skaita pieaugumu, jaunu darbu nozaru izveidošanu un ārējās apsardzes pārņemšanu no karaspēka. Centrālcietuma darbinieku sastāvs 1934. gadā bija šāds: priekšnieks, 5 palīgi, 2 asistenti, 1 ārsts, 2 skolotāji, 2 darbveži, 9 kancelejas ierēdņi, 4 feldšeri, 1 žēlsirdīgā māsa, 1 ieroču meisters, 3 kalpotāji, 1 šoferis, 20 virsuzraugi, 280 uzraugi un 5 uzraudzes, kopā 337 štata darbinieki. Bez tam bija arī šādi ārštata darbinieki: 3 mācītāji, 1 zobārsts, 1 ārsts-psihiatrs, 6 uzraugi-važoni, 2 grāmatveži, 1 rakstvedis, 1 noliktavas pārzinis, 2 veikala darbinieki, 1 tehniskās zīmēšanas skolotājs un 7 darbnīcu meistari, kopā 25 ārštata darbinieki. Bez tam priekšnieka tiešā pakļautībā bija vēl 24 darbinieki.²¹

Centrālcietuma darbības sākumā, 1919. gada vasarā, tur atradās tikai daži simti ieslodzīto. Ieslodzīto skaits pakāpeniski pieauga, un 1921. gadā cietumā atradās jau 1059 ieslodzītie. Arī turpmākajos gados ieslodzīto skaits pakāpeniski pieauga, brīžiem pārsniedzot 1500. Centrālcietumā šajā laikā tika izvietoti vīrieši, tikai slimnīcas korpusā bija neliela sieviešu nodaļa. Cietumā tiek izvietoti visu kategoriju ieslodzītie, izņemot ar arestu sodītos. Bez tam Centrālcietumā tiek turēti spaidu darbos notiesātie no visas Latvijas.²²

1938. gada 1. augustā Centrālcietumā bija šāds ieslodzīto sastāvs – kopā 1353 vīrieši, 13 sievietes (slimnīcā).²³

Pēckara gados – pirmās Latvijas brīvvalsts laikā – pakāpeniski visās ieslodzījuma vietās tika atjaunota ieslodzīto darbu organizēšana. Centrālcietumā tika ieviesta atslēdznieku darbnīca, austuve un galdnieku darbnīca. 1920. gadā darbu uzsāka kartonāžas darbnīca un grāmatvietuve, bet pēc tam arī drēbnieku darbnīca, kurpnieku darbnīca.²⁴

Lai atrisinātu saimnieciskās problēmas, ieslodzījuma vietas attīstīja naturālo saimniecību. Tā, piemēram, lai nodrošinātu Centrālcietuma ēku apkuri, ieslodzītie tika nodarbināti meža darbos, ik gadu sagatavojot 7000 m³ kurināmā un nodarbinot 200 ieslodzīto, vēlāk ēku apsildīšanai tika izmantota kūdra, katru sezonu kūdras sagatavošanā iesaistot ap 150 ieslodzīto. Ieslodzītie tika iesaistīti arī cietuma ierīcībās esošajiem 40 zirgiem nepieciešamā siena sagatavošanā. Centrālcietuma austuvē vērpja dziju, auda pakulu, līnu un pusvilnas audumus, bet drēbnieku darbnīcās šuva nepieciešamos apģērbu un veļas komplektus – tādējādi nodrošinot apģērbu un veļas krājumus arī citām ieslodzījuma vietām.²⁵

1924. gadā pie cietuma skolas tika atvērta tehniskā klase, kur ieslodzītajiem tika mācīta tehniskā zīmēšana galdniecībā un atslēdzniecībā, kā arī citas tehnoloģiskās zināšanas. No 1934. gada ieslodzītie tika iesaistīti arī akmeņlauztuvju darbā.²⁶

1920. gadā Centrālcietuma darbnīcu korpusā iekārtoja skolu ieslodzītajiem, kuri nebija beiguši obligāto pamatskolu. 1937. gadā šai skolai tika piešķirtas no jauna izbūvētas telpas. Skolas pārraudzībā atradās arī bibliotēka. Ieslodzīto vajadzībām Centrālcietumā tika izbūvētas 4 baznīcas²⁷: luterāņu ar mākslinieka Tilberga altārglezni (500 vietas), pareizticīgo (300 vietas), katoļu (60 vietas) un vecicībnieku (30 vietas)²⁸.

1940.-1941. gadu periods Latvijā pamatoti tiek dēvēts kā Baigais gads. Baigais gads nesa nežēlīgākos noziegumus, kādi jebkad pastrādāti pret Latvijas iedzīvotājiem, un viens no tiem norisinājās Centrālcietuma 4. korpusa pagalmā – 1941. gadā bez tiesas tika nošauti un aprakti 99 nevainīgi dažāda vecuma un dažādu profesiju cilvēki. (2019. gada 3. jūlijā tika atklāta Komunistiskā terora upuru piemiņas vieta Rīgas Centrālcietumā.)

Ar Latvijas okupāciju 1940. gada jūnijā tika pārtraukts uzsāktais ieslodzījuma vietu attīstības kurss. Informācija par ieslodzījuma vietām tika noteikta kā slepena – viens no iemesliem tam bija tas, ka cietumos tika turēti arī politieslodzītie. Latvijas ieslodzījuma vietas tika pārveidotas atbilstoši Padomju Savienībā funkcionējošajām labošanas darbu nometnēm un kolonijām. Saskaņā ar LPSR leTK pavēli no Centrālcietuma atdalīja divus ražošanas korpusus, vienu no tiem sāka pārbūvēt notiesāto izvietošanai. Līdz ar to tika likti pamati pirmajai šāda tipa iestādei Latvijā – Labošanas darbu

¹⁴ Šilīnš, J. 2009. Rīgas cietumu un lielieku terors, 1919. gada janvāris-maijs. Iegūts no: https://www.lv.lv/lv/LVIZ_2009_files/3numurs/J_Silins_Rigas_cietumi_LVIZ_2009_3.pdf [sk.05.08.2020.], 119. [sk.21.02.2020.]

¹⁵ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 77.

¹⁶ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 77.

¹⁷ Ibid., 78.

¹⁸ Ibid., 78.

¹⁹ Ibid., 77-78.

²⁰ Ibid., 80.

²¹ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 81.

²² Ibid., 81.

²³ Ibid., 81.

²⁴ Ibid., 83.

²⁵ Ibid., 84-85.

²⁶ Ibid., 85.

²⁷ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 86-87.

²⁸ Ieslodzījuma vietas Latvijā 90.gados (1919 - 2009); 72.

kolonijai Nr.1²⁹ (līdz 2008.g. Matīsa cietums). Labošanas darbu kolonijā Nr.1 tika attīstīta mēbeļu izgatavošana, tika atvērti ceļi apavu izgatavošanai, kā arī mehāniskās darbnīcas.³⁰

Atgūstot valsts neatkarību 1991.gadā, nācās secināt, ka padomju laika mantojums bija diezgan drūms. Ieslodzījuma vietu infrastruktūra bija nolietota – cietumi nebija ne droši, ne civilizēti. Demokrātiju likumpārkāpēji uztvēra kā visatļautību, kā iespēju nepakļauties likumīgajai varai un cietuma administrācijai. Bija dažāda veida destruktīva rīcība, atklāta nepakļaušanās, bēgšana.³¹ Piemēram, 1993. gada septembrī, pa izraktu pazemes tuneli aizbēga 2 ieslodzītie, savukārt, vēl 2 ieslodzītie gāja bojā, tunelīm sabrūkot.³²

Nopietnas pārmaiņas ieslodzījuma vietu sistēmā notika, sākot ar 1994. gada 30. decembri, kad tika izdarītas ļoti nozīmīgas izmaiņas Latvijas sodu izpildes kodeksā (līdz 30.12.1994. - Latvijas Labošanas darbu kodekss). Tika atjaunota brīvības atņemšanas soda progresīvā sistēma, kas visus cietumus iedalīja pēc drošības pakāpēm.³³

Ieslodzījuma vietu sistēmas attīstībā 90. gados būtiska loma bija starptautiskā projekta Nord-Balt Prison īstenošanā. Nord-Balt Prison projekta mērķis bija uzlabot un pilnveidot cietumu sistēmu Baltijas valstīs, gan palīdzot pārveidot cietumu vadības struktūru, gan veidojot cietumu personālā jaunu attieksmi pret ieslodzītajiem un soda izciešanu, gan palīdzot ieviest alternatīvus soda mērus, gan uzlabojot medicīnisko palīdzību, gan izveidojot sociālo darbinieku tīklu. Projekta ietvaros tika veicināta sadraudzība starp vairākām ieslodzījuma vietām, piemēram, starp Centrālcietumu un Oslo cietumu (Norvēģijā). Nord Balt Prison projekta rezultātā tika iegūts ne tikai materiālais atbalsts, bet, kas vērtējams vēl augstāk, arī morālais atbalsts. Ieslodzījuma vietu personāls ieguva zināšanas citai pieejai, citiem standartiem, citai attieksmei pret notiesātajiem, tāpēc jau toreiz – 90. gados – varēja attīstīties ideja par ieslodzīto resocializāciju.³⁴

Kopš 2000. gada 1. janvāra ieslodzījuma vietas atrodas Tieslietu ministrijas pakļautībā. Saskaņā ar Tieslietu ministrijas 2001.gada 31.janvāra rīkojumu Nr.1-1/34 "Par brīvības atņemšanas iestāžu veidiem un tajās izvietojamo ieslodzīto vietu skaitu" Centrālcietums tika noteikts kā izmeklēšanas cietums ar maksimālo apcietināto skaitu 1770.

2008. gada Latvijas ekonomiskā krīze skāra arī ieslodzījuma vietu sistēmu. Lai samazinātu administratīvos izdevumus, saskaņā ar Tieslietu ministrijas 2008. gada 27. augusta rīkojumu Nr. 1-1/418 "Par ieslodzījuma vietu likvidēšanu un izveidi" ar 2008. gada 31. oktobri tika pārtraukta Centrālcietuma un Matīsa cietuma pastāvēšana. Līdz ar to 2008. gada 1. novembrī darbību uzsāka Rīgas Centrāl-

cietums, kurā optimizācijas nolūkos tika iekļauts arī Matīsa cietums.³⁵

2012. un 2013. gadā Rīgas Centrālcietumā tika īstenoti nozīmīgi infrastruktūras un rekonstrukcijas darbi. Veicot kameru remontus, tika uzlaboti ieslodzīto sadzīves apstākļi I.korpusā. Daļa no ražošanas palīgkorpusa Nr.1 tika demontēta, savukārt atlikušajai ēkas daļai tika izbūvēta jauna fasāde. Pilnībā tika renovēta veļas mazgātava. Tika veikta inženierkomunikāciju maģistrālo tīklu pārvietošana un rekonstrukcija, kā arī veikti ieslodzījuma vietas labiekārtošanas darbi. Rīgas Centrālcietuma 5.zonas bijušās virtuves telpās tika iekārtota pavāru mācību klase ar visām nepieciešamajām palīgtelpām. Visas telpas tika izremontētas, labiekārtotas un piemērotas pavāru kursiem ieslodzītajiem. Telpās tika izvietotas modernas produktu uzglabāšanas un ēdienu sagatavošanas tehnoloģiskās iekārtas, piesaistot ERAF projekta "Profesionālās izglītības infrastruktūras attīstība un mācību aprīkojuma modernizācija ieslodzījuma vietās" līdzekļus. Lai nodrošinātu pilnvērtīgu ieslodzīto personu izglītošanu un resocializācijas procesu, cietuma teritorijā tika pārbūvēta ēka, kur tika izveidota speciāla mācību vide elektrīku un metinātāju mācību programmu īstenošanai, kā arī izveidota datorklase – ieslodzīto apmācība.

Saskaņā ar Tieslietu ministrijas 2018. gada 21. decembra rīkojumu Nr. 1-1/323 "Par ieslodzījuma vietas veidu un maksimāli izvietojamo ieslodzīto skaitu ieslodzījuma vietu pārvaldes Rīgas Centrālcietumā", tiek noteikts, ka Rīgas Centrālcietums ir izmeklēšanas cietums ar slēgtā cietuma nodaļu un daļēji slēgtā cietuma nodaļu. Maksimāli izvietojamo ieslodzīto skaits ir 1271.

²⁹ Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde I.daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 166.-167.

³⁰ Ieslodzījuma vietas Latvijā 90. gados (1919 - 2009); 72.

³¹ Mācību centra (muzeja) materiāli.

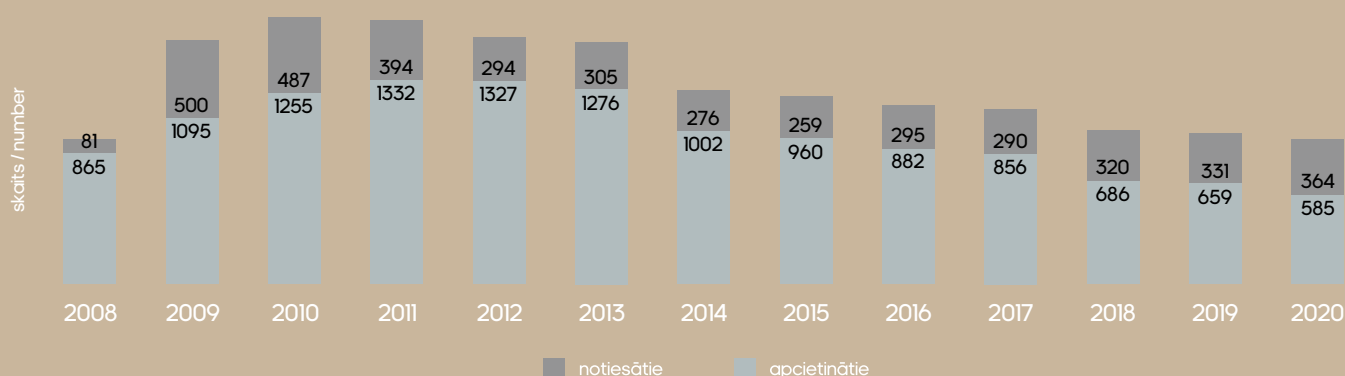
³² Mācību centra (muzeja) materiāli.

³³ Grozījumi Latvijas Labošanas darbu kodeksā. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/id/58969-grozijumi-latvijas-labosanas-darbu-kodeksa> [sk.02.02.2020].

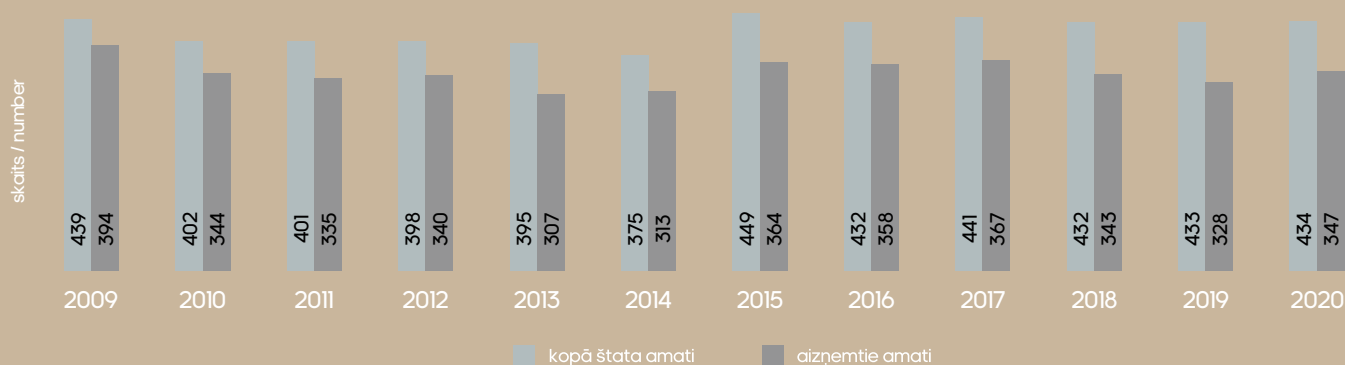
³⁴ Mācību centra (muzeja) materiāli.

³⁵ LR TM 2008. g. 27. augusta rīkojums Nr.1-1/418 "Par ieslodzījuma vietu likvidēšanu un izveidi".

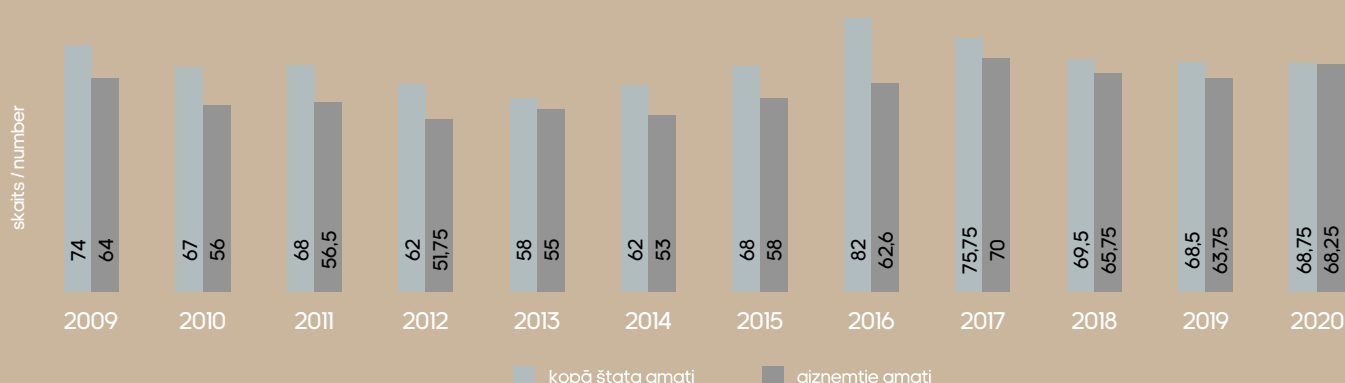
IESLODZĪTO SKAITA DINAMIKA RĪGAS CENTRĀLCIETUMĀ

AMATPERSONU SKAITA DINAMIKA

DARBINIEKU SKAITA DINAMIKA

2019. gadā Rīgas Centrālcietumā vispārējās izglītības programmās tika iesaistīti 109 ieslodzītie, savukārt, profesionālajā izglītībā – 115 ieslodzītie. 2 ieslodzītie apgūst augstāko izglītību. Interesu izglītībā tika iesaistīti 76 ieslodzītie. Saimnieciskajā apkalpē tika nodarbināts 121 ieslodzītais, savukārt, komersantu izveidotajās darba vietās tika nodarbināti 113 ieslodzītie.

Rīgas Centrālcietuma darbība jau ilgstoši ir jānodrošina ar 20% personālsastāva iztrūkumu. Saskaņā ar ieslodzījuma vietu pārvaldes Personālvadības daļas sniegto informāciju 2020.gada 1.janvārī Rīgas

Centrālcietuma darbību nodrošināja 347 amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi un 68 darbinieki, bet saskaņā ar štata amatu sarakstu Rīgas Centrālcietumā ir paredzētas 503 amata vietas.

Rīgas Centrālcietums ir vienīgais cietums Latvijas ieslodzījuma vietu sistēmā, kurš ir plānots un celts kā izmeklēšanas cietums. Un neskatoties uz to, ka šī ieslodzījuma vieta atrodas 5 minūšu brauciena attālumā no galvaspilsētas centra, ņemot vērā apcietināto personu skaitu valstī un tiesu izvietojumu Rīgā, tas tiks saglabāts, attīstīts un pilnveidots esošajā vietā arī turpmākos gadus.

VĒSTURISKI

DAUGAVGRĪVAS CIETUMS

DAUGAVPILS CIETUMS

Daugavpils cietums ir senākais cietums ieslodzījuma vietu sistēmā. Tā būvniecība tika uzsākta pēc Dvinskas pilsētas Domes lūguma Vitebskas gubernatoram piešķirt zemes gabalu patstāvīgu telpu iekārtošanai arestētajiem.³⁶ Cietuma būvniecību finansēja tirgotājs Frīdlands, un tas tika iznomāts Krievijas valdībai.³⁷ Frīdlands cietumu iznomāja uz 30 gadiem ar ikgadējo samaksu 5,12% no celtniecības izdevumu tāmes. Pirmās arestētās personas šajā ieslodzījuma vietā tika ievietotas 1863. gada 18. februārī.³⁸ Tolaik cietums tika celts pilsētas nomalē, bet pilsētai strauji attīstoties, tas drīz vien jau atradās gandrīz pašā Daugavpils centrā.

Sākotnēji cietuma ēku kompleksu veidoja ķieģeļu četrstāvu korpuss ieslodzīto izvietojšanai kopkamerās un vairākas vienkārtas saimniecības ēkas, kurās tika izvietotas noliktavas, veļas mazgātava, pirts un stalli. Galvenajai ēkai apkārt bija uzcelts ķieģeļu žogs, bet pie ieejas vārtiem atradās vienkārtas kancelejas ēka.³⁹

Pirmajos pastāvēšanas gados cietuma sienās sodu izcīnīja politieslodzītie.⁴⁰ Bet ņemot vērā, ka tolaik no visiem tuvējā reģiona cietumiem Dvinskas (Daugavpils) cietums no apsardzes viedokļa bija vienīgā drošā ieslodzījuma vieta, vajadzības gadījumā tajā tika izvietoti dažādu kategoriju ieslodzītie, un to skaits svārstījās ap 500 – 800 ieslodzītajiem.⁴¹ Piemēram, 1906. gada 15. marta Policijas departamenta ziņojumā norādīts, ka Dvinskas (Daugavpils) cietumā, kurš paredzēts 216 vietām, uzturas 608 ieslodzītie.⁴²

Pirmā pasaules kara laikā, 1915. gadā, cietums tika evakuēts uz Krievijas dienvidiem, bet drīz vien tas tika reevakuēts. 1918. gadā, kad vācu karaspēks tuvojās Daugavpilij, cietums atkārtoti tika evakuēts. Vācu vara atjaunoja cietuma darbību, bet kad vācu karaspēks atkāpās un pilsētā ienāca lielinieki, tie cietumu pārvērtā par īstu moku vietu. Nāves sodi cietuma pagalmā un dārzā sekoja cits citam.⁴³

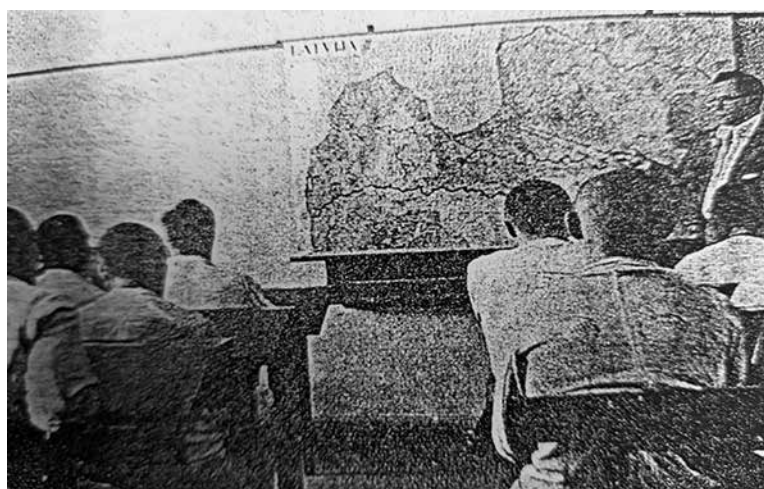
Pēc Daugavpils atbrīvošanas no lieliniekiem 1920. gadā, cietums bija izpostīts. Tā ēkas pārņēma Galvenā cietuma valde un pakāpeniski tika sākta cietuma teritorijā esošo ēku atjaunošana, cietuma pārvaldībā tika nodotas arī vairākas saimniecības ēkas un lauksaimniecībai domātās zemes.⁴⁴ 1920. gadā cietumā strādāja 20 darbinieki, taču pakāpeniski darbinieku skaits tika palielināts.⁴⁵

Sākot ar 1920. gadu, Daugavpils cietumā tika turēti visu kategoriju ieslodzītie, izņemot spaidu darbos notiesātās personas. Līdz

1934. gada 15. maijam Daugavpils cietumā tika izvietoti 900 ieslodzītie, savukārt pēc 1934. gada ieslodzīto skaits pakāpeniski tika samazināts līdz apmēram 500 ieslodzītajiem. 1935. gadā ieslodzījuma vietā tika atklāta drošības ieslodzījuma nodaļa, bet 1937. gadā – spaidu darbu nodaļa vīriešiem.⁴⁶

Cietumā no 1920. gada tika iekārtota arī skola, kurā sākotnēji ziņības apguva analfabēti, bet pakāpeniski tika izveidotas arī pamatskolas līmeņa apmācāmo grupas. Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā Daugavpilī ieslodzītie tika nodarbināti dažādos darbos – dezināmās kūdras ražotnē, ķieģeļu ražotnē, lauksaimniecības darbos un būvdarbos.⁴⁷

Pēc 1923. gada cietumā tika nodrošināta arī garīgā aprūpe, t.i., cietumā darbu uzsāka 3 konfesiju garīdznieki – katoļu, luterāņu un vecticībnieku. Visām konfesijām tika iekārtota kopēja baznīca.⁴⁸ Līdz 1940. gadam cietuma dievkalpojums apmeklēja arī pilsētas iedzīvotāji.⁴⁹

³⁶ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Ieslodzījuma vietu departamenta buklets "Daugavpils cietums", 4.

³⁷ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 75.-76.

³⁸ Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde 1.daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 114.

³⁹ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 75.-76.

⁴⁰ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Ieslodzījuma vietu departamenta buklets "Daugavpils cietums", 4.

⁴¹ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 104.

⁴² Žilvinska, L. 2005. 1905.gads Dvinskā: notikumi un cilvēki. Starptautiska konference. Informācija, revolūcija, reakcija:1905-2005, 159. Iegūts no: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/163494.pdf> [sk. 12.02.2020.]

⁴³ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 104.

⁴⁴ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 104.

⁴⁵ Ibid., 107.

⁴⁶ Ibid., 107-108.

⁴⁷ Ibid., 109-112.

⁴⁸ Ibid., 113.

⁴⁹ Daugavgrīvas cietums ANNO 1998, 24.

Valsts īpašumā cietums tika pārņemts tikai 1928. gadā, kad tas tika atpirkts no Frīdlanda mantiniekiem.⁵⁰

1933. gadā cietuma teritorijā tika sākts darbs pie jauna korpusa būvniecības. Tā būvniecība tika pabeigta 1936. gadā, atklājot 36 divvietīgas kameras, psihiatrijas nodaļu sievietēm, pirti, kancelejas telpas un dzīvokļus cietuma vadībai. Tāpat tika uzcelta jauna saimniecības ēka, kurā iekārtoja zirgu stalli, cūkkūti, garāžu un 2 dzīvokļus.⁵¹

1938. gadā Daugavpils cietuma darbību nodrošināja 142 darbinieki.⁵²

Ar Latvijas okupāciju 1940. gada jūnijā tika pārtraukts uzsāktais ieslodzījuma vietu sistēmas attīstības kurss. Šajā laikā arī Daugavpils cietums tika pārveidots atbilstoši Padomju Savienībā funkcionējošajām labošanas darbu nometnēm un kolonijām. Par cietumu priekšniekiem attiecīgi tika izvēlēti padomju varai politiski uzticami cilvēki. Piemēram, Pjotru Juhno kā politisko ieslodzīto atbrīvoja no Daugavpils cietuma, bet pēc tam – laika posmā no 1940. gada jūnija līdz 1941. gada jūlijam – viņš bija šī cietuma priekšnieks.⁵³

1947. gada 8. martā ar Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas pavēli Nr.022 tika apstiprināta cietuma atrašanās vieta Daugavpilī ar nosaukumu Cietums Nr.5. Nepilnus desmit gadus vēlāk 1956. gada 22. novembrī ar Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas pavēli Nr.054 Cietums Nr.5 tika reorganizēts par Labošanas darbu koloniju Nr.5.⁵⁴

Padomju varas laikā cietuma ražošanas uzņēmumā tika nodarbināti visi notiesātie. 1956. gada jūlijā Labošanas darbu kolonijā Nr.5 tika organizēta kartonāžas darbnīca. Notiesātie tika nodarbināti arī cietuma bibliotēkas grāmatu iesiešanā. Labošanas darbu kolonija Nr.5 izpildīja pasūtījumus kartona kārbu izgatavošanai Daugavpils apavu kombinātam, dzelzceļnieku restorānam, rūpnīcai "Motoveļocepj". 1956. gada augustā tika organizēta kurpnieku darbnīca, kurā remontēja ne tikai notiesāto apavus, bet izpildīja arī pasūtījumus. Labošanas darbu kolonijā Nr.5 tika organizēta arī ādas apstrādes darbnīca, kurā no ādas atgriezumiem tika izgatavotas somas. Mēnesī tika izgatavotas ap 200 somām. 1957. gada augustā darbu uzsāka galdnieku darbnīca, kurā ik mēnesi

bija jāizgatavo 5500 koka kastes un 150 taburetes, tika veikta arī koka pulierētu radio galdu ražošana.⁵⁵

1966. gada 13. augustā ar Latvijas PSR Sabiedriskās kārtības sargāšanas ministrijas pavēli Nr.085 cietums tika pārsaukts par Labošanas darbu koloniju Nr.11, un no šī brīža ieslodzījuma vietā vēl intensīvāk tika attīstīta ražošana.⁵⁶ Labošanas darbu kolonijā Nr.11 1969. gadā tika organizēta instrumentu somu ražošana – tika ražoti dažādi izstrādājumi no mākslīgās ādas: 20 veidu somas instrumentu glabāšanai – 20 dažādas saimniecības somas, koferi, diplomāti. Šie izstrādājumi no Daugavpils tika sūtīti uz visiem PSRS reģioniem. Notiesātie no kaprona diegiem pina zvejnīcības tīklus, rūtainos iepirkumu tīkļus un rūpnīciskās virves. Kartona ražošanā izgatavoja kārbas piena produkcijai pēc Daugavpils piena un Preiļu kombinātu pasūtījuma un kārbas Rīgas lampu rūpnīcai. Šūšanas ražotnē šuva divielus un palagus.⁵⁷

Arī 20.gadsimta 70. gadu beigās ieslodzītie Daugavpils cietumā šuva halātus, cimdus, priekšautus, instrumentu somas, kuras sūtīja uz vairākiem bijušās PSRS reģioniem un Vāciju, apstrādāja elektroakustikas VEF rūpnīcai, dzīvojamās kamerās sēja dažādu modifikāciju tīkļus, līmēja aploksnes. Par darbā nopelnīto algu notiesātajiem bija iespēja iepirkties cietuma veikalā. Tie notiesātie, kuriem nebija vispārējās izglītības, varēja to iegūt cietuma vakarskolas 2. maiņā pēc darba. Daugavpils profesionāli tehniskajā skolā Nr. 50 varēja iegūt profesionālo izglītību elektriķa, šuvēja, un šūšanas ražošanas iekārtu regulētāja profesijās.⁵⁸

1983. gada 6. jūnijā ar Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas pavēli Nr.040 Labošanas darbu kolonija Nr.11 Daugavpilī tika reorganizēta par Cietumu Nr.2, piešķirot nosacītu nosaukumu Iestāde OC-78/22. Līdzšinējā kolonija tika pārprofilēta par cietumu un izmeklēšanas izolatoru. Nepilnus četrus gadus vēlāk, 1987. gada martā, iestāde atkārtoti tika pārprofilēta – šoreiz par sevišķā režīma koloniju (Iestāde OC-78/18).⁵⁹

Īslaicīgās satikšanās telpa (foto no 20. gs. 80. gadiem)

⁵⁰ Ibid., 105.

⁵¹ Ibid., 105.

⁵² Ibid., 107.

⁵³ Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde I.daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 114,164.

⁵⁴ Tverdovs, V., 2020.

⁵⁵ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas ieslodzījuma vietu departamenta buklets "Daugavpils cietums", 4.

⁵⁶ Ibid., 7.

⁵⁷ Tverdovs, V., 2020.

⁵⁸ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas ieslodzījuma vietu departamenta buklets "Daugavpils cietums", 7.

⁵⁹ Tverdovs, V.2020.

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, ar Iekšlietu ministrijas 1993. gada 27. decembra pavēli Nr.315 Iestāde OC-78/18 tika pārdēvēta par Daugavpils cietumu. 1993. gadā Daugavpils cietuma teritorijā atradās galvenais dzīvojamais korpuss, bijušais ražošanas korpuss, telpas nepilngadīgajiem ieslodzītajiem, saimnieciskās apkalpes dzīvojamā telpa, medicīnas daļa, karcera un soda izolatora korpuss, dežūrdienesta telpa, virtuve, mehāniskais iecirknis, pirts telpa, veļas mazgātava, noliktavas telpas. Galvenā dzīvojamā korpusa 1. stāvā atradās karantīna un vieninieku kameras, soda izolatora kameras; 2. stāvā – notiesāto kameras, savukārt, 3. un 4. stāvā bija izmeklēšanas izolatora dzīvojamās kameras.⁶⁰

No 1993.gada Daugavpils cietums tika noteikts kā izmeklēšanas cietums un 1994.gadā tajā tika atklāta arī izmeklēšanas nodaļa nepilngadīgajiem.⁶¹

Atgūstot demokrātiskas valsts statusu, sabiedrībai bija iespēja runāt par cilvēktiesībām un ieslodzītie no zekiem kļuva par ieslodzītajām personām, kurām ir noteiktas tiesības, un galvenā no tām – pilnvērtīgi sadzīves apstākļi. Lai nodrošinātu Daugavpils cietuma atbilstību Latvijas un Eiropas likumdošanas prasībām par sadzīves apstākļiem, medicīnisko aprūpi, izglītošanos un nodarbinātību, atbilstoši pieejamajam finansējumam, tika uzsākts cietuma telpu remonts, labiekārtoti pastaigu un sporta laukumi, modernizēts medicīnas kabinets.⁶² No 2003. gada 1. septembra Daugavpils cietumā ieslodzīto apmācība tika organizēta sadarbībā ar Daugavpils 17vidusskolu. Līdz 2006. gada 1. septembrim Daugavpils cietumā tika apmācīti tikai nepilngadīgie apcietinātie, bet sākot ar 2006. gada 1. septembri iegūt izglītību varēja arī pieaugušie notiesātie, savukārt no 2007. gada 1. septembra tika uzsākta arī pieaugušo apcietināto apmācība.⁶³

Ar 2001.gada 31.janvāra Tieslietu ministrijas rīkojumu Nr.1-1/34 "Par brīvības atņemšanas iestāžu veidiem un tajās izvietojamo ieslodzīto vietu skaitu" Daugavpils cietums tika noteikts kā slēgtais cietums ar izmeklēšanas cietuma nodaļu. No 2004. gada 18. novembra Daugavpils cietumā sodu sāka izciest arī uz mūžu notiesātie.⁶⁴

2008.gada 31.oktobrī Daugavpils cietumā uzturējās 459 ieslodzītie, no tiem izmeklēšanas nodaļā 234 ieslodzītie un 225 notiesātie, no tiem 21 uz mūžu notiesātais.⁶⁵

GRĪVAS CIETUMS

100 gadus pēc Daugavpils cietuma dibināšanas – 1961. gadā tika pieņemts lēmums par vēl vienas ieslodzījuma vietas izveidi Daugavpils tuvumā, t.i., Dinaburgas cietokšņa priekštilta nocietinājuma teritorijā tika izveidota stingrā režīma Labošanas darbu kolonija Nr.3. Tur esošās ēkas un būves tika pārkārtotas atbilstoši notiesāto uzturēšanas vajadzībām.⁶⁶

Septiņus gadus vēlāk – 1968. gada 25. novembrī – ar Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas pavēli Nr.006, šī ieslodzījuma vieta tika pārdēvēta par Iestādi OC-78/3, savukārt, 1980.gadā eksperimenta veidā tika izveidots Ražošanas apvienības OC-78 Uzņēmums Nr.3, kurš pastāvēja līdz 1984.gadam.⁶⁷

Padomju gados cietuma ražošanas uzņēmumā darbojās metālapstrādes cehs, kurā izgatavoja metāla 200 l tilpuma mucas

dažādu šķidrumu (krāsu, laku, degvielas) glabāšanai un transportēšanai. Cietuma ražošanas uzņēmumā izgatavoja metāla taras kastes – stikla pudeļu un burciņu transportēšanai. Pēc Rēzeknes Slaušanas iekārtu rūpnīcas pasūtījuma tika izgatavotas detaļas slaucamajiem aparātiem. Pēc Rīgas Radio rūpnīcas pasūtījuma ražoja blokus pastiprinātājiem un plates transformatoriem. Tie notiesātie, kuriem nebija vispārējās izglītības, pēc darba varēja to iegūt cietuma vakarskolas 2.maiņā. Daugavpils profesionāli tehniskajā skolā varēja iegūt profesionālo izglītību virpotāja, šuvēja, celtnieka un kokapstrādes darbinieka profesijās. Notiesātajiem tika piešķirta cietuma forma un uz skolu un darbu notiesātie pārvietojās ierindā. Cietumā darbojās pašdarbības pulciņi, brīvajā laikā varēja spēlēt galda spēles, kā arī tika izgatavotas sienas avīzes. Notiesātie gatavoja dažādus priekšnesumus svētkiem.⁶⁸

⁶⁰ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Ieslodzījuma vietu departamenta buklets "Daugavpils cietums", 7.

⁶¹ Daugavgrīvas cietums ANNO 1998, 4.

⁶² Ibid., 4.

⁶³ Ibid., 17.

⁶⁴ Ibid., 4.

⁶⁵ Daugavgrīvas cietuma ieslodzīto uzskaites dati

⁶⁶ Daugavgrīvas cietums ANNO 1998, 27.

⁶⁷ Tverdovs, V., 2020.

⁶⁸ Tverdovs, V., 2020.

Šajā ieslodzījuma vietā līdz 1990.gadam ieslodzīto skaits vienmēr bijis mainīgs, t.i., dažādos laika periodos tajā tika izvietoti no 800 līdz pat 2000 ieslodzīto.⁶⁹

1993. gada 27. decembrī ar Iekšlietu ministrijas pavēli Nr.315 lestadē OC-78/3 tika pārdēvēta par Grīvas cietumu.⁷⁰

Atgūstot Latvijas valsts neatkarību, valsts līmeņa rūpniecības preču pasūtījumi tika pārtraukti, līdz ar to penitenciārajā sistēmā iestājās zināma veida haoss, kas būtiski ietekmēja situāciju arī Grīvas cietumā. 90. gadu sākumā Grīvas cietumā bija izveidojusies situācija, kad uz diennakti mainījās cietuma priekšnieka dežūrējošais palīgs un 6-7 uzraugi, kuru pārraudzībā bija 900 ieslodzīto. Iepriekš ražošanā izmantotais aprīkojums un materiāli ieslodzītajiem bija samērā brīvi pieejami, kas ieslodzījuma vietās veicināja dažādu veidu ieroču (nažu, zobenu, katanu u.c.) izgatavošanu. Šos izstrādājumus ieslodzītie savstarpēji mainīja pret spirtu, narkotikām, tabletēm. Iepriekš minētais veicināja ieslodzīto pārliecību par visatļautību, kas 1994.gadā rezultējās ar 12 ieslodzījuma vietā izdarītām slepkavībām. 1994. gada 28. oktobrī pa izurbtu caurumu pirts sienā aizbēga 15 ieslodzītie. Paralēli šai bēgšanai tika gatavots alternatīvs bēgšanas variants – parakums. Parakuma sākums bija kurtuves teritorijā, dziļums – 2 m, augstums – 1 m. Parakuma eja bija aprīkota gan ar apgaismojumu, gan ventilāciju un ratiņiem zemes izvešanai.

1994. gada sākumā Latvijas penitenciārajā sistēmā tika ieviesta progresīvā sodu izpildes sistēma un Grīvas cietumā sākās pāreja uz kameru sistēmu. Pakavveida korpusa otrajā stāvā pakāpeniski tika veidotas kameras.

1995. gada 9. martā plkst.02.00, atskatot trauksmes signālam, tika sapulcināti Grīvas cietuma darbinieki – cietumā tika veikta neredzēta mēroga akcija, kuru vadīja ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks S.Pokšāns. Pēc šī ārkārtas pasākuma Grīvas cietumā sākās acīm redzamas pārmaiņas.

1995. gada aprīlī par Grīvas cietuma priekšnieku kļuva I.Fedosejevs, un viņa vadībā tika pabeigta kameru sistēmas ieviešana. Grīvas cietuma iekšējā teritorijā tika izveidoti 5 korpusi, ražošanas zona, sporta laukumi, noliktavas, mācību korpusi, katlmaija, elektrostacija, saimnieciskā zona, dzīvojamā zona, kurā uzturējās 1. un 2.vienības ieslodzītie. 1.korpusam bija 2 nodaļas, kurās tika izvietoti ieslodzītie vidējā un augstākajā režīma pakāpē. Iepretim 1.korpusam atradās sporta laukums, kura novērošanai tika uzstādīts novērošanas tornis. 2., 3. un 4. korpusos katrā tika izveidotas 2 nodaļas, kurās uzturējās ieslodzītie ar zemāko režīma pakāpi. 5.korpusā tika izvietots soda izolators. Līdz 2007. gadam 5. korpusā atradās 7 kameras ieslodzītajiem ar zemāko režīma pakāpi un

9 kameras – vidējās un augstākās režīma pakāpes ieslodzītajiem, kuri ārstējās no tuberkulozes.⁷¹

1996. gadā starp Grīvas cietumu un Trondheimas cietumu (Norvēģija) tika noslēgts ilgtermiņa sadarbības līgums praktiskās un metodiskās palīdzības jomā Grīvas cietumam. Līguma ietvaros Grīvas cietumam tika nodrošināta iespēja saņemt palīdzību no tiesāto apmācību organizēšanas jautājumos, ražošanas attīstībā un sporta aktivitāšu nodrošināšanā. Ar Norvēģijas partneru palīdzību un no tiesāto spēkiem cietumā tiek uzbūvēts sporta komplekss, iekārtoti vasaras sporta laukumi.⁷²

Pakāpeniski ieslodzītajiem tika nodrošināta iespēja mācīties. 90. gadu otrajā pusē ieslodzītajiem bija iespēja apgūt podnieka, mūrnieka, flizētāja un galdnieka profesijas. Savukārt 2005. gadā EQUAL projekta ietvaros, tika izremontētas klases profesionālajai apmācībai, iepirkts inventārs praksei, cietumā sāka strādāt psihologi un sociālie darbinieki. Ieslodzīto apmācību nodrošināšanai bija pieejamas 4 mācību klases, datorklase ar 8 datoriem, skolotāju istaba un bibliotēka. Cietuma galvenajā korpusā tika speciāli iekārtotas telpas galdnieku un mūrnieku praktiskajam nodarbībām.⁷³

DAUGAVGRĪVAS CIETUMS

2008. gads Latvijas vēsturē tika ierakstīts kā ekonomiskās krīzes gads – krīze skāra arī ieslodzījuma vietu sistēmu. Lai samazinātu administratīvos izdevumus, saskaņā ar Tieslietu ministrijas 2008. gada 27. augusta rīkojumu Nr.1-1/418 "Par ieslodzījuma vietu likvidēšanu un izveidi"⁷⁴ ar 2008. gada 31. oktobri tika pārtraukta Daugavpils cietuma 148 gadu un Grīvas cietuma 48 gadu pastāvēšana. Līdz ar to 2008. gada 1. novembrī Daugavpilī darbību uzsāka Daugavgrīvas cietums ar divām cietuma nodaļām – Daugavpils nodaļu un Grīvas nodaļu.

Daugavgrīvas cietums tika noteikts kā slēgtais cietums ar daļēji slēgtā cietuma nodaļu, atklātā cietuma nodaļu un izmeklēšanas cietuma nodaļu.⁷⁵ Tajā noteikts maksimālais vie-

tu skaits – 1115 notiesātajiem un 320 apcietinātajiem (tai skaitā 40 vietas nepilngadīgajiem apcietinātajiem – nepilngadīgie apcietinātie Daugavgrīvas cietumā tika izvietoti līdz 2012. gada 1. maijam).⁷⁶

Ieslodzījuma vietu sistēmā, tai skaitā arī Daugavgrīvas cietumā, ieslodzīto skaits kopš 2008. gada pakāpeniski ir samazinājies. Piemēram, ja 2009. gada 1. janvārī Daugavgrīvas cietumā bija izvietoti 1333 ieslodzītie (no tiem 262 apcietinātie), tad 2015. gadā šajā ieslodzījuma vietā tika izvietoti 1100 ieslodzītie (no tiem 150 apcietinātie), savukārt 2020. gada 1. janvārī Daugavgrīvas cietumā uzturējās 1031 ieslodzītais, no tiem izmeklēšanas nodaļā atradās 121 persona.⁷⁷

⁶⁹ Daugavgrīvas cietums ANNO 1998, 29.

⁷⁰ Tverdovs, V., 2020.

⁷¹ Daugavgrīvas cietums ANNO 1998, 29.

⁷² Latvijas Republikas Ieslodzījuma vietu pārvaldes buklets "Grīvas Cietums", 3.

⁷³ Daugavgrīvas cietums ANNO 1998, 38.

⁷⁴ LR TM 2008.g. 27.augusta rīkojums Nr.1-1/418 "Par ieslodzījuma vietu likvidēšanu

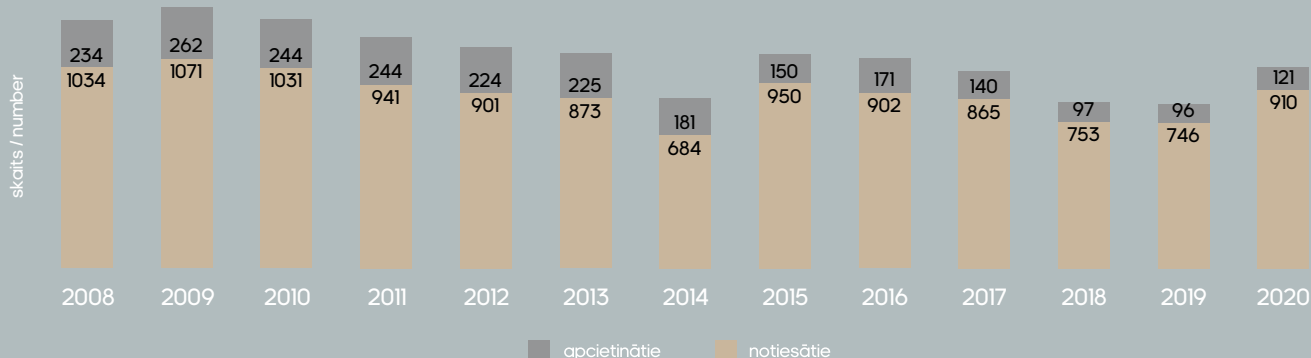
un izveidi"

⁷⁵ LR TM 2008.g. 27.augusta rīkojums Nr.1-1/419 "Par brīvības atņemšanas iestāžu veidiem un tajās izvietojamo ieslodzīto skaitu".

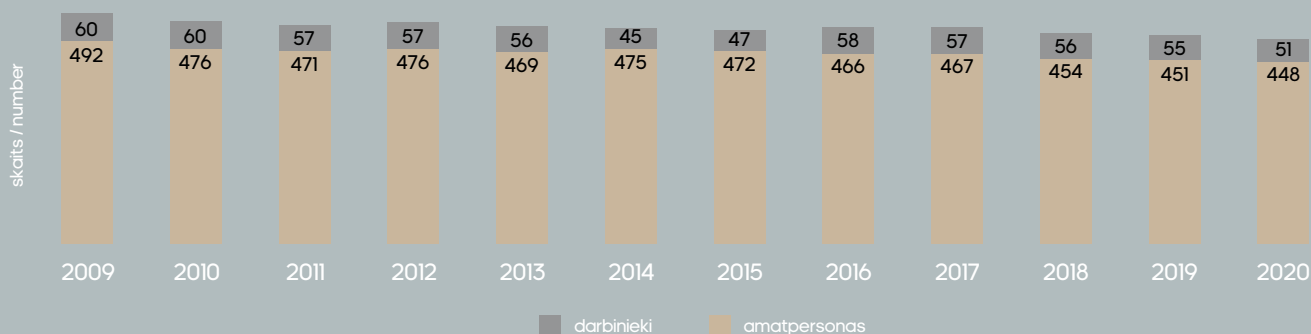
⁷⁶ LR TM 2012.g.21.marts rīkojums Nr.1-17/1096 "Par ieslodzīto nepilngadīgo izvietojumu"

⁷⁷ Informācija no Daugavgrīvas cietuma Tiesu nolēmumu izpildes daļas

IESLODZĪTO SKAITA DINAMIKA DAUGAVGRĪVAS CIETUMĀ

AMATPERSONU UN DARBINIEKU SKAITS DAUGAVGRĪVAS CIETUMĀ

Cietumu apvienošana ieslodzīto ikdienu tieši neskāra. Atbilstoši ieslodzījuma vietas resursiem un infrastruktūrai, arī pēc cietumu apvienošanas tiek pilnveidotas un paplašinātas izglītības, nodarbinātības un psiholoģiskās palīdzības saņemšanas iespējas, speciālistu konsultācijas un garīgās aprūpes pasākumu iespējas, notiesāto iesaiste resocializācijas programmās un brīvā laika pasākumos. Daugavgrīvas cietumā, piemēram, 2011./2012. mācību gadā kopumā mācībās tika iesaistīti 227 ieslodzītie, no tiem – 94 vispārējās izglītības programmās, t.sk. 4 uz mūžu notiesātie, un 133 profesionālās izglītības programmās, kas sastādīja ap 20% no Daugavgrīvas cietumā esošo ieslodzīto kopskaita. Lai pilnveidotu pieejamo izglītības programmu klāstu, Daugavgrīvas cietumā 2011.-2012. gadā ERAF projekta "Profesionālās izglītības infrastruktūras attīstība un mācību aprīkojuma modernizācija ieslodzījuma vietās" ietvaros tika īstenota cietuma profesionālās izglītības infrastruktūras pielāgošana esošo un jauno profesionālās izglītības programmu īstenošanai, kā arī nepieciešamo iekārtu, mēbeļu un mācību materiālu iegāde.⁷⁸

Turpmākajos gados Daugavgrīvas cietumā tika papildinātas un pilnveidotas darba metodes pilnvērtīgākai ieslodzīto resocializācijai. Tomēr 2016.gadā, kad Daugavpils cietumu apmeklēja Eiropas Padomes Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai, tika izteikta asa kritika par soda izciešanas apstākļiem Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļā.

Daugavgrīvas cietumā 2019. gadā 37% (384) ieslodzīto tika iesaistīti dažādās izglītības programmās. Šobrīd uz citu ieslodzījuma

vieta fona Daugavgrīvas cietums izceļas ar plašu profesionālās izglītības programmu klāstu un šajos izglītības pasākumos iesaistīto ieslodzīto skaitu. Cietumā tiek nodrošināta iespēja apgūt 11 profesionālās izglītības programmas, un to apgūvē 2019. gadā tika iesaistīti 200 ieslodzītie. Vispārējā izglītībā 2019. gadā tika iesaistīti 113 ieslodzītie, savukārt dažādos interešu izglītības pasākumos – 71 ieslodzītais.⁷⁹

Daugavgrīvas cietumā saimnieciskajā apkalpē un komersantu izveidotajās darba vietās tiek nodarbināti 26% notiesāto personu (234) no kopējā Daugavgrīvas cietumā izvietoto notiesāto personu skaita. Notiesātajiem ir iespēja strādāt šūšanas, kokapstrādes un kokizstrādājumu izgatavošanas ražotnēs. Daugavpils nodaļā uz mūžu notiesātajiem tiek piedāvāta iespēja strādāt pie komersanta iesaiņošanas darbos.⁸⁰

Budžeta iespēju robežās Daugavgrīvas cietumā tiek īstenoti esošās infrastruktūras uzlabojumi, piemēram, jumta nomaiņa, dzīvojamā kameru remontdarbi, telpu pielāgošana izglītības un resocializācijas pasākumu īstenošanai, kanalizācijas tīkla, siltumtrases un ūdensvadu rekonstrukcijas darbi. Lai gan pēdējo septiņu gadu laikā cietuma remontā ieguldīti gandrīz 2,5 miljoni eiro, uzlabojumi ēku kompleksam veikti vien nelielā daļā no visām cietuma telpām. Turklāt, ņemot vērā, ka, piemēram, Grīvas nodaļa ir izvietota teju divus gadsimtus senās ēkās, lielākajā daļā cietuma mūsdienām atbilstošu rekonstrukciju nemaz nav iespējams veikt. Daugavgrīvas cietuma infrastruktūru tās specifiskas, t.i., kultūras pieminekļa statusa dēļ, nav atļauts kardināli pārbūvēt atbilstoši efektīvas soda izpildes organizēšanas nosacījumiem.⁸¹

⁷⁸ Uzziņa par ieslodzījuma vietu pārvaldes Daugavgrīvas cietuma Uzskaites daļas pārbaudi, 2011.

⁷⁹ Ieslodzījuma vietu pārvaldes Resocializācijas daļas dati.

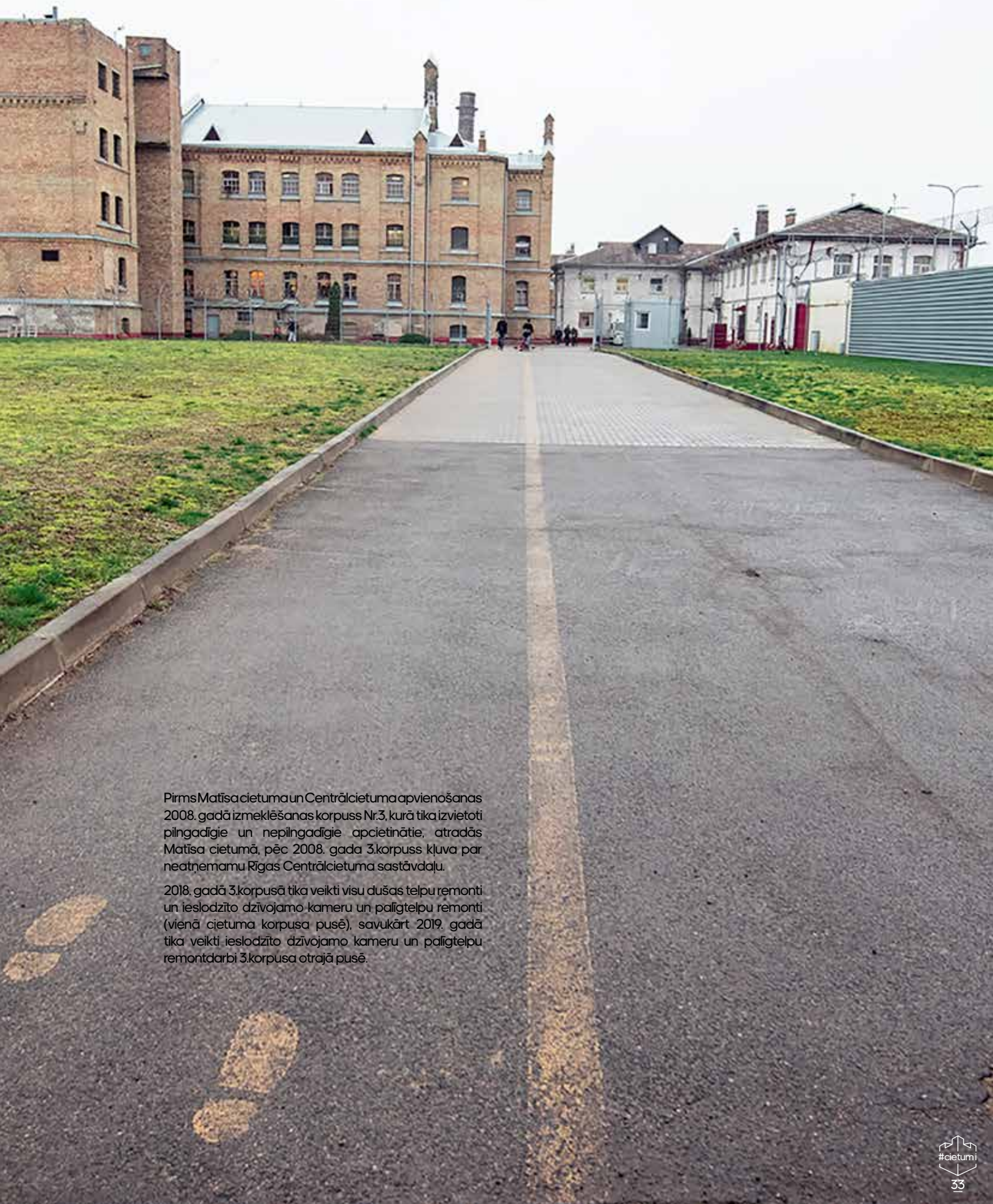
⁸⁰ Ieslodzījuma vietu pārvaldes Resocializācijas daļas dati.

⁸¹ Ieslodzījuma vietu pārvaldes Nodrošinājuma daļas dati.

RĪGAS CENTRĀLCIETUMS

Pirms Matīsa cietuma un Centrālcietuma apvienošanas 2008. gadā izmeklēšanas korpuss Nr.3, kurā tika izvietoti pilngadīgie un nepilngadīgie apcietinātie, atradās Matīsa cietumā, pēc 2008. gada 3.korpuss kļuva par neatņemamu Rīgas Centrālcietuma sastāvdaļu.

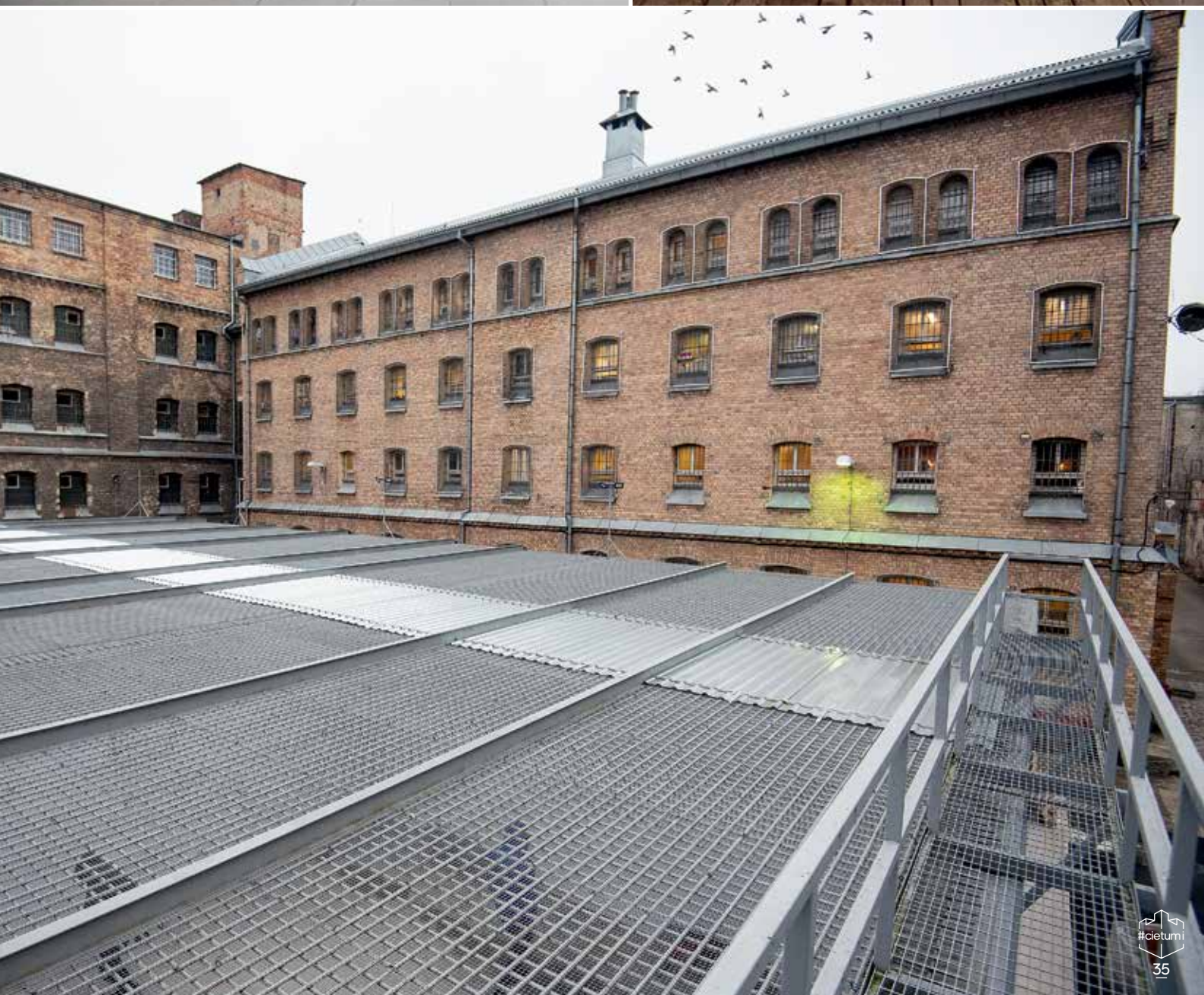
2018. gadā 3.korpusā tika veikti visu dušas telpu remonts un ieslodzīto dzīvojamo kameru un palīgtelpu remonts (vienā cietuma korpusa pusē), savukārt 2019. gadā tika veikti ieslodzīto dzīvojamo kameru un palīgtelpu remontdarbi 3.korpusa otrajā pusē.

2012. gadā tika modernizēta Rīgas Centrālcietuma katlu māja Centrālcietuma ēku apkurināšanai.

20. gs. sākumā vajadzēja daudz malkas, šim nolūkam cietums uzņēmās iztīrīt nopostītos mežus Tīreļa purva apkārtnē, ap Kalnciemu un Odiņiem. Mežu un blindāžu iztīrīšanas darbi vilkās kādus 3 gadus, sagatavojot ik gadus pa 7000 m³ kurināmā un nodarbinot ap 200 ieslodzīto. 1922. gadā Galvenā cietumu valde saņēma izstrādāšanai 2 kūdras purvus - Siguldā un Daugavpilī. Izstrādāto dedzināmo kūdru izlietoja Rīgas Centrālcietuma un Daugavpils cietuma apkurināšanai. Rīgas Centrālcietums bija vienīgais, kurā bija iebūvēta centrālā apkure, līdz ar ko kūdra izrādījās ļoti labs kurināšanas līdzeklis. No vecās katlumājas ir palicis tikai vairākkārtīgi pārbūvētais dūmenis

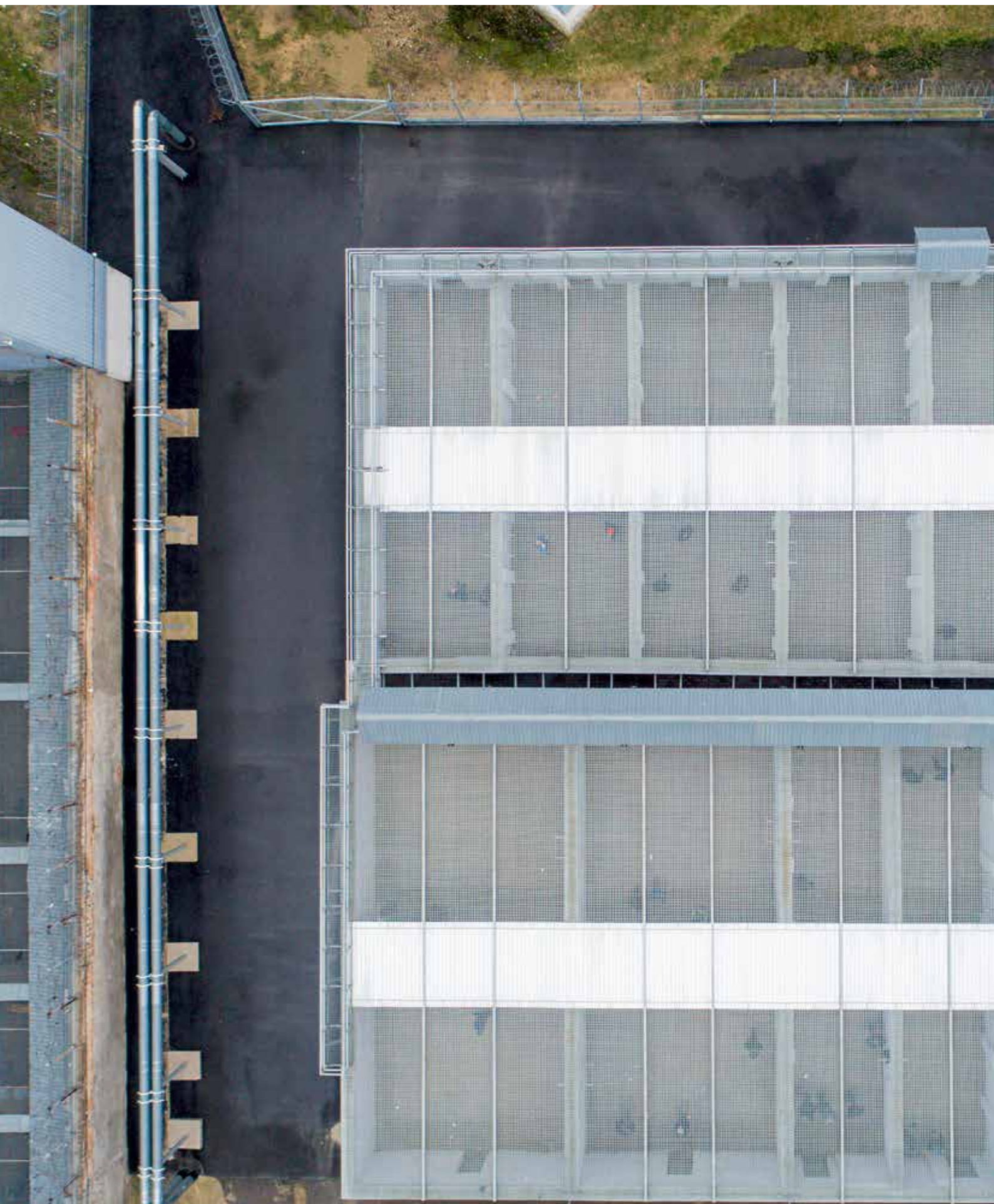

Rīgas Centrālcietumā par ieslodzīto ēdināšanu atbildīgais komersants ikdienā pagatavo vidēji 850 porcijas katrā ēdienreizē.

leslodzīto garīgajām vajadzībām Centrālcietumā ir izbūvētas 4 baznīcas: luterāņu (500 vietas), pareizticīgo (300 vietas), katoļu (60 vietas), un vecticībnieku (30 vietas).

Rīgas Centrālcietumā uzturas tikai vīriešu kārtas pārstāvji par dažādu noziegumu veikšanu. Ieslodzītie pēc soda veida un sodāmības atkārtotības tiek sadalīti pa korpusiem, tālāk – pa kamerām. Rīgas Centrālcietumā liela daļa ieslodzīto ir tādi, kas tikai gaida savu spriedumu, tāpēc ieslodzīto skaits mainās katru dienu, vidēji vienas dienas laikā no cietuma tiek atbrīvoti divi, trīs ieslodzītie, kas savu sodu izcietuši. Ieslodzītajiem ir dota iespēja strādāt un nopelnīt naudu par padarīto darbu, naudu ieslodzītajiem drīkst nosūtīt arī radnieki.

FOTO: ieslodzīto pastaigu laukumi.

DAUGAVGRĪVAS CIETUMS DAUGAVPILS NODAĻA

Daugavgrīvas cietuma Daugavpils nodaļu mēdz saukt arī par "Balto gulbi", jo padomju laikā šajā cietumā uzturējās ļoti bīstami ieslodzītie un tā bija īpašā režīmā, slēgtā ieslodzījuma vieta, analoga Krievijas „Melnajam gulbim”. Lai saglabātu tautā pierasto nosaukumu, Daugavpils nodaļa ir krāsota baltā krāsā un tam uz jumta ir vējrādis – baltais gulbis. Kaut gan patiesībā ēka ir celta no sarkaniem ķieģeļiem.

Daugavpils nodaļas vēsturiski saglabājušās vītņu kāpnes.

Daugavpils nodaļas otrais stāvs, kur uzturas ieslodzītie zemākajā režīma pakāpē.

ieslodzīto uzņemšanas nodaļa.

10. postenis. Daugavpils nodaļas dežūrdarbas sirds, acis un ausis.

Ieslodzītie galdačiešanas ierīcīnī veic nelielus sadzīves mēbeļu un inventāra remontus.

3. korpusa pārrunu telpa uz mūžu notiesātajām personām.

3. korpusa dzīvojamā kamera ieslodzītajiem, kuri notiesāti ar mūža ieslodzījumu.

Cietuma kapela uz mūžu notiesātajām personām

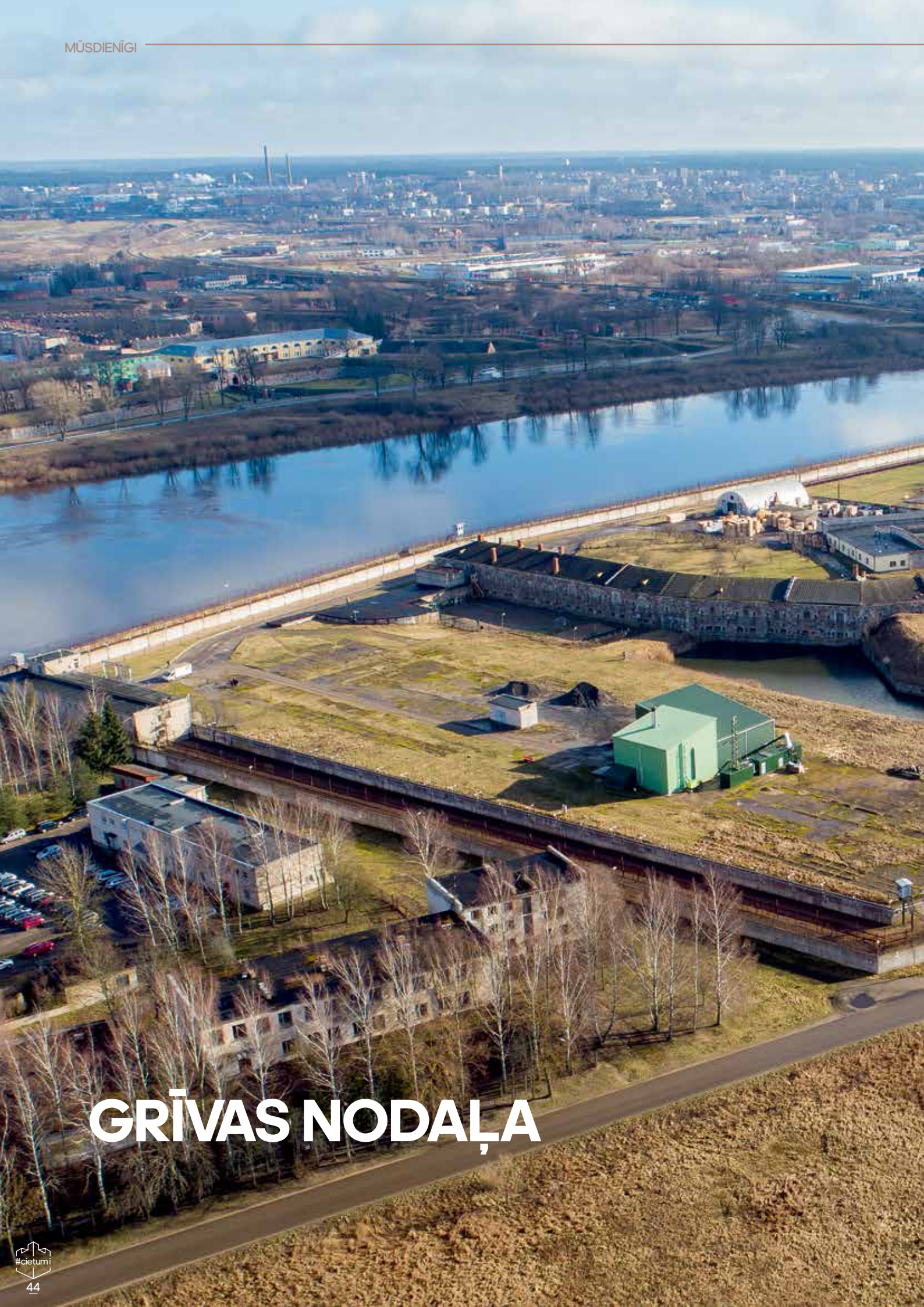

Pastaigu laukumos ir izvietotas smēķētāju kabīnes no polikarbonāta, lai aktīvas pastaigas cienītāji nekļūtu par pasīvajiem smēķētājiem.

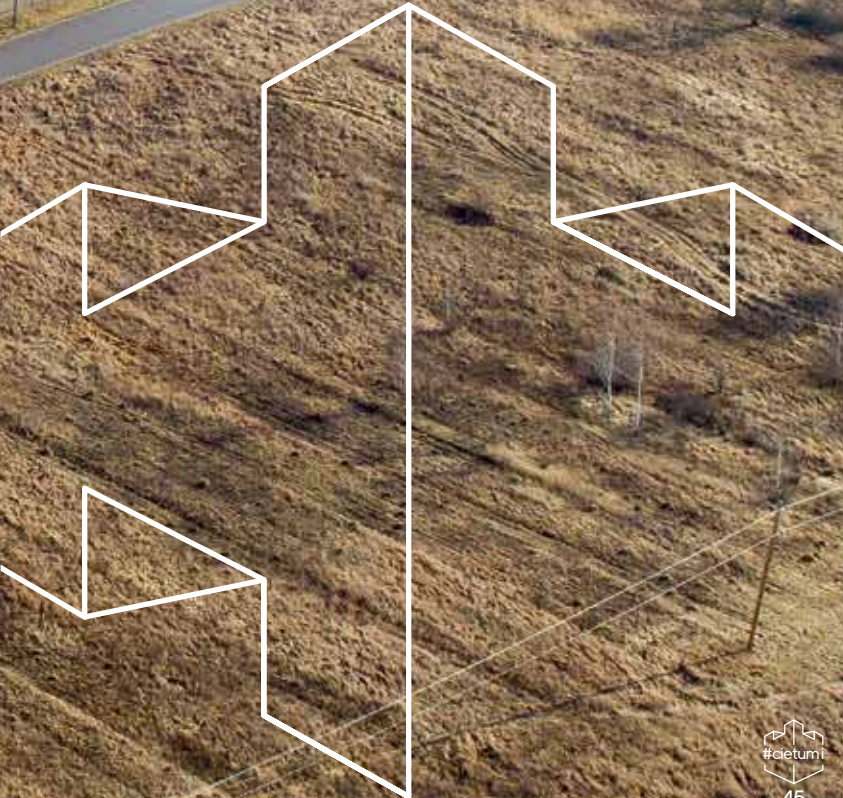
DAUGAVPILS CIETUMS DIBINĀTS 1861. GADĀ. PĒC ARHĪVA DATIEM, 1863. GADĀ TIKA IESVĒTĪTA CIETUMA BAZNĪCA. LĪDZ 1940. GADAM DIEVKALPOJUMUS CIETUMA BAZNĪCĀ APMEKLĒJA ARĪ PILSĒTAS IEDZĪVOTĀJI. PADOMJU GADOS, KĀ JAU VISAS ŠĀDA VEIDA IESTĀDES, ARĪ CIETUMA BAZNĪCA TIKA LIKVIDĒTA.

NO 1997. GADA CIETUMĀ DARBU SĀKA GARĪGĀ DARBA VADĪTĀJS (KAPELĀNS), KURŠ ORGANIZĒJA INDIVIDUĀLĀS PĀRRUNAS UN DIEVKALPOJUMUS. CIETUMĀ NOTIEK GARĪGI PASĀKUMI VISU KONFESIJU PĀRSTĀVJIEM (KATOĻIEM, PAREIZTICĪGAJIEM, VECTICĪBNIEMIEM, PROTESTANTIEM). IESLODZĪTAJIEM IR IESPĒJA APMEKLĒT DAŽĀDUS GARĪGOS KONCERTUS, NOSKATĪTIES GARĪGAS AUDZINĀŠANAS SATURA FILMAS, PĒC TAM DISKUTĒT PAR REDZĒTO VAI INDIVIDUĀLI APRUNĀTIES AR SAVAS KONFESIJAS MĀCĪTĀJIEM.

GRĪVAS NODAĻA

Priekštilta nocietinājumi.

Skats uz Grīvas nodaļas 1.korpusu (2.stāvs)
un mantu un pārtikas noliktavām (1.stāvs).

Ieeja 1. korpusā.

Ieejas kāpnes uz 2. korpusu.
Līdz pat šodienai ieeja
2. korpusā ir saglabājusi
autentiskos pakāpienus.

Grīvas nodaļas 5. korpusa gaitenis.
Daugavgrīvas cietuma Daugavpils
un Grīvas nodaļas gaiteni tiek ieturēti
vienādos krāsu toņos.

leslodzīte tiek nodarbināti arī šūšanas ražotnē.
SIA „Jaki” nodarbina 27 notiesātos, kuri šuj sporta apģērbus.

Metināšanas mācību telpas ir ierīkotas tā, lai apgūtu šo tik pieprasīto
profesiju darba tirgū būtu ne tikai patīkami, bet arī droši.

Dzīvojamās zonas kāpņu telpu, kas ved uz kapelu, mākslinieciski noformēja paši ieslodzītie.

Pārtikas noliktava, ieslodzījuma vieta nodrošina aptuveni 1000 ieslodzītos ar pārtiku katru dienu. Grīvas nodaļa tiek gatavotas visas ēdienreizes visiem Daugavgrīvas cietuma ieslodzītajiem. Uz Daugavpils nodaļu ēdiens tiek nogādāts speciālos termosos.

Istenojot projektu „Brīvs no atkarībām”, 5.korpusa telpās ir ierīkota sporta un atpūtas telpa ieslodzītajiem, kuri piedalās šajā projektā.

2. korpusa kapela.

Mūsdienīgas telpas galda profesijas apgūšanai.

Sanāksmju telpa.

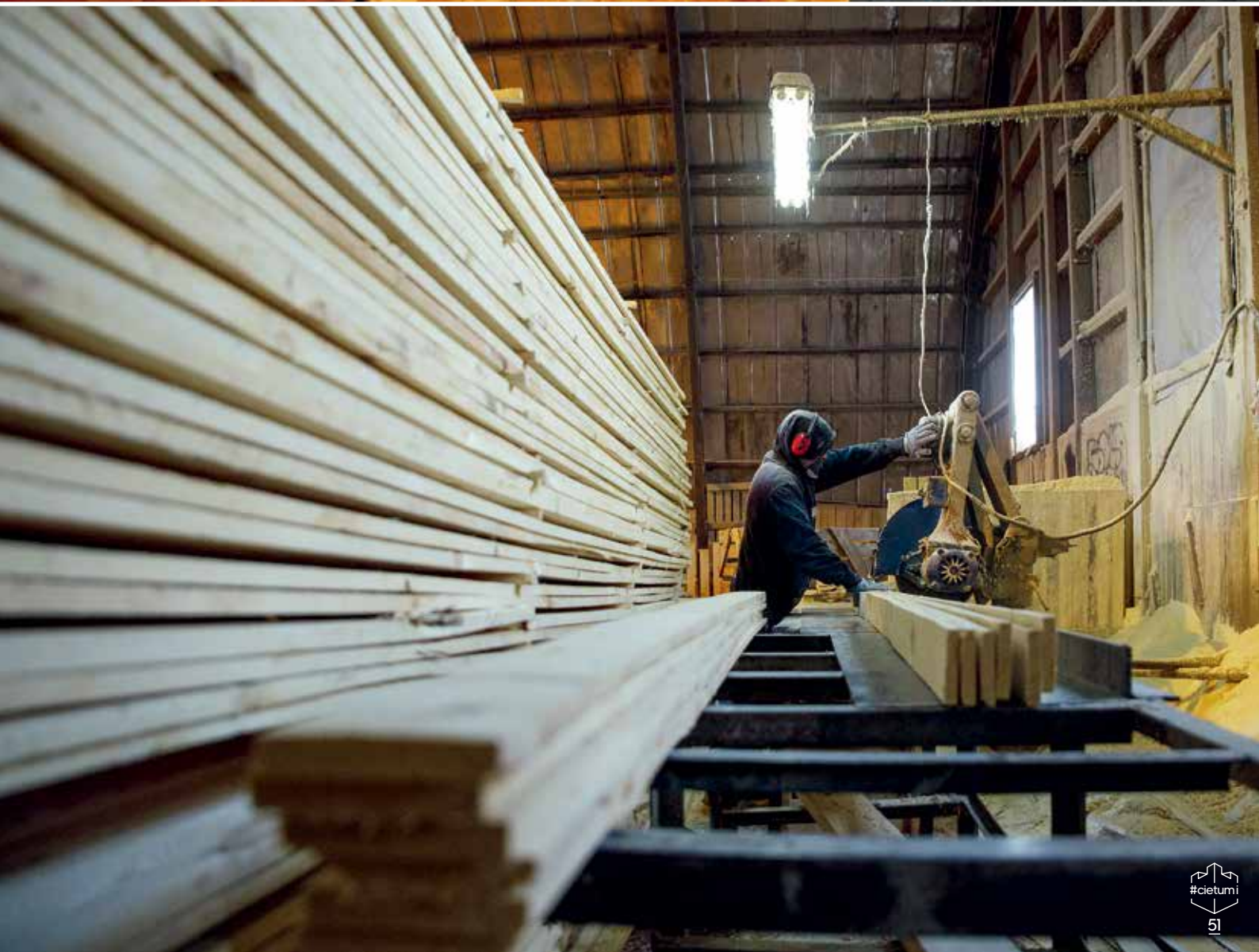
Spēcīga ventilācijas sistēma un aprīkojums ļauj zāgēt un ēvelēt, nebaudoties par skaidām un putekļiem.

Mūrnieka profesijas apguves telpa.

2005. gadā pēc Tieslietu ministrijas iniciatīvas atjaunojās kokapstrādes rūpniecība sadarbībā ar SIA „VLS” un SIA „Domsa”. Šobrīd darbojas tikai SIA „Domsa”, kurā nodarbināti 76 ieslodzītie.

AMATS ŠĶĒRSGRIEZUMĀ

IESLODZĪJUMA
VIETU
PĀRVALDES
IESLODZĪJUMA
VIETU DARBU
NODROŠINA
VAIRĀK NEKĀ 17
DAŽĀDU AMATU
KATEGORIJU
UN PROFESIJU
PĀRSTĀVJI, TAI
SKAITĀ APSARGI
UN UZRAUGI,
KAS VEIDO
LIELĀKO DAĻU
CIETUMOS
NODARBINĀTO.

APSARGS

Apsarga uzdevums ir nodrošināt aizliegtās teritorijas apsardzi, nepieļaut ieslodzīto bēgšanas mēģinājumu vai bēgšanu no ieslodzījuma vietas, novērst uzbrukuma mēģinājumu vai uzbrukumu ieslodzījuma vietai, nepieļaut neatļautu priekšmetu, izstrādājumu vai vielu nonākšanu ieslodzījuma vietā, nepieļaut neatļautus kontaktus ar ieslodzītajiem, nodrošināt ieslodzīto izolāciju no sabiedrības un sabiedrības drošību.

Kādi pamatpienākumi ir jāveic apsargam?

Apsargam ir jāveic dienesta pienākumi, kas saistīti ar ieslodzījuma vietas apsardzi, saskaņā ar ieslodzījuma vietas apsardzes plānā un ieslodzījuma vietu apsardzes kārtībā noteikto. Pamatpienākumi saistīti ar ieslodzījuma vietu aizliegtās teritorijas apsardzi, caurlaižu režīma nosacījumu nodrošināšanu un ieslodzīto pārvešanu un apsardzi uz ārstniecības iestādēm ārpus ieslodzījuma vietu teritorijas.

Kādās situācijās apsargam ir tiesības personu aizturēt un nodot Valsts policijai?

Šādas tiesības apsargam ir gadījumos, ja persona mēģina uzbrukt vai uzbrūk ieslodzījuma vietai, ieslodzījuma vietas amatpersonai, darbiniekam, ieslodzītajam vai trešajai personai. Tāpat, apsargs var aizturēt personu, ja tā mēģina prettiesiski iekļūt vai iekļuvusi ieslodzījuma vietā, kā arī ja persona mēģina ienest/ievest ieslodzījuma vietas teritorijā, kā arī iznest/izvest no tās aizliegtus priekšmetus, izstrādājumus vai vielas vai arī to jau ir izdarījis.

Kas apsargam, veicot amata pienākumus, ir obligāti jāapskata un jāpārbauda?

Apsargam obligāti jāapskata un jāpārbauda ieslodzījuma vietā iebraucošie un izbraucošie transportlīdzekļi, to krava, tāpat, ja nepieciešams, arī apmeklētāji, ieslodzījuma vietas amatpersonas un darbinieki, to mantas un apģērbs – jāizņem aizliegtie priekšmeti, izstrādājumi vai vielas.

Vai apsarga darbs norit tikai ieslodzījuma vietā?

Nē, ne tikai – veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai jānodrošina ieslodzīto pārvešana uz ārstniecības iestādēm ārpus ieslodzījuma vietu teritorijas, izmantojot ieslodzījuma vietas operatīvo transportlīdzekli. Apsargam arī jānodrošina ieslodzīto apsardze ārpus ieslodzījuma vietām veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas laikā.

Darba vieta: Ieslodzījuma vietu pārvaldes ieslodzījuma vietās šobrīd strādā vairāk kā 400 apsargi.

ANDRIS BORISS
ieslodzījuma vietu
pārvaldes centrālā aparātā
Apsardzes daļas
priekšnieks, pulkvežleitnants

2019. gadā Pārvaldes centrālā aparātā Apsardzes daļa ieslodzījuma vietu vajadzībām iegādājās trīs bezpilota gaisa kuģus (dronus), un pilotprojekta ietvaros minētie droni tika izsniegti Valmieras cietumam, Jēkabpils cietumam un Daugavgrīvas cietumam apsardzes funkciju nodrošināšanai. Apsardzes daļas amatpersonas piedalījās normatīvo aktu izstrādē, kas reglamentē bezpilota gaisa kuģu lidojumu veikšanu un to kārtību Latvijas teritorijā. Ieslodzījuma vietās tika modernizēts bruņojums – iegādāti jauni šaujamieroči.

2019. un 2020. gadā tika īstenotas tādas mācību programmas kvalifikācijas pilnveidošanai kā "Ieslodzījuma vietu pārvaldes ieslodzījuma vietu šaušanas instruktoru kvalifikācijas pilnveidošanas kursa programma", "Darbs ar šaujamieročiem un drošības tehnikas ievērošana rīcībai ārkārtas situācijās" un mācību programma kvalifikācijas pilnveidošanai pārvaldes ieslodzījuma vietu amatpersonām, kuras nodrošina notiesāto vai apcietināto pārvešanu un apsardzi veselības aprūpes pakalpojuma saņemšanas laikā ārstniecības iestādē ārpus ieslodzījuma vietas. Apsardzes daļa sadarībā ar citiem Pārvaldes un citu valsts iestāžu kolēģiem organizēja un piedalījās seminārā "Ieslodzījuma vietu Pārvaldes apsardzes un uzraudzības daļu apmācība".

2020. un 2021. gadā pilotprojekta ietvaros plānots aprīkot vienu ieslodzījuma vietu ar elektronisko caurlaides sistēmu, turpināsim organizēt, vadīt, piedalīties kvalifikācijas celšanasursos un attīstīt jomu, modernizējot un ieviešot laikmetīgu ieslodzījuma vietu apsardzes sistēmu.

Leitnants VILNIS KASKEVIČS

Rīgas Centrālcietuma Apsardzes daļas vecākais inspektors

1. Kāpēc un kā pieņēmt lēmumu strādāt ieslodzījuma vietā? Kas Jūs motivē turpināt strādāt par apsargu?

Līdz dienestam ieslodzījuma vietu pārvaldē dienēju Latvijas Republikas Nacionālajos bruņotajos spēkos. Turpināt dienestu ieslodzījuma vietu pārvaldē ieteica draugs, kā jaunu iespēju un izaicinājumu.

2. Kāds, jūsuprāt, ir sabiedrības, radu un draugu viedoklis par darbu ieslodzījuma vietā?

Sabiedrībai ir bailes no vārda "cietums".

3. Vai dienesta pienākumu veikšanai nepieciešams uzturēt savu fizisko formu? Un kā pie tās strādājat Jūs?

Strādājot ieslodzījuma vietā, vienmēr ir jābūt gatavam dažādām nestandarta situācijām. Uzskatu, ka fiziskajai sagatavotībai ir liela nozīme ikdienas pienākumu veikšanā. Par savu fizisko formu rūpējos, apmeklējot sporta zāli un sporta aktivitātes.

4. Kas Jūsu darbā sniedz gandarījumu?

Katra darba diena ir kas jauns: jaunas situācijas un izaicinājumi.

Virsseržants JĀNIS LEIGAVNIEKS

Rīgas Centrālcietuma Apsardzes daļas vecākais apsargs (kinologs)

1. Kāpēc un kā pieņēmt lēmumu strādāt ieslodzījuma vietā? Kas Jūs motivē turpināt strādāt par apsargu?

Jau no bērnības esmu vēlējis būt par militāristu, strādāt militārajā sfērā. Manī vienmēr ir bijusi taisnīguma apziņa. Tas arī ir viens no galvenajiem motivatoriem, kāpēc dienēju ieslodzījuma vietā. Tas ir arī mans ieguldījums Latvijas tautas labā.

2. Ar kādiem uzdevumiem un grūtībām saskaraties ikdienas darbā? Kāda ir dienesta specifika?

Man kā kinologam ir ļoti svarīgi sajust sava suņa noskaņojumu. Galvenais ir produktīvs darbs, jo dzīvnieki ir kā bērni, un dienesta suns nav izņēmums – viņam reizēm ir vēlme daudzīties, spēlēties, nevis veikt savus uzdevumus, tāpēc man jāprot viņu motivēt pildīt uzdoto.

3. Kādas rakstura īpašības, jūsuprāt, ir nepieciešamas ieslodzījuma vietas apsargam – kinologam?

Psihologiskā noturība, augstas koncentrēšanās spējas un laba fiziskā forma. Spēja nestandarta situācijās ātri pieņemt pareizu lēmumu. Viena no svarīgākajām īpašībām, manuprāt, ir prast veidot dialogu ar ieslodzīto, lai izvairītos no situācijas saasināšanās.

4. Kāds, jūsuprāt, ir sabiedrības, kā arī radu un draugu viedoklis par darbu ieslodzījuma vietā? Un kā Jūs rīkojaties gadījumos, kad jāstāsta sabiedrības locekļiem par savu darbu?

Runājot par sabiedrības un radu viedokli, kā mēs visi zinām, tas pamatā ir veidojies no TV filmām, kur atspoguļots režisora redzējums. Tas ļoti daudzos aspektos nesaskan ar realitāti. Masu mediji to pasniedz tā, kā viņiem tas ir nepieciešams. Draugi, paziņas manū darbu uztver normāli, kā jebkuru darbu. Cietumā ir cilvēki, kuri savas dzīves laikā ir izdarījuši nepareizo izvēli, kuras dēļ ir nokļuvuši ieslodzījumā.

5. Pastāstiet par kādu atmiņās paliekošāko brīdi sava dienesta laikā.

Atmiņā paliekošākais un gandarījums ir par brīdi, kad 2018. gada augustā piedalījāties sacensībās pie brāļiem lietuviešiem ar otru kolēģi un ar dienesta suni Lana ieguvām komandu vērtējumā pirmo vietu. Tā bija lieliska pieredze: redzēt, kā strādā arī citi kinologi un kāda ir viņu suņu apmācības tehnika.

6. Vai dienesta pienākumu veikšanai nepieciešams uzturēt savu fizisko formu, un kā pie tās strādājat Jūs?

Viennozīmīgi. Sporta zāle, biatlona sacensības, ko rīko Valsts robežsardzes koledža katru gadu, un aktivitātes brīvā laikā kopā ar dienesta suni.

7. Kā izveidojās Jūsu sadarbība ar dienesta suni?

Ar savu dienesta suni kontaktu veidoju jau no brīža, kad viņš nokļuva pie manis kā kucēns trīs mēnešu vecumā: apmācot, trenējot, regulāri nostiprinot apgūtās iemaņas un braucot uz Valsts robežsardzes koledžas Rēzeknē kinoloģijas centru kvalifikācijas celšanai.

8. Kas Jūsu darbu atšķir no cita ieslodzījuma vietu pārvaldes personāla darba?

Mans dienesta kolēģis, draugs un partneris ir suns, un viņa darba instruments ir viņa deguns ar lielisko ožu. Tas palīdz atrast narkotiskās vielas, ko nevarētu atrast cilvēks ar tādu ātrumu, kā to var izdarīt suns. Es un mans suns esam viena komanda.

JĀNIS LEIGAVNIEKS
Rīgas
Centrālcietuma
Apsardzes daļas
vecākais apsargs
(kinologs)

UZRAUGS

Uzrauga uzdevums ir nodrošināt nepārtuktu ieslodzīto personu diennakts uzraudzību, nodrošināt ieslodzījuma vietā iekšējās kārtības noteikumu ievērošanu un nepieļaut ieslodzīto bēgšanas mēģinājumu vai bēgšanu no ieslodzījuma vietas, nepieļaut masu nekārtības, nepieļaut ķīlnieku sagrābšanu un novērst ieslodzīto uzbrukuma mēģinājumu.

Kādi pienākumi ir jāveic uzraugam?

Uzraugam ieslodzījuma vietā ir jānodrošina ieslodzīto personu obligātu izolāciju, jāveic ieslodzīto personu, kameru, telpu un teritorijas pārmeklēšanu un jāveic kameru un telpu tehniskās apskates, lai nepieļautu neatļautu priekšmetu, izstrādājumu vai vielu nonākšanu ieslodzījuma vietā, jāveic aizliegtu priekšmetu, izstrādājumu vai vielu izņemšanu.

Kas vēl ietilpst uzraudzības darbā?

Uzraugam ir jākontrolē ieslodzīto un citu personu pārvietošanās pa ieslodzījuma vietas teritoriju, tai skaitā, uzraugam jāizved un jākontrolē ieslodzīto pastaigas, veikala apmeklējums un ilgstošās, īslaicīgās satikšanās norise, kā arī ir jāveic un jāorganizē ieslodzīto skaitliskās pārbaudes, jāpiedalās ēdiena, preču un pārtikas produktu izsniegšanā.

Vai uzraugs tikai novēro ieslodzītos?

Nē, uzraugs, ja nepieciešams, veic personu, kuras apmeklē ieslodzījuma vietu, apskati, mantu un apģērba pārbaudi, izmantojot tehniskos līdzekļus, ar mērķi izņemt priekšmetus, izstrādājumus un vielas, kuras aizliegts ienest, lietot un glabāt ieslodzījuma vietā.

Kas vēl uzraugam ir jāpārbauda darba pienākumu ietvaros?

Uzraugam ir jākontrolē transportlīdzekļu pārvietošanās ieslodzījuma vietas teritorijā, kā arī jākontrolē atvesto kravu izkraušana un iekraušana. Jāpārbauda ieslodzītajiem piegādātie sūtījumi un pienesumi, kā arī jākontrolē to sortiments un daudzums.

Vai uzrauga darbs norit tikai ieslodzījuma vietā?

Nē. Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem un Ilguciema cietuma (sieviešu cietuma) uzraugiem jānodrošina ieslodzīto pārvešana uz ārstniecības iestādi ārpus ieslodzījuma vietas teritorijas un apsardze ārstniecības iestādē (veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai).

Darba vieta: ieslodzījuma vietu pārvaldes ieslodzījuma vietās šobrīd strādā vairāk kā 700 uzraugi.

JĀNIS UNGURS

leslodzījuma vietu pārvaldes
centrālā aparāta Uzraudzības
daļas priekšnieks,
pulkvežleitnants

COVID19 KRĪZES LAIKĀ MAINĪGOS APSTĀKĻOS BIJA NEPIECIEŠAMS PĀRORIENTĒT DIENESTA ORGANIZĀCIJU UN JĀPĀRORIENTĒJAS UZ ATTĀLINĀTU DARBU, JĀNODROŠINA PERSONĀLA APMĀCĪBAS KRĪZES SITUĀCIJĀS SADARBĪBĀ AR CITĀM INSTITŪCIJĀM, KĀ ARĪ JĀSPĒJ NOTURĒT UN PIESAISTĪT KVALIFICĒTU PERSONĀLU.

2020. UN 2021. GADĀ UZRAUDZĪBAS DAĻAS PLĀNI UN IZAICINĀJUMI IR KVALIFICĒTA PERSONĀLA PIESAISTĒ UN NOTURĒŠANA, JAUNU METOŽU IEVIEŠANA, KĀ, PIEMĒRAM, VIDEO REĢISTRATORU LIETOŠANA AMATPERSONĀM, UN IEKŠĒJO PROCESU DIGITALIZĒŠANA.

Seržante INGA LEIKARTE

Rīgas Centrālcietuma Uzraudzības daļas uzraudze

1. Kāpēc un kā pieņemt lēmumu strādāt ieslodzījuma vietā? Kas Jūs motivē turpināt strādāt par uzraugu?

Uz ieslodzījuma vietu nākt strādāt man ieteica viena no paziņām. Izlēmu pamēģināt. Tajā laikā man bija labs darbs grafiks (diennakts darbā, trīs brīvdienas), kas mani pilnībā apmierināja. Protams, arī tas, ka ir stabils darbs ar labu atalgojumu un sociālās garantijas. Draudzīgs un atsaucīgs kolektīvs. Katra diena ir kā jauna, nav rutīnas. Tagad strādāju katru dienu, bet brīvdienas un svētku dienas es varu pavadīt ar savu ģimeni. Mani tas ļoti apmierina!

2. Ar kādiem uzdevumiem/grūtībām saskaraties ikdienas darbā? Kāda ir dienesta specifika?

Šobrīd mans darbs saistīts vairāk ar dienesta dokumentāciju. Tas nozīmē būt ļoti uzmanīgai, vērīgai, ar augstu atbildības sajūtu. Pārbaudu un pieņemu dokumentāciju turpmākai procesuālās darbības veikšanai, kurus iesniedz vai uzrāda apmeklētāji, prokurori, advokāti, policija. Uz tā pamata tiek izrakstīta vienreizējā caurlaide iekļūšanai cietuma teritorijā.

3. Kāds, jūsuprāt, ir sabiedrības, kā arī radu un draugu viedoklis par darbu ieslodzījuma vietā? Un kā Jūs rīkojaties gadījumos, kad jāstāsta sabiedrības locekļiem par savu darbu?

Sabiedrībā, dzirdot vārdu "cietums", viedoklis ir ļoti daudzveidīgs un atšķirīgs. Citus tas psiholoģiski atbaida, jo darbs ir saistīts ar bīstamiem ieslodzītajiem. Daži atkal uztver to kā sava veida romantiku, jo asociē to ar filmām par cietumu. Tāda sava veida cietuma romantika! Manis izvēlēto profesiju "cietuma uzraugs" ģimene, radi un draugi jau no paša sākuma uztvēra mierīgi un saprotoši. Ar to nebija nekādas problēmas vai grūtības. Sabiedrībā gan es cenšos savu profesiju neaifšēt, jo cilvēku viedokļi ir dažādi.

4. Vai dienesta pienākumu veikšanai nepieciešams uzturēt savu fizisko formu, un kā pie tās strādājat Jūs?

Uzturēt sevi teicamā fiziskā formā ir viens no uzrauga pamata uzdevumiem. Bez labas fiziskās sagatavotības uzraugs netiek pieņemts dienestā. Ministru kabineta noteikumos noteikts, ka uzraugam ir jāprot pielietot gan fiziskos spēka palīdzības līdzekļus, gan pielietot/izmantot šaujamieroci. Personīgi man tas ir ļoti aktuāli, jo tā ir mana veselība. Esmu par aktīvu dzīvesveidu: braucu ar riteni, piedalos skriešanas maratonos, apmeklēju sporta zāli.

Virsniekvietnieks LAURIS MEDNIS

Rīgas Centrālcietuma Uzraudzības daļas jaunākais inspektors

1. Kādas rakstura īpašības, jūsuprāt, ir nepieciešamas ieslodzījuma vietas uzraugam?

Darbiniekam jāvadās pēc Ētikas kodeksā noteiktiem pamatprincipiem (profesionalitāte, objektivitāte, godprātība, konfidencialitāte, atbildība), bet neparedzētās situācijās jārikojas pēc vispārpieņemtajām uzvedības normām (objektīvs, pieklājīgs, respektē un aizsargā cilvēka cieņu, iecietīgs, pildot dienesta pienākumus, nodrošina katras personas cilvēktiesību ievērošanu).

2. Kāds, jūsuprāt, ir sabiedrības, kā arī radu un draugu viedoklis par darbu ieslodzījuma vietā? Un kā Jūs rīkojaties gadījumos, kad jāstāsta sabiedrības locekļiem par savu darbu?

Es uzskatu, ka sabiedrība par darbu ieslodzījuma vietā ir samērā maz informēta – daudzi uzskata, ka cietumā notiek slepkavības, šaušanas, ķīlnieku sagrābšanas. Var just, ka cilvēki ir iespaidojušies no kino filmām. Ģimene pret manu darbu attiecas ar sapratni – uzskata, ka katram savs darbs jādara un katrs pats izvēlas, kur strādāt.

3. Pastāstiet par kādu atmiņās paliekošāko brīdi sava dienesta laikā.

Gadījumi ir bijuši ļoti daudz un dažādi, bet kā viens no spilgtākajiem atmiņā ir palicis 2003.gada 1.novembris, kad es jau kā profesionāli apmācīts ieslodzījuma vietas apsargs pārņēmu Šķīrotavas cietuma apsardzi no obligātā dienesta karavīriem.

4. Kas Jūsu darbā sniedz gandarījumu?

Gandarījumu sniedz tas, ka darbs ir dinamisks, ir izaugsmes iespējas, ir atbalstoši kolēģi, sociālās garantijas.

PRAKSES VADĪTĀJU SISTĒMA

Ieslodzījuma vietu pārvaldē vērtīgākais pamatkapitāls ir cilvēku resurss. Katra cilvēka profesionālās zināšanas, prasmes un kompetences ir organizācijas panākumu atslēga, un ir ļoti svarīgi, lai nodarbinātie savus pienākumus un uzdevumus pildītu pēc iespējas profesionālāk un tiktu sasniegti organizācijas mērķi.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes Mācību centrs īsteno profesionālās tālākizglītības mācību programmu "Ieslodzījuma vietu apsardze", kuras mērķauditorija ir ieslodzījuma vietu instruktoru sastāva amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, kas veido lielāko daļu no visa ieslodzījuma vietu pārvaldē nodarbināto skaita.

Mācību centra priekšniece pulkvežleitnante Dace Konošonoka norāda par nepieciešamajām pārmaiņām programmas "Ieslodzījuma vietu apsardze" apguves nodrošināšanā un ar to saistītajiem izaicinājumiem:

DACE KONOŠONOKA

Mācību centra priekšniece, pulkvežleitnante

2019. gada rudenī tika aptaujāti ieslodzījuma vietās strādājošie bijušie Mācību centra izglītojamie, kā arī viņu prakses vadītāji, par kuriem šobrīd pārsvarā tiek norīkoti ieslodzījuma vietu Apsardzes un Uzraudzības daļu priekšnieki vai viņu vietnieki. Analizējot aptaujas rezultātus, tika secināts, ka lielākā daļa izglītojamo programmas "Ieslodzījuma vietu apsardze" praktisko daļu – praksi ieslodzījuma vietā – apgūst tikai daļēji, kā arī vērojams prakses vadītāja iesaistes un atbalsta trūkums, kas var būt par iemeslu prakses programmas apguvei nepilnā apmērā. Izglītojamie no prakses vadītāja sagaida atbalstu, regulāru iespēju lūgt padomu un saņemt skaidrojumu par darba procesu norisi. Prakses vadītāji savukārt savu minimālo iesaisti šo pienākumu veikšanā pamato ar lielu tiešo pienākumu apjomu un laika trūkumu.

Lai novērstu šādu nepilnvērtīgu prakses programmas apguvi, Norvēģijas finanšu instrumenta projekta ietvaros tika izveidotas divas darba grupas, lai kopīgiem spēkiem izstrādātu sistēmu prakses organizēšanas uzlabošanai un prakses vadītāju apmācībai. Darba grupu ietvaros ir izstrādāta prakses vadītāju atlases kārtība un prakses organizācijas vadlīnijas, kurās iekļauti norādījumi par prakses vadītāja, izglītojamā, Mācību centra

priekšnieka un ieslodzījuma vietas priekšnieka tiesībām un pienākumiem mācību prakses organizēšanas procesa veiksmīgai izpildei.

Katrā ieslodzījuma vietā jābūt profesionāli sagatavotiem un apmācītiem prakses vadītājiem. Tiek plānots, ka par prakses vadītājiem tiks izraudzītas instruktoru sastāva amatpersonas ar atbilstošu izglītību un noteiktu pieredzi, kuras ikdienā būs pieejamas izglītojamajiem, spēs regulāri atbildēt uz neskaidrajiem jautājumiem, atbalstīs un vērtēs izglītojamo prakses laikā. Lai veiksmīgi realizētu prakses vadītāja un izglītojamā sadarbību un profesionālo zināšanu un prasmju apguvi darba vidē, prakses vadītājam ir jāpiemīt noteiktām kompetencēm, un tieši šīs kompetences arī tiks attīstītas tālāk, apgūstot speciālu prakses vadītāju apmācību programmu vairāku dienu garumā Mācību centrā. Prakses vadītāju apmācības programmas saturā tiks iekļautas tādas tēmas, kā uzticēšanās veidošana, motivācija, atgriezeniskā saite un tās pielietošana, vērtēšana, mērķu un uzdevumu sasniegšanas stratēģija, sadarbības veidošana.

Procesā, kura mērķis ir izglītoti un profesionāli personāls, svarīga loma ir visām iesaistītajām pusēm – izglītojamajam, prakses vadītājam, Mācību centram un ieslodzījuma vietai. Darba vietā pielietojot iegūtās teorētiskās zināšanas, var konstatēt, kā teorija darbojas praksē un kas būtu nepieciešams šo teorētisko zināšanu papildināšanā. Tātad ļoti svarīga ir tieši mijiedarbība un atgriezeniskā saite pēc prakses noslēguma. Kā viens no prakses apguves procesa uzlabošanas mērķiem tiek izvirzīts tieši iesaistīto pušu sadarbības stiprināšana, kur ar regulāru atgriezenisko saiti dažādos virzienos varētu panākt maksimāli efektīvu mācību rezultātu.

TOR-ARNE HÅLAND

Romerike cietuma inspektors

Kā liels atbalsts prakses vadīšanas sistēmas uzlabošanā un tālākā attīstībā ir ieslodzījuma vietu pārvaldes sadarbība ar Norvēģijas Korekcijas dienestu direktorātu (KDI) un Norvēģijas Korekcijas dienestu akadēmiju (KRUS), un Romerike cietumu.

Tor-Arne Håland, Romerike cietuma inspektors, daloties ar savu pieredzi par Norvēģijas korekcijas dienesta izglītības sistēmu, skaidro, ka Latvijai nodrošināt pamata izglītību ieslodzījuma vietu personālam ir izaicinājums, jo lielākajai daļai ieslodzījuma vietas amatpersonu jau ir izveidojies savs priekšstats par to, kā izturēties pret ieslodzītajiem.

Norvēģija ar šīm problēmām saskārās 1980. gadu sākumā. Tolaik Norvēģijā esošajam ieslodzījuma vietu amatpersonu sastāvam tika nodrošinātas 3 mēnešu apmācības, kas tika sadalītas trīs dažādos posmos. Šis apmācību process ieslodzījuma vietu sistēmā ilga vairāk nekā gadu.

Ir pagājis ilgs laiks, līdz nonācām pie sistēmas, kādā strādājam šodien. Lielākais izaicinājums, ar kuru nācās saskarties, nebija Norvēģijas sabiedrības viedoklis. Lielākais izaicinājums bija panākt, lai mūsu personāls piedalītos pārmaiņās, kas notikušas kriminālsoda sistēmā pēdējos 20–30 gados.

IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS PILNVEIDOŠANA: AKTUALITĀTES PAR ZINĀTNISKI PĒTNIECISKO DARBU

ŠAJĀ ŽURNĀLA SADAĻĀ TIEK RUNĀTS PAR IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS PILNVEIDI, UZSVARU LIEKOT UZ RESOCIALIZĀCIJAS FUNKCIJĀM. RAKSTA AUTORI VĒLAS PARĀDĪT VISMĀZ DAĻU NO TĀ, KAS ŠOBRĪD TIEK DARĪTS, LAI PILNVEIDOTU CIETUMU SISTĒMAS EFEKTIVITĀTI. VĒLAMIES UZSVĒRT, KA CIETUMU PERSONĀLS IR CENTRĀLĀ FIGŪRA SISTĒMAS DARBĀ, JO BEZ DARBINIEKIEM NEKAS NAV UN NEBŪS IESPĒJAMS.

AKTUALITĀTE

NO LATVIJAS KOREKCIJAS IESTĀDĒM (CIETUMU SISTĒMAS UN PROBĀCIJAS DIENESTA) TIEK PRASĪTS ARVIEN VAIRĀK – VALSTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS GAIDAS PAR TO ATBILDĪBU PIEAUG. ATBILSTOŠI STARPTAUTISKAJĀM PRASĪBĀM TIEK PRASĪTS, LAI CIETUMU SISTĒMAS DARBS IR UZ PIERĀDĪJUMIEM BALSTĪTS, ZINĀTNISKI ORIENTĒTS. TAS VISS TĀPĒC, KA TIEK PAREDZĒTS, KA CIETUMU SISTĒMAI IR JĀMAINA IESLODZĪTOS POZITĪVĀ VEIDĀ, PADAROT TOS PAR LABĀKIEM SABIEDRĪBAS LOCEKĻIEM – SABIEDRĪBAS LOCEKĻIEM, KURI IR SPĒJĪGI INTEGRĒTIES GAN SABIEDRĪBĀ, GAN DARBA TIRGŪ UN APMIERINĀT SAVAS VĒLMES UN VAJADZĪBAS LIKUMĪGĀ CEĻĀ. ŠAJĀ SAKARĀ TIEK VEIKTI DAŽĀDI SISTĒMAS UZLABOJUMI UN UZLABOTA CIETUMU DARBINIEKU PROFESIONALITĀTE.

Teksts: Jeļena Ļevina, Krišus Ancāns

RISKA, VAJADZĪBU UN PIEMĒROTĪBAS MODELIS REŠOCIALIZĀCIJAS DARBĀ AR IESLODZĪTAJĪEM

Latvijas ieslodzījuma vietās sodu katru dienu izcieš vidēji ap 3400 notiesāto. Tas ir liels skaits cilvēku, kuri atrodas no pārējās sabiedrības samērā noslēgtā vidē ar ierobežotām pašizpaušmes iespējām. Ieslodzījums šiem cilvēkiem ir sods par noziedzīgiem nodarījumiem, taču tas pats par sevi sabiedrību drošāku padara tikai nosacīti, jo pēc soda izpildes šie cilvēki tiks atbrīvoti, tas ir, atgriezīsies sabiedrībā. Tāpēc ir jāsaprot, kas būtu labākais veids, kā šo laiku aizpildīt – ko un kādā veidā darīt, lai ieslodzījumā pavadītais laiks pozitīvi ietekmētu šos cilvēkus, mainot to kriminālo domāšanu un uzvedību, un attiecīgi veicinātu arī sabiedrības drošību. Ir skaidrs, ka vēltīt katram notiesātajam pilnu uzmanību un atvēlēt resursus,

lai atrisinātu visas viņa problēmas, palīdzot pārvarēt visas iespējamās grūtības, nav iespējams. Ir jāatrod tāds modelis, kas ņem vērā reālās ierobežotās iespējas. Iespējams, pareizākais veids, kā to noskaidrot, ir sekojošais: jāuzzina, kas ir pētīts/pārbaudīts un vai ir izveidota efektīva pieeja, ko iespējams ieviest.

Šāda pieeja tik tiešām pastāv, un līdzīgi, kā tas notiek vairumā rietumu sabiedrību un citu attīstīto valstu vidū, arī Latvijas ieslodzījuma vietās tā tiek pamazām ieviesta. Šo pieeju sauc par Riska, vajadzību un piemērotības modeli. Tas piedāvā sistemātisku resocializācijas līdzekļu īstenošanas pieeju. Papildus tam pētījumos ir apstiprināts, ka, īstenojot šo pieeju, iespējams samazināt recidīva rādītājus.

Riska, vajadzību un piemērotības modelis balstās uz trīs principiem:

1) riska principu; 2) vajadzību principu; 3) piemērotības principu.

Saskaņā ar šiem principiem ir paredzēts, ka:

- 1) resocializācijas līdzekļu apjomam un intensitātei jāatbilst notiesātā riska līmenim (jo augstāks risks, jo lielāks ir resocializācijas darba, pasākumu apjoms un intensīvāki un specifiskāki resocializācijas līdzekļi);
- 2) katram notiesātajam, kuram ir paaugstināts recidīva risks, ir nepieciešams identificēt ar noziedzību saistītus riska faktorus, kurus iespējams ietekmēt/mainīt (piemēram, kriminālās attieksmes, krimināli paziņas, vielu lietošana u.c.) un jāizvēlas resocializācijas līdzekļi, kuri fokusējas tieši uz šiem identificētajiem riska faktoriem;
- 3) šo līdzekļu īstenošanai jābūt ne tikai efektīvai pašai par sevi, bet tā jāpielāgo arī specifiskiem gadījumiem, piemēram, konkrēto cilvēku īpašībām, raksturlielumiem (izglītības līmenim, veselības stāvoklim, saziņas valodai u.c.).

Šo visu ideju var vienkāršoti izskaidrot. Notiesātie ir jāgrupē pēc to riska novērtējuma (riskā līmeņa) un nopietni resocializācijas līdzekļi (piemēram, korekcijas programmas) ir jāpiedāvā tikai paaugstināta riska notiesātajiem (zema riska notiesātos nopietni resocializācijas līdzekļi var ietekmēt negatīvi). Tas nozīmē, ka visi notiesātie var strādāt, mācīties, piedalīties dažādos pasākumos un konstruktīvi pavadīt laiku, taču tikai tie, kuriem to tiešām vajag, ir jāiesaista salīdzinoši apjomīgus resursus prasošajās korekcijas programmās. Cik daudzi no tiem, kuriem to vajag, piedalās korekcijas programmās, ir atkarīgs no iestādes kapacitātes, bet mērķis ir iesaistīt visus, kuriem tas būtu nepieciešams.

Iespējams, pats svarīgākais šī modeļa īstenošanā ir iepriekšminēto principu ievērošana. Tā ir sistēma, kas palīdz kriminālsodu izpildei un resocializācijai būt efektīvai. Efektivitāti panāk, realizējot divus būtiskus elementus. Lielī līdzekļi tiek ieguldīti tikai tad, kad ir pamats to darīt. Resursi tiek taupīti, neveicot resocializācijas pasākumus gadījumos, kad tos nav pamata veikt.

JAUNAS METODES DARBAM AR VARDARBĪGAJIEM NOTIESĀTAJĒM

2019. gada rudenī tika sperts nozīmīgs solis Latvijas cietumu sistēmai – pirmo reizi notika personāla apmācība darbam ar īpašu ieslodzīto grupu – vardarbīgiem notiesātajiem, tas ir, notiesātajiem, kuri ir izdarījuši vardarbīgu noziegumu vai arī ieslodzījuma vietā uzvedas agresīvi vai vardarbīgi. Bija ieradusies Odrja Gordone (Audrey Gordon), korekcijas jomas speciāliste no Kanādas, un Stīvens Vongs (Stephen Wong), korekcijas jomas speciālists no Austrālijas. Abi pasaules līmeņa eksperti apmācīja ieslodzījuma vietu pārvaldes un cietumu personālu darbam ar diviem riska un vajadzību novērtēšanas instrumentiem sociālās uzvedības korekcijas programmā. Minētie instrumenti ir Vardarbības riska skala (Violence Risk Scale) un Vardarbības riska skalas dzimumnoziegumu versija (Violence Risk Scale – Sexual Offense Version). Programmas nosaukums ir Vardarbības mazināšanas programma (Violence Reduction Program). Tas ir tikai pats sākums, taču galvenais mērķis ir ieslodzījuma vietas veidot par specializētām un augsti kvalificētām sociālās uzvedības korekcijas iestādēm. Plānots, ka sākotnēji jaunās metodes Latvijā tiks ieviestas trīs cietumos. Ieviešanu paredzēts uzsākt 2020. gadā. Pirmās ieslodzījuma vietas, kurās veidos speciālas

nodalās Vardarbības mazināšanas programmas īstenošanai un jaunas pieejas īstenošanai, ir Daugavpils cietums, Rīgas Centrālciets un Cēsu Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem.

Instrumenti un programma kopā veido vienu metodi, ar kuras palīdzību būs iespējams identificēt ar vardarbību saistītās problēmas, mainīt tās un izsekot, cik noturīgas ir minētās pārmaiņas. Šī ir pieeja darbam ar notiesātajiem, kurā iesaistīti visi cietuma darbinieki, ne tikai resocializācijas daļā strādājošie. Tradicionāli ir bijis tā, ka resocializācijas daļas darbinieki ir tie, no kuriem sagaida un prasa, ka tie novēro notiesātos un prāto, kā mainīt negatīvo tajos. No citiem tas nav ticis sagaidīts tik lielā mērā. Taču tas pamazām mainīsies, jo arī no citiem darbiniekiem tiks sagaidīts viedoklis un novērojumi par notiesātajiem, par to uzvedību, problēmām un sasniegumiem. Šo darbinieku aktīva iesaiste ir ļoti svarīga ieslodzīto korekcijas procesā. Tas nav jāsaprot kā jauns slogs, kas uzveļ uz cietumu darbinieku pleciem. Ikdienā cietumos tas bieži šādi notiek jau pats no sevis – kolēģi cits ar citu sadarbojas, lai censtos pozitīvi ietekmēt notiesātos. Šāda pieeja jāveicina un jāattīsta, jo ir svarīgi zināt, vai notiesātais maina savu uzvedību, jānovēro, vai viņš mainās. Tieši tāpēc tiks veicināta sadarbība starp personālu no dažādām cietuma daļām, jo tikai kopā izdosies panākt pārmaiņas.

Jaunievedums šajā gadījumā ir tas, ka tiek ieviesta cita pieeja, darba dinamika un terminoloģija, kā arī veicināta cita attieksme. Līdzīga pieeja izmantota Olaines cietuma Atkarīgo centra izveidē, taču šoreiz plānots inovācijas ieviest jau esošajos cietumos. Tas viss palīdzēs cietumos veidot tādu vidi, kas ir orientēta uz ieslodzīto pozitīvām pārmaiņām.

METODES IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS VĒRTĒŠANAI: ĀRZEMJU PIEREDZE

Saistībā ar resocializācijas sistēmas efektivitātes paaugstināšanas nepieciešamību, arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta mūsdienīgām un zinātniski pamatotām metodēm darbā ar ieslodzītajiem. Eksistē virkne ārvalstīs izstrādātu metožu šādu vērtējumu veikšanai.

Piemēram, mūsdienās vairākās valstīs, kā Apvienotajā Karalistē, Īrijā, Norvēģijā un Kosovā, ir pielietota metode MQPL+, kuru izveidoja un attīstīja Kembridžas universitātes (University of Cambridge), ieslodzījuma vietu pētījumu centra profesore Alisone Līblinga (Alison Lieblich). Ar šo metodi ieslodzījuma vietu pārvaldes pētniekiem bija

iespēja iepazīties Norvēģijas finanšu instrumenta projekta ietvaros Kembridžas universitātē organizētā starptautiskā darba grupā. MQPL+ ir dzīves kvalitātes vērtēšanas metodoloģija ieslodzījuma vietās, kas dod iespēju noteikt ieslodzījuma vietas darbības kvalitāti, izmantojot vairākas vērtēšanas dimensijas un paredzot divu instrumentu izmantošanu.

MQPL+ ir visaptveroša un padziļināta ieslodzījuma vietu sociālās vides analīze, kas paredz detalizētu novērošanu un sensitīvu, cieņpilnu personāla un ieslodzīto intervēšanu. Ieslodzīto dzīves apstākļu un cietumu personāla darba vides kvalitātes aspektu izpēti paplašina ieslodzījuma vietu darba zinātniskās izpētes iespējas. Ar aprobēto metožu palīdzību nozarē strādājošie var neaprobežoties tikai ar konkrētas situācijas izpēti, nosakot viena ieslodzītā recidīva riska līmeni un riska faktorus, vai izvērtējot attiecīgā riska un vajadzību novērtēšanas instrumenta pamatotību un resocializācijas programmas efektivitāti. Šī metodoloģija dod iespēju gūt ieskatu par kopējo ieslodzījuma vietas vai korekcijas dienestu/resocializācijas sistēmas kvalitāti. Papildus tam zinātniski pamatotā pieeja palīdz identificēt nepieciešamos uzlabojumus un konstatēt, kuras jomas prasa uzlabojumus un resursu ieguldījumu (finansiālo, zinātnisko cilvēkresursu).

T. RASPHVYS

NO IESLODZĪJUMA UZ KOREKCIJU... UN VĒLREIZ UZ KOREKCIJU

Teksts: Māris Luste

SLIŅŪ ZĀLES NOZIEDZNIEMIEM

Žurku apsēstie, mitrie nostūri viduslaiku mūros, kuros ieslodzītajiem pašiem bija jāapmaksā ikviena cilvēcīgāku apstākļu privilēģija, un par viņu vienīgajiem korekcijas līdzekļiem kalpoja sāpes un pazemojums, nav mūsdienu cietumu priekšteči. To pirmsākumi meklējami darba namos klaidoņiem, ubagiem un grūti audzināmiem pusaudžiem.

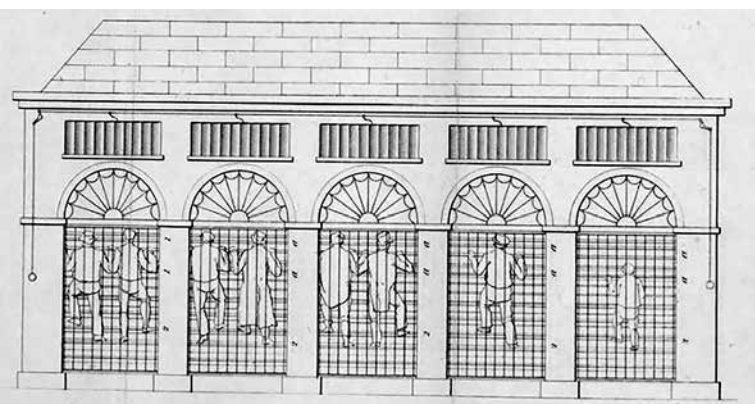
Pagājuši jau četri ar pusi gadsimti, kopš ķecerībā ap-sūdzētais zinātnieks un filozofs Dirks Koonherts miera un taisnīguma pilsētā Hāgā pameta cietumu, kurā šodien ierīkots spīdzināšanas rīku muzejs. Likt ļaundari pie darba ir gudrāk, kā nogriezt viņam pirkstus un ausis – savā brūšūrā "Boeventucht" vēlāk prātoja šis nīderlandietis. Pat ja daļa noziedznieku ir nelabojami neliēši, vismaz grēcīgiem slaišiem piespiedu darbi izolētās iestādēs ļautu nenolaieties līdz galējam stāvoklim. Turklāt šim darbaudzinātavām jāgūst ienākumi, kas ļautu segt tajās ieslodzīto cilvēku uzturēšanas izdevumus.

Koonherta iedvesmota, drīz pilotprojektam sadūšojās tā laika Eiropas ekonomiskā un tehnoloģiju centra – Nīderlandes galvaspilsētas Amsterdamas pašvaldība. Mazperspektīvās pēršanas aizstāšanai, pamesta klostera telpās tika nodibināts korekcijas nams, kurā par nelieliem pārkāpumiem ievietotie puīši berza koka mizu, kas tika izmantota apšaubāmas kvalitātes krāsvielas izgatavošanā. Turklāt, par atsevišķu samaksu, vecāki uz īpaši ierīkotu skatu laukumiņu varēja atvest savas nepaklausīgās atvases – pabiedēšanai. Tikmēr tautā mēloja, ka izlaidīgākie audzēkņi nonākot īpašā applūdināmā telpā. Ja nevēlies noslikt – pumpē ūdeni un apgūsti darba prasmes.

La Maison à Rasper

Lai arī pilsētas tēvu vīzija bija veselīgi, ēšanas ieradumos mēreni, dievbijīgi un galvenais – čākli jaunieši, kuri manufaktūrām līdzīgās ieslodzījuma vietās par atļaidību nodotos individuāli piemeklētām nodarbēm, jaunā labošanas iestāde komersantu acīs pamazām iemantoja lēta darbaspēka piegādātājas slavu. Tādēļ tā sāka uzņemt pieaugušus, rūdītus noziedzniekus, kuri bija tikpat mazkvalificēti, taču spēcīgāki un tādēļ – produktīvāki.

Uz korekcijas jeb labošanas darbu namu bāzes cietumi noziedzniekiem veidojās arī Krievijā. Tā, piemēram, "nevaldāmiem sliņķiem" paredzētā darba nama vietā nu atrodas Maskavas pazīstamākais cietums "Matrosskaja Tišina". Rūpes par mērķtiecīgu ieslodzījumu entuziastu prātus nodarbināja arī Lielbritānijā, kas tradicionāli atrodas cietumu reformu priekšpostenī. Tā, piemēram, meklējot labāko praksi, līdz aizliegumam 1902.gadā, gan kriminālnoziedznieku, gan klaidoņu pāraudzināšanas vajadzībām, lielākajā daļā Anglijas, Velsas un Skotijas cietumu tika izmantotas īpašas, ūdensdzirnavu ratam līdzīgas ierīces, kas uzskatāmas par mūsdienu fitnesa skrejceļu prototipiem. Pateicoties cilindriskajai formai, šajos rotējošajos mehānismos, ko mēdza dēvēt par "bezgalīgajām kāpnēm", vienlīdzīgi varēja darboties ducis vīru.

Patent Treadmill - Hase Williams description

Šī spaidu darbu rīka triumfa gājiena sākumposmā ikvienam nodarbinātajam dienas laikā bija jāpieveic maršruts, kas gandrīz trīskārt pārsniedza kāpienu Apvienotās Karalistes augstākajā virsotnē – Nevisā, bet, tā kā pārmērīgai slodzei pakļauto ieslodzīto nāves gadījumi nebija retums, vēlāk šī norma tika būtiski samazināta. Lai arī vairumā cietumu šīs ierīces kalpoja produktīviem nolūkiem – labības malšanai un ūdens sūkņēšanai, dažviet tās pildīja tikai "vēja smalcināšanas" funkciju – vienīgais nodarbināto cilvēku mērķis te bija cikstēties ar ratam pierīkoto acgārnu ventilatoru jeb regulētāju, kura uzdevums bija nodrošināt pretestību ieguldītajam spēkam. Mehānismi tika izmēģināti arī Amerikas Savienotajās Valstīs, tiesa, tur tie neiedzīvojās, pat neraugoties uz zinātnisko aprindu priekšlikumiem kāpnes izmantot komerciālās elektroenerģijas ražošanā, kas ļautu segt ieslodzīto uzturēšanas izdevumus.

Šī gan nebija vienīgā bezjēdzīgā darbuzzināšanas ierīce – ar "vēja smalcinātāju" konkurēja arī Anglijas un Velsas ieslodzīto nodarbināšanas vajadzībām patentētā portatīvā kloķmašīna, kuru bija iespējams lietot, nepametot kameru. Atbilstoši iepriekš noteiktai izpildes normai, ieslodzītie grieza ar rokturi aprīkoto, smiltīm pildītu cilindru, līdz nopelnīja sev ēdienreizi. Dažviet ieslodzītie tika iesaistīti arī lielgabala lādiņu pārvietošanā no viena punkta uz citu un atpakaļ. Salīdzinājumā ar šo, plaši piekoptā pakulu šķetināšana lielajās un modri uzraudzītajās cietumu darba zālēs vismaz bija vērsta uz rezultātu.

REFORMAS IR BARGAS, BET TĀS IR REFORMAS

Lauzīt galvu par ieslodzījuma jēgu cilvēce sāka salīdzinoši nesen. 1926.gadā Skotijā tika atklātas vislabāk saglabājušās vēlinā akmens laikmeta celtnes Eiropā – Skara Brejas apmetne.

Tur vienā no dzīvošanai paredzētajām ēkām, arheologuprāt, cilvēki tika turēti ieslodzījumā – aizbīdnis atradās durvju ārpusē. Taču pagāja trīssarpus tūkstoši gadu, līdz Britu karaliskā padome kā pirmā lēma par centralizētās sistēmas veidošanu. Ieslodzījums kā soda

veids sākotnēji pat netika izskatīts – noziegumu pastrādājušos ļaudis saimnieciski izdevīgāk bija pakārt, sakropļot vai attaisnot, tiem varēja konfiscēt mantu un izraidīt. Prostitūtām un, piemēram, negodīgiem maizniekiem, pietika ar publisku izsmieklu pie staba, siekstā vai iekārtā krēslā.

Līdz pat kardinālo reformu ērai astoņpadsmitā un deviņpadsmitā gadsimta mijā, Anglijas cietumos valdīja izrēķināšanās draudu gaisotne un izvīrtība. Personāls, kam varasiestādes pat nemaksāja algu, bezdarbībā nīkstošajiem ieslodzītajiem tirgoja alkoholu un, kooperējoties ar rūdītākajiem noziedzniekiem, nodarbojās ar izspiešanu. Valstij nebija nekādas daļas gar "norakstīto" iemītnieku likteņiem, tādēļ, rekrutējot darbiniekus, īpašas zināšanas netika prasītas.

Noziedznieku korekcijas pirmsākumos pat dižais cietumu reformators brits Džons Hovards neatļāvās sapņot vairāk, kā vien par izolētām vienieslodzījuma kamerām no izsitumu tīfa brīvos cietumos, kuros ieslodzītie smagi strādātu un nodotos reliģijai. Kameras pārzināja arī Amerikas kvēkeru kolonijas ciltstēvs Viljams Penns. Sākotnēji, reliģiskās "Draugu" biedrības ļaudis, kas pazīstami arī zem kvēkeru vārda, tika vajāti kā radikāļi – Anglijas un Velsas cietumu katastrofālā infrastruktūra un brīvības atņemšanas soda pazemojošais gars tiem bija pazīstams līdz mielēm. Tādēļ vēlāk, kultivējot savus vienlīdzīguma, godīguma, vienkāršības un pacifisma principus, šī kopiena kļuva par vienu no galvenajiem cietumu reformas virzītājspēkiem. Tiesa – ja pašā Anglijā kvēkeri pamatā darbojās kā brīvprātīgā darba veicēji, Amerikas Savienotajās Valstīs iecelojušo ticības bēgļu kolonijā Pensilvānijā "Draugi" paši bija pārstāvēti politiskajā elitē. Ticot, ka sods, apvienojumā ar kļušu apceri – kontemplāciju, noziedzīgus cilvēkus mudina virzīties no grēka stāvokļa uz pilnību, tur jau astoņpadsmitajā gadsimtā tika izveidota Reformu biedrība ieslodzīto ciešanu mazināšanai. Saziņā ar Hovardu ideja pamazām nobrieda līdz penitenciārās jeb "grēku nožēlošanas" iestādes dzimšanai.

Laikā, kad ilgi gaidītais paraugcietums beidzot tika atklāts arī Londonā – tā bija vēl šodien funkcionējošā Pentonvila, moderno penitenciāro iestādi aiz okeāna apmeklēja ieslodzījuma tematikai visai tuvais britu romānisxts Čārlzs Dikenss. Rakstnieka verakts bija nepārprotams – viņa ieskatā jaunā amerikāņu sistēma ir neelastīga, stingra un bezcerīga vientuļnieku ieslodzījums un tā iedarbība ir nežēlīga un nepareiza.

Meklējot alternatīvas penitenciārijiem, kas darbu ieslodzītajiem atvēlēja tikai kamerās, kvēkeri pievērsās pašu kopienas pieredzei, ko raksturo nevis vientuļība, bet gan komandas un biedriska gars. Viens no nozares līderiem, kas tolaik vadīja cietumu Ņujorkas piepilsētā, Obernā, Tomass Edijs ieslodzījumā ieraudzīja "slēgta Ēdenes dārza" perspektīvu un centās pārliecināt fiskāli domājošos politiķus, ka ieguldījums ieslodzīto pāraudzināšanā ar uzviju atsvērs ilgtermiņa ekonomija uz zemāka recidīva rēķina. Notiesātie te nakšņoja astoņvietīgās kamerās, bet pa dienu strādāja kopējās darbnīcās. Tā kā lielāko akcentu cīņā pret tolaik pasludinātajiem noziedzības cēloņiem – dzeršanu, slinkumu, nevīžību, alkātību un alkādienību – Edijs lika uz reliģiski tikumisko audzināšanu, uzraugi tika rekrutēti teju garīgo aizbildņu kvalitātē.

Diemžēl viņa klienti rīkoja dumpjus un kardināja bēgšanas plānus, jo tur netrūka zagļu bez darba prasmēm, kuri īslaicīgā soda laikā nepaspēja apgūt arodu, alkoholiķu un cilvēku ar psihiskām saslimšanām, kuri nebija gatavi monotonam darbam. Redzot cietuma ierobežoto kompetenci noziedzības mazināšanā, Edijs aicināja municipālo vadību pievērsties prevencijai – vismaz samazinot dzertuvju skaitu un to vietā attīstot nodarbinātības tīklu. Tomēr šī ideālista karjera drīz aprāvās un virsroku nēma abu eksperimentālo sistēmu hibrids, kura priekšgalā nostājās Elaxms Lindss – cilvēks, kurš neticēja, ka noziedzniekus iespējams labot un par cietuma darbības mērķi izvirzīja tā rūpniecisko efektivitāti, nevis rehabilitācijas ambīcijas. Dzelzainajam "Lindsa režīmam" pakļautie notiesātie atkal nakšņoja un dievvardus klausījās atsevišķās kamerās. Valsts slēdza līgumus ar ražotājiem, kas nodrošināja izejmateriālus, savukārt ieslodzītie svītrainajā apģērbā ražoja paklājus, mēbeles, apģērbu un darbarīkus, bet nepaklausības gadījumā – izcietā miesassodus.

Tādējādi cīņa pret atkārtotiem noziegumiem šeit vēl aizvien norisinājās ar mehāniska darba ieraduma ietrenēšanas palīdzību, nevis strādājot ar noziedznieka personības īpašībām un meklējot tajos "iekšējo gaismu", kā bija vēlējies Edijs. Obernas pieredze strauji

iemantoja popularitāti Amerikas Savienotajās Valstīs un, caur atbalstītājiem Francijā, drīz izplatījās arī Eiropā. Šī bija sistēma, kas noziedzības cēloņus joprojām skaidroja ar cilvēka slinkumu un darba tikuma trūkumu, kā arī haotisku dzīvesveidu un noslieci uz jutekliskām baudām. Faktiski, jaunie cietumi joprojām bija tie paši dikdīņu darba nami, kuros ierastās un saprotamās asociālo cilvēku audzināšanas metodes visai vienkāršoti bija padarītas par universāliem līdzekļiem agrāko klientu vietā nākušo noziedznieku korekcijā.

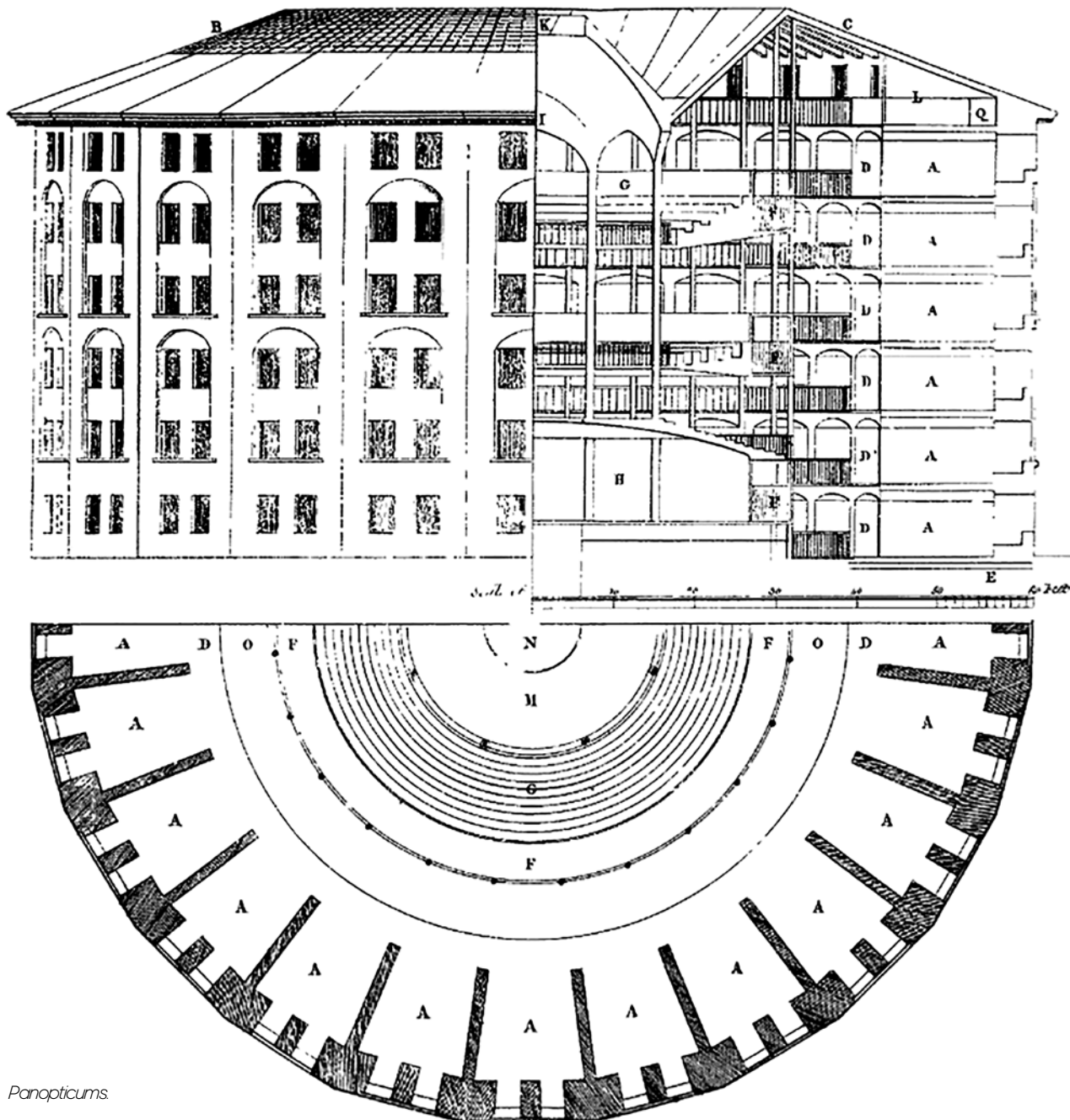
UZ PRIEKŠU, STRUPCEĻĀ!

Darbspējīgo liekēžu korekcijas iestrāču transformēšana darbam ar noziedzniekiem risinājās laikā, kad konservatīvo izolācijas vidi reformām Anglijā urdīja divi ideoloģiskie grupējumi – kvēkeri "cietumu eņģeļa" Elizabetes Frajas vadībā un "bentamieši".

No "ideālā cietuma" panoptikuma koncepcijas attīstītāja – Džeremija Bentama ieslodzījuma institūts varēja mācīties pragmatismu, piemēram, par produktīva darba praktiskajām priekšrocībām bezjēdzīgo spaidu darbu vietā. Savukārt cietumu fizisko veidolu, kas vienam, centrālajā sargtornī izvietotam sargam ļautu vienlaikus uzraudzīt visus ieslodzītos, Anglija tā arī nepārņēma. Dzintēnē līdz galam nesapraistas, ar utilitārismu apspētais filozofs sāka kardināt sapņus par utopiskas sabiedrības izveidi spāņu valodā runājošajā Amerikas daļā. Iespējams, tādēļ šodien pazīstamāko panoptikumu "Presidio Modelo" jeb paraugcietumu varam aplūkot tieši Kubā, kur tas kalpo par muzeju, jo te reiz sodu izcieta vēlākie valsts prezidenti – brāļi Kastro.

Ar panoptikuma ideju Bentams iepazinās Krievijas impērijā – mūsdienu Baltkrievijas teritorijā, kur krievu kņazs Grigorijis Potjomkins bija noliedzis inženieri – viņa brāli Semjuelu. Lai uzņēmīgā kņaza ražotnē nesaplēstos dažādu tautību strādnieki, darbavietas tika ierīkotas ap sargtorni, no kura darbiniekus nemanāmi vēroja inspektors. Taču vēsturē Semjuela projekti iegājuši nevis ar panoptikumiem, bet gan ar butaforiskajām Potjomkina sādžām.

Kā zināms, Krievijas kriminālsodu izpildes politikā cietumiem tradicionāli atvēlēta otršķirīga loma, priekšplānā izvirzot plašu sodīto cilvēku ekspluatāciju valsts labā – uz to bija vērsti viss katargas darbu institūts, kas, ģeopolitiski konkurējot ar Ķīnu, attālu teritoriju kolonizācijas nolūkā tika organizēts izsūtīto personu noņemšanas formā. Tādēļ pētniecības aprindās "ideālajam cietumam" panoptikumam pat tiek pretnostatīts "polioptikums" – modelis, kurā visi uzrauga visus. Šī ir filozofija, par kuras uzplaukumu īpaši parūpējušās katargas mantinieces – Padomju kriminālsodu izpildes iestādes. Šis bija ievērojama tautsaimniecības un infrastruktūras objektu tuvumā izveidotas labošanas darbu nometnes un kolonijas, kurās valsts uz cilvēku veselības un dzīvības rēķina izmantoja ieslodzīto darbaspēku ekonomikas uzdevumu izpildei. Izolācijas sistēmas centrā te tika nostādīts operatīvais darbs ar izvērstu pagrīdes informatoru tīklu, kas, faktiski, bija vienīgais veids, kā kompensēt nemainīgo personāla deficītu. Šī paša iemesla dēļ ieslodzītajiem ar vieglu roku tika uzticēta pašorganizēšanās iniciatīva, kas pagrīdē izpaudās gluži kroplīgā formā – noslēpjoties pēc kriminālās autoritātes pazīmēm.

Pirmo nozīmīgo Padomju Krievijas normatīvo aktu kriminālsodu izpildes nozarē – pagaidu instrukciju par brīvības atņemšanas kārtību – 1918.gadā izdeva latvietis, dzejnieka Raiņa svainis, justīcijas tautas komisārs Pēteris Stučka. Tādēļ ironiski, ka tieši Latvija palikusi pēdējā no valstīm bijušās Padomju Savienības teritorijā, kas vēl trīsdesmit gadus pēc neatkarības atjaunošanas notiesātos soda atbilstoši kodeksam, kas izstrādāts uz 1969.gadā izdotā labošanas darbu likumdošanas standarta pamata. Vairāk nekā simts gadu laikā, kopš pastāv ieslodzījuma vietu pārvalde, atbilstoši Latvijā darinātajam Sodu likumam, ieslodzījuma vietas darbojušās vien septiņus – no 1933. gada līdz padomju okupācijai un daļēji arī nacistu okupācijas laikā.

Neraugoties uz revolucionāro radikālismu, kriminālsodu izpildē padomju Krievija pirmajos pastāvēšanas gados bija spiesta balstīties impērijas iestrādēs. Paralēli, arī suverēnā Latvijas Republika savas pastāvēšanas sākumposmā ne tikai turpināja, bet pat centās atstāt Krievijas impērijas kursu uz darbu kā noziedzniekiem piemērotāko labošanas līdzekli. Turklāt arī mūsu valstī tas tika organizēts ne vien pāraudzināšanai, bet arī finanšu ekonomijas nolūkam. Būtu šajos procesos spēlēja cietumu nozares vadītājs Pauls Rūdolfs Rubis. Taču mūsdienās šī reformatora veikums pieļauj penitenciārās sistēmas mitoloģijai – padomju varas pusgadsimts aizslaucīja pamatu jebkādi iestrādņu pārnesi starp brīvvalsts periodiem.

Pauls Rūdolfs Rubis

Padomju valsts dzima brīdī, kad monarhijā pieņemto sabiedrības dalījumu kārtās pēc privilēģiju apjoma, vispasaules revolūcijai noskaņotās internacionāles pirmajā upurī Krievijā, nomainīja šķiru cīņu. Ar valdības jeb "sovarkoma" lēmumu, par leģitīmu valsts politikas instrumentu te kļuva masu terors, "darbaļaužu ienaidnieki", kas netika nogalināti – muižnieki, rūpnieki, lieltirgotāji, spītīgākie garīdznieki un virsnieki, nonāca Pirmā pasaules kara bēgļiem un pilsoņkara gūstekņiem paredzētajās koncentrācijas nometnēs, kur tika likti pie darba.

Padomju ieslodzījums kļuva par likumsakarīgu papildinājumu valsts represīvajai politikai. Industrializācija, jauna kara gadījumam turot gatavībā civilās ražotnes, piespiedu kolektīvizācija, industrializācijai nepieciešamo resursu sarūpēšanai, un kultūras revolūcija, ļaunlielā mērā uzraudzināšanai represētās elites vietā, – šie bija trīs vaļi, kuru mugurās balstījās visa padomju dzīve. Strādnieku šķira un tās izpausmes forma – proletariāts nu kalpoja par vērtību orientieri, no sava vidus līdzpilsoņu apbrīnai izvirzot darba kulta varoņus – triecienniekus. Darba sacensība tika veicināta arī ieslodzījuma vietās, kur par izpildes normas pārsniegšanu notiesātie varēja samazināt soda termiņu, bet no darba ražīguma bija atkarīga gan ēdienkartes kvalitāte, gan citi sadzīves apstākļi. Savdabīgai kolektīvizācijai jeb "kolektīvajai

soda izciešanas pieredzei" bija pakļauti arī ieslodzītie, kam agri vai vēl bija jākļūst par sociālistiskās sabiedrības zobratiem.

Līdz Staļina nāvei dzīvi ieslodzījumā regulēja iekšējie nozares tiesību akti, un visu, kas uz to attiecās, kļuva sepeņības pļūvers. Politiski angažētā justīcija gādāja, lai līdzās kriminālnoziedzniekiem tiktu nostrādīnāti arī ideoloģisku apsvērumu dēļ no pārējās sabiedrības izolētie cilvēki, tādējādi neatgriezeniski sagraujot padomju ieslodzījuma vietu sistēmas reputāciju. Kad līdz Latvijas okupācijai bija palikuši vien septiņi gadi, par dominējošo ieslodzījuma vietu veidu Padomju valstī kļuva tieši "Dzelzs Fēliksa" Dzeržinska vadītās čekas mantiniece – Apvienotās valsts politiskās pārvaldes nometņu sistēma jeb Gulags.

Ja Krievijas impērijas laikā cietumi nodevās ieslodzīto kultūrapgaismošanas funkcijai, Gulaga labošanas darbu iestādēs jau darbojās īpaša kultūraudzināšanas struktūrvienība, kas vēlāk pārtapa politaudzināšanas nodaļā. 1957.gadā notiesātie labošanas darbu iestādēs tika sadalīti "audzinātājiem" – vienībās, un atbildību par tām uzdeva "audzinātājiem" – vienību priekšniekiem. Tieši uz šo struktūrvienību bāzes veidojušās Resocializācijas daļas arī mūsdienā Latvijā. Attiecīgi – lai arī likums korekcijas mērķus izvirza visam personālam, tradicionāli par tiem joprojām atbild tikai daļa nodarbināto, proti – resocializācijas amatpersonas un darbinieki. Tiesa, padomju labošanas darbu kolonijās un cietumos labošanai un pāraudzināšanai labvēlīgu apstākļu radīšanai talkā tika ņemts īpašs ieslodzīto disciplinēšanas komplekss – režīms. Līdzās izolēšanai un uzraudzībai, disciplīnai, noziegumu novēršanai un diferencētai izvietotāšanai, režīms bija organizatoriskā platforma gan jau minētajam pāraudzināšanas darbam, gan politaudzināšanas pasākumiem, kā arī notiesāto obligātai iesaistei darbā.

Pēc padomju valsts izpūtēšanas, darbs vairs nebija obligāts ne brīvībai, ne tās ieslodzītājiem daļai. Iedzīvotāji strauji atbrīvojās no komunistiskās ideoloģijas, kas plašās sabiedrības apziņā bija ieņēmusi teju reliģijas vietu. Taču ar šo cietumos bija atlicis tikai viens no agrākajiem stūrakmeņiem – režīms, kas uzsāka patstāvīgu dzīvi. Līdz ar to pēcpadomju valstis, tostarp Latvijas ieslodzījuma vietu sistēma, atkal nokļuva pirmsreformu situācijā, un ar sociālā atbalsta funkciju cietumos no jauna ienāca Baznīca. Vietējās "elizabetes frajas" ķērās pie gluži laicīgiem uzdevumiem – mācīja ieslodzītos lasīt, rakstīt un nodoties rokdarbiem, gluži kā to divsimt gadus iepriekš darīja viņu priekšteči Rietumeiropā. Pie vārda nu centās tikt arī jauni hovarā, bentami un ediji.

NAV PIERĀDĪJUMU, NAV KOREKCIJAS

Pasaules Veselības organizācija savā Starptautiskajā slimību un veselības problēmu klasifikācijā pieaugušo uzvedības traucējumu vidū iekļāvusi arī asociālu un emocionāli nestabilu personību pazīmes. Tādējādi likumpārkāpēju korekcija arvien vairāk sāk līdzināties veselības aprūpei – par vislabāko praksi mūsdienās tiek uzskatīta sociālās iemācīšanās pieejā balstītā risku, vajadzību un atbilstības teorija, kurā sakņojas rehabilitējoša kriminālsodu izpilde, tostarp – arī Latvijā. Par diviem vissvarīgākajiem noziedzīgas uzvedības faktoriem šī teorija uzskata cilvēka personības antisociālās iezīmes, kā arī noziedzīgas attieksmes. Tas nozīmē, ka impulsivitāte un agresivitāte, arīdzan nievājoša attieksme pret sociālajiem pienākumiem un normām, kā arī nosliece uz nepamatotu savas uzvedības attaisnošanu, var būt gan mediķa virsvalkā, gan dienesta uniformā tērpta speciālista uzmanības centrā.

Tāpat mēs šodien zinām, ka darbs nav universālas brīnumzāles pret noziedzību. Vislabākais veids kaunpilnā nodarījuma atbildzināšanai neslēpjās smiltīm pildītu cilindru grozīšanā, bet gan enerģijā, ko likumpārkāpējs iegulda, strādājot ar individuālajiem faktoriem, kas vismaz reizi dzīvē viņam sarežģītā situācijā likuši reaģēt ar noziegumu. Mūsdienīgs un korigējošs cietums ir iestāde, kurā iespējams saņemt atbalstu ikviena noziegumu provocējoša deficīta kompensēšanai – ne tikai iemācoties paškontroli un cieņu, bet arī sakārtojot attiecības ar ģimeni un draugiem, apgūstot darba un izglītības prasmes, jaunus vaļaspriekus un mācoties dzīvi izbaudīt bez alkohola un narkotikām. Un, ja mūsdienu cietumos vēl sastopamas ieslodzīto kategorijas, kuru korekcijas izaicinājumu priekšā nolaizas rokas pat rūdītākajiem profesionāļiem, atliek atcerēties, ka kādreiz par bezperspektīvu tika uzskatīts ikviens aiz restēm nonākušais cilvēks.

ĪSTENOTIE PROJEKTI

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDE ŠOBRĪD ĪSTENO ŠĀDUS PROJEKTUS:

PROJEKTS NR. 1-6.4/2-2019

Norvēģijas grantu 2014.-2021. gada perioda programmas "Korekcijas dienesti" iepriekš noteiktais projekts "Mācību centra infrastruktūras un apmācībai paredzēta ieslodzījuma vietas paraugkorpusa izveide Olaines cietauma teritorijā"

Īstenošanas laiks: jūlijs 2019 – aprīlis 2024

Projekta kopējais finansējums: 14 073 529 EUR (85% Norvēģijas grantu finansējums un 15% valsts budžeta finansējums)

Sadarbības partneri:

1. Norvēģijas Korekcijas dienestu direktorāts (KDI)
2. Norvēģijas ieslodzījuma vietu personāla akadēmija (KRUS)
3. Romerike cietaums

Projekta mērķis ir uzbūvēt jaunu korekcijas dienestu apmācībām atbilstošu infrastruktūru, uzbūvējot Mācību centra telpas un paredzot atklātā cietauma korpusa būvniecību, tādējādi nodrošinot Olaines cietauma (Latvijas Cietumu slimnīca) teritorijā pilnvērtīgas personāla apmācību prakses vietas izveidi.

PROJEKTS NR. 4.2.1.2/18//005

Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekts "Energoefektivitātes paaugstināšana Olaines cietauma (Latvijas Cietumu slimnīca) ārstniecības korpusā"

Īstenošanas laiks: janvāris 2019 – septembris 2020

Projekta kopējais finansējums: 652 068,61 EUR (85% Eiropas Reģionālā attīstības fonda finansējums un 15% valsts budžeta finansējums)

Projekta mērķis ir paaugstināt energoefektivitāti ieslodzījuma vietu pārvaldes Olaines cietauma (Latvijas Cietumu slimnīca) ārstniecības korpusā.

PROJEKTS NR. 4.2.1.2/18//006

Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekts "Energoefektivitātes paaugstināšana Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem skolā ar sporta zāli un ēdnīcā"

Īstenošanas laiks: novembris 2018 – jūlijs 2021

Projekta kopējais finansējums: 493 347,00 EUR (85% Eiropas Reģionālā attīstības fonda finansējums un 15% valsts budžeta finansējums)

Projekta mērķis ir paaugstināt energoefektivitāti ieslodzījuma vietu pārvaldes Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem skolā ar sporta zāli un ēdnīcā.

PROJEKTS NR. 9.1.2.0/16//001

Eiropas Sociālā fonda projekts "Bijušo ieslodzīto integrācija sabiedrībā un darba tirgū"

Īstenošanas laiks: decembris 2016 – decembris 2022

Projekta kopējais finansējums: 4 764 535 EUR (85% Eiropas Sociālā fonda finansējums un 15% valsts budžeta finansējums)

Sadarbības partneri:

1. Valsts probācijas dienests
2. Nodarbinātības valsts aģentūra

Projekta mērķis ir sniegt atbalstu ieslodzītajiem un bijušajiem ieslodzītajiem, piedāvājot specifiskus atbalsta pasākumus, kā arī izstrādājot un īstenojot jaunas atbalsta metodes mērķa grupai, tai skaitā, attīstīt brīvprātīgo darbu un aktīvu ģimenes locekļu iesaistīšanu, sekmējot mērķa grupas integrāciju sabiedrībā un veicinot bijušo ieslodzīto iesaistīšanos darba tirgū.

PROJEKTS NR. 9.1.3.0/16//001

Eiropas Sociālā fonda projekts "Resocializācijas sistēmas efektivitātes paaugstināšana"

Īstenošanas laiks: decembris 2016 – decembris 2022

Projekta kopējais finansējums: 3 969 482 EUR (85% Eiropas Sociālā fonda finansējums un 15% valsts budžeta finansējums)

Sadarbības partneri:

1. Valsts probācijas dienests

Projekta mērķis ir paaugstināt administratīvo un cilvēkresursu kapacitāti iestādēs, kas īsteno vai ir iesaistītas ieslodzīto un bijušo ieslodzīto resocializācijas pasākumu īstenošanā, kā arī izvērtēt esošo resocializācijas sistēmu, apzināt un praksē ieviest jaunus instrumentus, kas nodrošinās esošās sistēmas efektivitātes paaugstināšanu un kam būs tieša ietekme uz ieslodzīto un bijušo ieslodzīto integrāciju sabiedrībā un darba tirgū.

Norway
grants

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Reģionālās
attīstības fonds

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IERĀDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Bijušo ieslodzīto integrācija sabiedrībā un darba tirgū

Projekta numurs: 9.1.2.0/16/1/001

Projekta mērķis ir **sniegt atbalstu ieslodzītajiem un bijušajiem ieslodzītajiem, kā arī ieslodzīto un bijušo ieslodzīto ģimenēm**, piedāvājot specifiskus atbalsta pasākumus. Projekta ietvaros paredzēts izstrādāt un īstenot **jaunas atbalsta metodes** mērķa grupai, tai skaitā, **attīstot brīvprātīgo darbu, sekmējot bijušo ieslodzīto integrāciju sabiedrībā un iesaistīšanos darba tirgū.**

Projekta īstenošanas laiks:
2016. gada decembris - 2022. gada decembris

Projektu īsteno:

Ieslodzījuma vietu pārvalde

Projekta sadarbības partneri:

Valsts policija

Nacionālās policijas direkcija

E-LIETA

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Reģionālās
attīstības fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDE 2018. GADA MARTĀ UZSĀKA ĪSTENOT PROJEKTU "IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES INFORMĀCIJAS SISTĒMAS PILNVEIDOŠANA" NR. 2.2.1./17/I/012 AR MĒRĶI – UZLABOT IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES EFEKTIVITĀTI UN MAZINĀT AR KRIMINĀLPROCESA VIRZĪBU UN SODA IZCIEŠANU SAISTĪTO DOKUMENTU PLŪSMAS LAIKU, PILNVEIDOJOT UN ATTĪSTOT IESLODZĪTO INFORMĀCIJAS SISTĒMU (IIS) UN INTEGRĒJOT TO AR E-LIETAS PLATFORMU.

Kas ir E-lieta?

E-lieta ir kompleksa valsts programma pārejai uz digitālu jeb elektronisku izmeklēšanu un tiesvedību, t.i., uz darbībām bez papīra dokumentiem. Šīs programmas realizācijai ir piesaistīti Eiropas Reģionālās attīstības fonda finanšu līdzekļi. E-lietas pirmajā posmā galvenā uzmanība ir tiesvedības jomai, tajā skaitā soda izpildei. Plānots E-lietu pakāpeniski ieviest tiesvedības jomā, sākot atsevišķos procesos to īstenot jau no 2020. gada, bet turpinot ar pārējiem procesiem 2021. gadā un turpmākos gados. Turpmākajos posmos E-lietas programmai pievienosies arī izmeklēšanas joma un Iekšlietu ministrija.

Kādi ir E-lieta programmas mērķi?

E-lietas mērķis ir izveidot vienotu un efektīvu izmeklēšanas un tiesvedības elektronisko procesu. Tas ļaus samazināt izmeklēšanas un tiesvedības termiņus un nodrošināt informācijas pieejamību un atklātību. E-lietas galvenais uzdevums ir padarīt visu procesu ĀTRĀK, LĒTĀK, EFEKTĪVĀK.

Kādas iestādes ir iesaistītas E-lietas ieviešanā?

Šobrīd E-lietas programmā ir iesaistīta Tiesu administrācija, Latvijas Republikas Prokuratūra, Ieslodzījuma vietu pārvalde un Valsts probācijas dienests. Katra no šīm iestādēm, savstarpēji koordinējot darbības, attīsta savas pamatdarbības informācijas sistēmas. Tiesu administrācija attīsta Tiesu informācijas sistēmu jeb TIS, Latvijas Republikas Prokuratūra attīsta ProIS, Ieslodzījuma vietu pārvalde attīsta Ieslodzīto informācijas sistēmu jeb IIS un Valsts probācijas dienests attīsta Probācijas lietu uzskaites sistēmu jeb PLUS. E-lietas programma paredz šo iesaistīto iestāžu sadarbību un informācijas apmaiņu turpmāk organizēt elektroniskā veidā. Šim nolūkam Tiesu administrācija izstrādā arī E-lietas platformu. Šī platforma būs E-lietas lietotājiem neredzams mehānisms, kas tehnoloģiski nodrošinās, lai varētu notikt datu automātiska apmaiņa starp iesaistīto iestāžu pamatdarbības informācijas sistēmām. Piemēram, plānots, ka Ieslodzīto informācijas sistēma automātiski saņems datus no TIS par tiesu nolēmumiem.

Kā E-platformas vizuāli atpazīstams elements būs E-lietas portāls. E-lietas portāls kalpos kā galvenie ieejas vārti visiem tiesvedības procesā iesaistītiem dalībniekiem, lai piekļūtu E-lietas materiāliem. Tāpat, izmantojot E-lietas portālu, ieslodzītās personas radnieki, advokāti un citi pilnvarotie pārstāvji varēs nosūtīt iesniegumus Ieslodzījuma vietu pārvaldei par šo personu. Tas turpmāk būs e-pakalpojums.

Vai ieslodzījuma vietu darbiniekiem būs nepieciešams strādāt ar E-lietas portālu?

E-lietas portāls pamatā ir paredzēts lietas dalībniekiem, un tādēļ Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieki šo portālu darba vajadzībām neizmantos. Tomēr Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbiniekiem būs jāstrādā ar E-lietas platformu. Šīs platformas izmantošana notiks automātiski, darbojoties Ieslodzīto informācijas sistēmā. Svarīga E-lietas portāla funkcija būs tiesvedībā iesaistītiem dalībnie-

kiem iespēja iepazīties ar lietas materiāliem elektroniskā formā. Ieslodzītām personām iepazīšanās ar lietas materiāliem arī turpmāk plānota papīra dokumentu veidā, ja vien konkrētajā situācijā nav iespējams kāds cits, efektīvs ieslodzītās personas piekļuves veids. E-lietas portālam, piemēram, izmantojot savu pilnvaroto pārstāvju datorus. Gadījumos, kad ieslodzītie ir ārzemnieki, kuriem Ieslodzītāju reģistrā nav piešķirts personas kods, Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonas varēs piešķirt šīm personām piekļuvi E-lietas portālam, pirms tam veicot šo personu identificēšanu.

Tāpat nozīmīga E-lietas platformas sastāvdaļa būs vienoto kalendāru darbība, tiesas sēžu plānošanai. Šim nolūkam plānots izmantot dažādus elektroniskos kalendārus, piemēram, Tiesnešu kalendārs, Prokuroru kalendārs, Ieslodzīto kalendārs, Telpu kalendārs. Šajā gadījumā Ieslodzīto vietu pārvaldes amatpersonas strādās ar Ieslodzīto kalendāru un Telpu kalendāru, datus pārvaldot nevis tieši pašā E-lietas platformā, bet Ieslodzīto informācijas sistēmā. Kalendāru informācijas apmaiņa starp Ieslodzīto informācijas sistēmu un E-lietas platformu notiks automātiski.

Kas ir IIS1 un IIS2?

Šobrīd Ieslodzījuma vietu pārvalde strādā ar 2011. gadā izveidoto Ieslodzīto informācijas sistēmu. Tā vairs nav modernajam informācijas tehnoloģiju laikmetam atbilstoša informācijas sistēma. Tādēļ E-lietas programmas ietvaros Ieslodzīto informācijas sistēma tiek modernizēta, ieviešot jaunus tehnoloģijas risinājumus, piemēram, darba plūsmas, dokumentu elektronisku parakstīšanu. Lai vieglāk būtu ikdienā strādāt pie modernizētās sistēmas izveides, tika nolemts esošo sistēmu saukt par IIS1 un modernizējamo sistēmu par IIS2. Galvenā IIS2 priekšrocība būs tā, ka šo informācijas sistēmu lieto kā rīku, lai veiktu praktiskas darbības. Pretstatā IIS1, kurā tikai pierakstīja darbības rezultātu, kad darbība jau bija paveikta.

IIS1 nepieciešamās izmaiņas ir ļoti būtiskas un apjomīgas. Ieslodzījuma vietu pārvaldes projektam pieejamie finanšu līdzekļi ļaus pirmajā posmā izveidot tādu IIS2, kas tikai daļēji aptvers visus Ieslodzījuma vietu pārvaldes procesus. Līdz ar to sākuša stadijā darbiniekiem joprojām būs jāturpina lietot IIS1. Plānots, ka E-lietas nākamajā posmā IIS2 pakāpeniski tiks attīstīta tālāk, līdz IIS1 vairs nebūs vajadzīga.

Kā IIS2 ir saistīts ar E-lietas platformu?

Visa elektronisko dokumentu aprīte starp E-lietas programmā iesaistītajām iestādēm notiks, izmantojot E-lietas platformas ietvaros izstrādāto Elektronisko lietu katalogu, kas ļaus apmaiņties iestādēm ar strukturētiem datiem no sistēmas uz sistēmu. Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieki turpmāk pamatā strādās ar IIS2 sistēmu un tikai atsevišķas darbības turpinās veikt IIS1 sistēmā. IIS2 būs integrēta ar Elektronisko lietu katalogu, kas tālāk nodos datus partneru informācijas sistēmām un E-lietas portālam. Līdz ar to Ieslodzījuma vietu pārvaldē elektronisko dokumentu apmaiņu E-lietas ietvaros nodrošinās IIS2 – tā ļaus nosūtīt dokumentu citām iestādēm un ļaus saņemt dokumentu no citām iestādēm. Tāpat IIS2 notiks darbības ar Ieslodzīto kalendāru un Telpu kalendāru, nodrošinot šo kalendāru informācijas pieejamību E-lietas portālā citām tiesvedības procesā iesaistītām personām.

Kā E-lietas ieviešana ietekmēs darbu Ieslodzījuma vietās?

E-lietas ieviešana Ieslodzījuma vietu pārvaldē nozīmēs ne tikai uzsākt jaunas IIS2 informācijas sistēmas lietošanu, bet nopietni pārskatīt līdzšinējos procesus par informācijas sistēmas izmantošanu ikdienas darbos. Līdz šim IIS1 lietošana bija galvenokārt kā atskaitīšanās par paveiktām darbībām. Šāda atskaitīšanās parasti notika laikā, kad nebija jāveic citas praktiskas darbības. Tas radīja situāciju, kad IIS1 pieejamā informācija nebija pietiekami aktuāla un ticama, jo visa nepieciešamā informācija vēl nebija ievadīta vai izmainīta. Jaunā IIS2 sistēma būs būvēta pilnīgi atšķirīgi. IIS2 būs kā rīks praktisku darbību plānošanai un veikšanai un IIS2 izmantošana notiks tajā brīdī, kad darbības tiek veiktas. Katrai darbībai pamatā būs IIS2 ievadīts uzdevums, kura nepieciešamību pamato saņemts dokuments un kura izpildei atbildīgā persona gatavos citu dokumentu. IIS2 nodrošinās šī izpildes dokumenta saskaņošanu, ja tāda nepieciešama, un uzdevuma izpildes fiksāciju. Visi dokumenti būs elektroniski. Šādā veidā IIS2 glabās visu informāciju par Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbiniekam izpildāmajiem uzdevumiem un šo uzdevumu izpildes statusu. Pie kam visi šie uzdevumi un darbības tiks saistīti ar konkrētu Ieslodzīto personu un dati glabāsies Ieslodzītā lietā. Tādā veidā IIS2 ļaus ērti iegūt no Ieslodzīto lietām visu nepieciešamo informāciju par Ieslodzītajām personām.

ANALĪTISKI

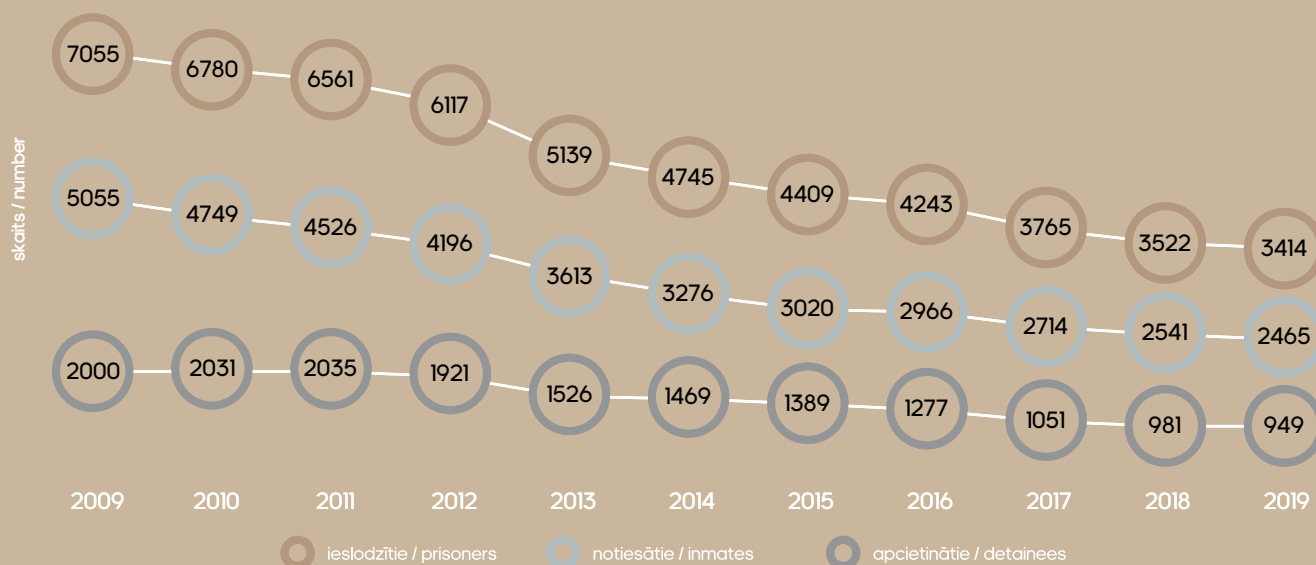

ANALĪTISKI

Uz 2020.gada sākumu ieslodzījuma vietu pārvaldes ieslodzījuma vietās atradās 3395 ieslodzītās personas (938 apcietinātie; 2457 notiesātie), brīvas atstājot 1427 vietas no kopējā pieejamo vietu skaita – 4822.

At the beginning of 2020 in imprisonment places of the Latvian Prison Administration there were 3395 prisoners (938 detainees, 2457 inmates), leaving free 1427 vacancies from the total available places – 4822.

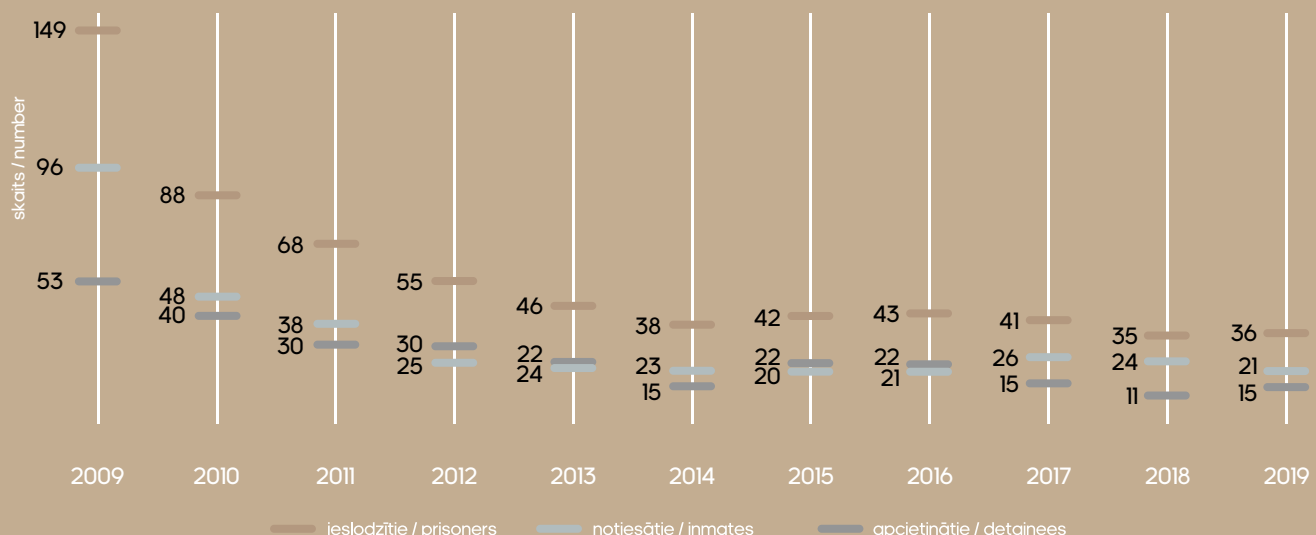
IESLODZĪTO KOPSKAITA IZMAIŅAS / Changes of total number of prisoners

Vairāk nekā 90% ieslodzīto ir vīrieši, bet sievietes ieslodzījumā ir vien 8,61% no kopējā ieslodzīto personu skaita. Skatoties ieslodzīto īpatnību – lielākā daļa ieslodzījuma vietās ievietoto cilvēku ir notiesātie – 72,20%, apcietināto skaits veido mazāk nekā trešdaļu – 27,80%. Vien neliels procents no visiem ieslodzītajiem ir ārzemnieki – tikai 1,90%, savukārt, nepilngadīgo ieslodzīto skaits no kopējā ieslodzīto skaita pēdējo desmit gadu laikā ir krasi samazinājies un tagad ir vēl mazāks nekā ārzemnieku skaits – 1,04%.

More than 90% of prisoners are men, as women in prison amounts to only 8.61% out of all prisoners. When looking at the prisoner proportions – the majority of persons placed in prisons are convicted persons – 72.20%, while detainees make up less than one third – 27.80%. Only a small percentage out of all prisoners are foreigners – only 1.90%, however, the number of juveniles compared with the total number of prisoners during the last 10 years has drastically declined and now is even lower than that of foreigners – 1.04%.

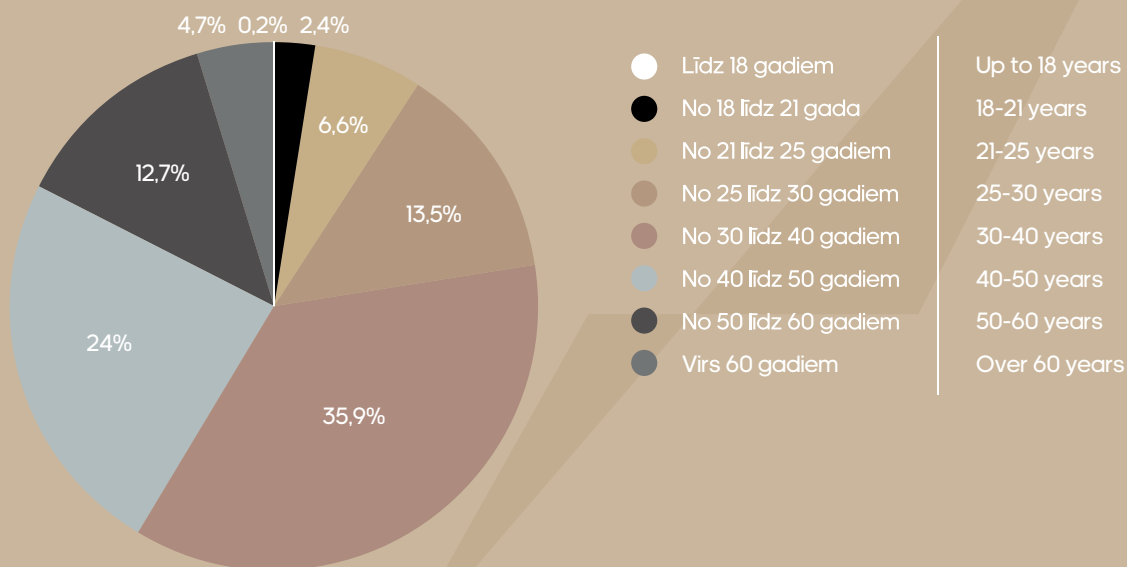
NEPILNGADĪGO IESLODZĪTO KOPSKAITA IZMAIŅAS / Changes in the total number of minor prisoners

Interesants ir notiesāto personu sadalījums pēc vecuma, kur lielākais procents no notiesātajiem ir no 30 līdz 40 gadiem veci – 35.90%.

Curious is the inmate distribution by age, where the largest percentage of inmates are 30 to 40 years old – 35.90%.

NOTIESĀTO SADALĪJUMS ATBILSTOŠI VECUMAM / Distribution of inmates by age

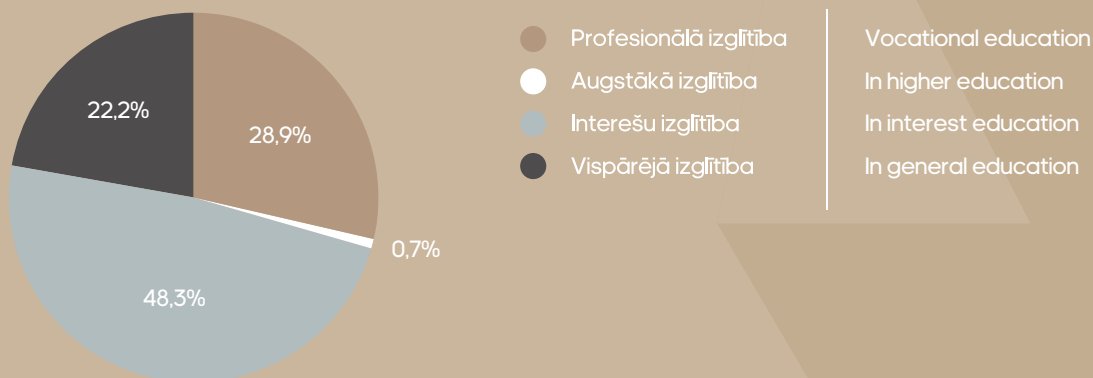

Šobrīd ieslodzījuma vietu sistēma lielu uzsvāru liek tieši uz ieslodzīto resocializāciju – izglītības pasākumi, brīvā laika pavadīšanas aktivitātes, kā arī uz reintegrāciju sabiedrībā vērstās aktivitātes. Kopumā ieslodzījuma vietās 2019. gadā izglītības programmās vidēji tika iesaistīts 1721 ieslodzītais. Uz 2019. gada 31. decembri izglītības programmās tika iesaistīti 1688 ieslodzītie, kas ir 50% no kopējā ieslodzīto skaita.

Currently prison system focuses on prisoner resocialisation – educational activities, free time activities, as well as activities intended for reintegration to society. In total in imprisonment places in 2019 in education programmes were involved on average 1721 prisoner.

On 31st December 2019, in education programmes there were involved 1688 prisoners – i.e. 50% out of total prisoner number.

IZGLĪTĪBAS PROGRAMMĀS IESAISTĪTO IESLODZĪTO ĪPATSVARS NO KOPĒJĀ IZGLĪTOJAMO IESLODZĪTO SKAITA / Proportion of prisoners involved in educational programs out of the total number of prisoners in education

IESLODZĪTO NODARBINĀTĪBA

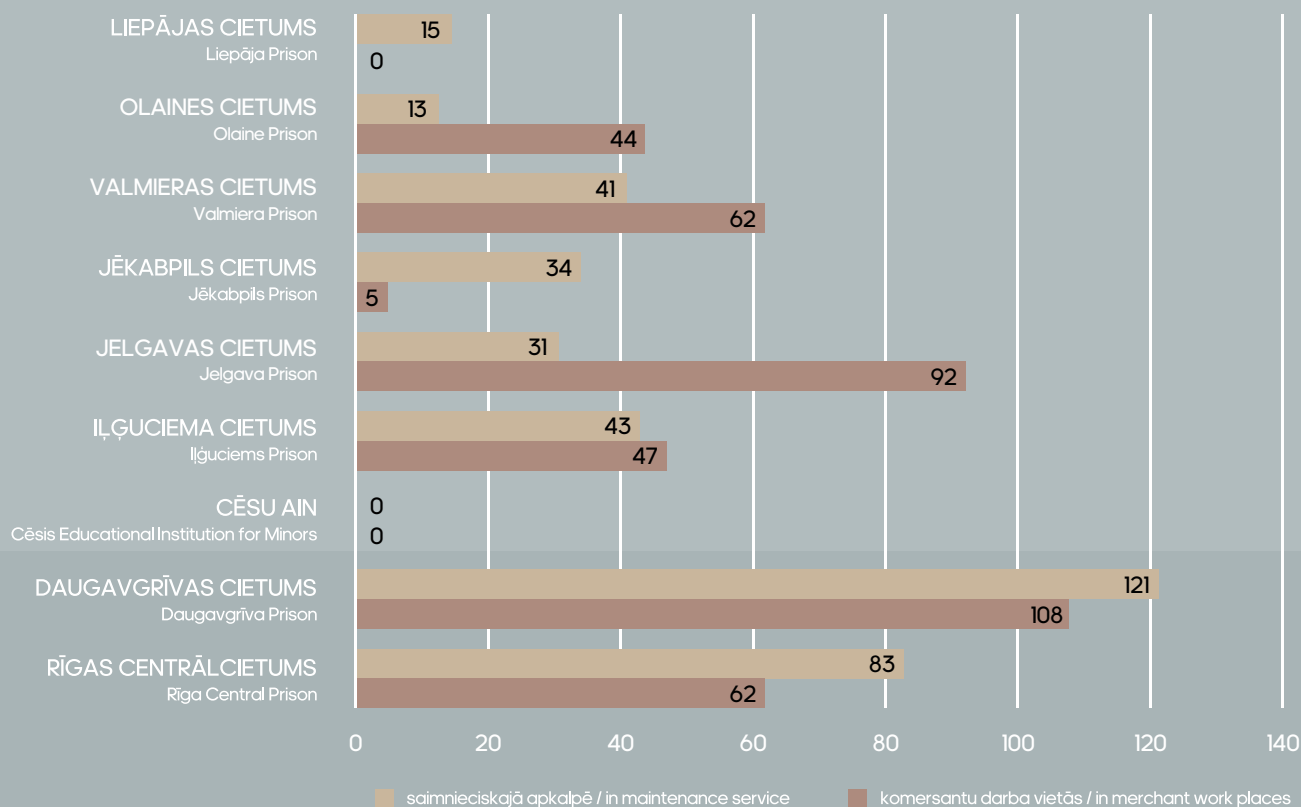
Saskaņā ar 2019. gada 31. decembra datiem, 2019. gadā tika nodarbināti 801 ieslodzītais, no tiem cietumu saimnieciskajā apkalpē strādāja 381 notiesātais, komersantu izveidotajās darba vietās – 420 ieslodzītie.

PRISONER EMPLOYMENT

According with data on 31st December 2019, in 2019 employed were 801 prisoners, out of which 381 worked in the maintenance service and 420 worked in merchant work places.

IESLODZĪTO NODARBINĀTĪBA SAIMNIECISKAJĀ APKALPĒ UN KOMERSANTU DARBA VIETĀS

/ Prisoners employment in maintenance service and work places of merchants

RESOCIALIZĀCIJAS PROGRAMMU ĪSTENOŠANA

2019. gadā resocializācijas programmās tika iesaistīti 530 ieslodzītie, kas sastāda 16% no ieslodzīto kopskaita, resocializācijas programmas pabeidza 304 ieslodzītie, kas ir 57% no resocializācijas programmās iesaistīto ieslodzīto kopskaita. Dažu programmu īstenošana tiks pabeigta pēc pārskata perioda beigām.

IMPLEMENTATION OF RESOCIALISATION PROGRAMMES

In 2019, 530 prisoners were involved in resocialisation programmes, which is 16% out of the total number of prisoners. 304 prisoners finished their resocialisation programmes which constitutes 57% out of all prisoners involved in resocialisation programmes. The implementation of some programmes was finished after the end of the reporting period.

ATKARĪBU MAZINĀŠANAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

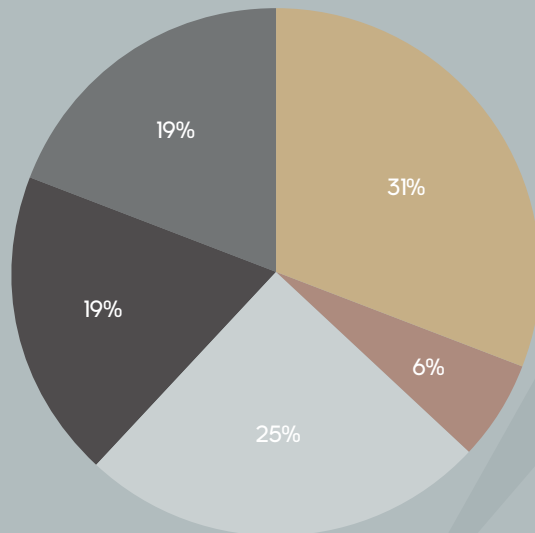
Atkarību mazināšanas programma tiek īstenota Atkarīgo centrā, ko īsteno Atkarīgo centra personāls. 2019. gadā atkarību mazināšanas programmā tika iesaistītas 122 notiesātās personas, no tām 16 sievietes.

IMPLEMENTATION OF ADDICTION REDUCTION PROGRAMME

Addiction reduction programme is implemented in Addiction centre, it is carried out by the staff of the Addiction centre. In 2019, 122 inmates were involved in addiction reduction programme, out of which 16 were women.

BRĪVĀ LAIKA AKTIVITĀTES UN SADARBĪBA AR NEVALSTISKAJĀM ORGANIZĀCIJĀM

Ieslodzījuma vietās 2019. gadā notiesātajiem tika organizēti 1176 brīvā laika pasākumi (sporta pasākumi, koncerti, izrādes, izstādes, tematiskie pasākumi, mākslinieciskās pašdarbības pasākumi, informatīvās lekcijas u.c.); pieaugušie gada laikā piedalījās 924 pasākumos, jaunieši gada laikā piedalījās 972 pasākumos, uz mūžu notiesātajiem gada laikā tika organizēti 54 pasākumi, nepilngadīgie gada laikā piedalījās 209 pasākumos.

FREE TIME ACTIVITIES AND COOPERATION WITH NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS

In 2019, in imprisonment places there were organized 1176 free time events for inmates (sport events, concerts, plays, exhibitions, thematic events, art events, informative lectures etc.). During the year adults took part in 924 events, juveniles – 972 events, persons with life imprisonment – 54 events, minors – 209 events.

● Sporta pasākumi	Sports events
● Kultūras pasākumi	Culture events
● Informatīvie pasākumi	Information events
● Mākslas pasākumi	Art events
● Pašdarbības pasākumi	Creativity events

IESLODZĪTO PSIHOLOĢISKĀ APRŪPE

Gada laikā ieslodzījuma vietās psiholoģisko aprūpi īstenoja 42 psihologi, kas kopumā sniedza palīdzību 6821 ieslodzītajam (4724 notiesātajiem un 2097 apcietinātajiem).

PSYCHOLOGICAL CARE OF PRISONERS

During the year, in imprisonment places worked 42 psychologists who helped in total 6821 prisoner (4724 inmates and 2097 detainees).

SOCIĀLAIS DARBS

2019. gadā ieslodzījuma vietās strādāja 23 sociālā darba speciālisti, kuri kopumā 6918 ieslodzītajiem (5549 notiesātajiem un 1369 apcietinātajiem) un ieslodzījuma vietu personālam veica dažādas sociālā darba aktivitātes.

SOCIAL WORK

During 2019, in imprisonment places worked 23 social work specialists who carried out various social work activities for in total 6918 prisoners (5549 inmates and 1369 detainees) and prison staff.

IESLODZĪTO VESELĪBAS APRŪPE

2019. gadā ieslodzījuma vietās ieslodzītie tika novēroti un ārstēti šādu infekcijas slimību dēļ:

- Tuberkuloze – 33 gadījumi;
- HIV – 573 gadījumi;
- AIDS – 276 gadījumi;
- HBV – 23 gadījumi;
- Sifiliss – 7 gadījumi.

PRISONER HEALTH CARE

In 2019 in imprisonment places prisoners were monitored and treated due to the following diseases:

- Tuberculosis – 33 cases;
- HIV – 573 cases;
- AIDS – 276 cases;
- HBV – 23 cases;
- Syphilis – 7 cases.

Saskaņā ar 2019. gada 31. decembra datiem ieslodzījuma vietās tika reģistrēti:

- 4173 – psihisko un uzvedības traucējumu gadījumi, to skaitā 1504 narkomānijas gadījumi;
- 602 – HCV gadījumi;
- 295 – HIV gadījumi;
- 113 – AIDS gadījumi;
- 11 – tuberkulozes gadījumi.

According with data on 31st December 2019, in imprisonment places there were registered:

- 4173 cases of psychological or behavioural disorders, including 1504 cases of drug addiction;
- 602 cases of HCV;
- 295 cases of HIV;
- 113 cases of AIDS;
- 11 cases of tuberculosis.

IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS PERSONĀLS

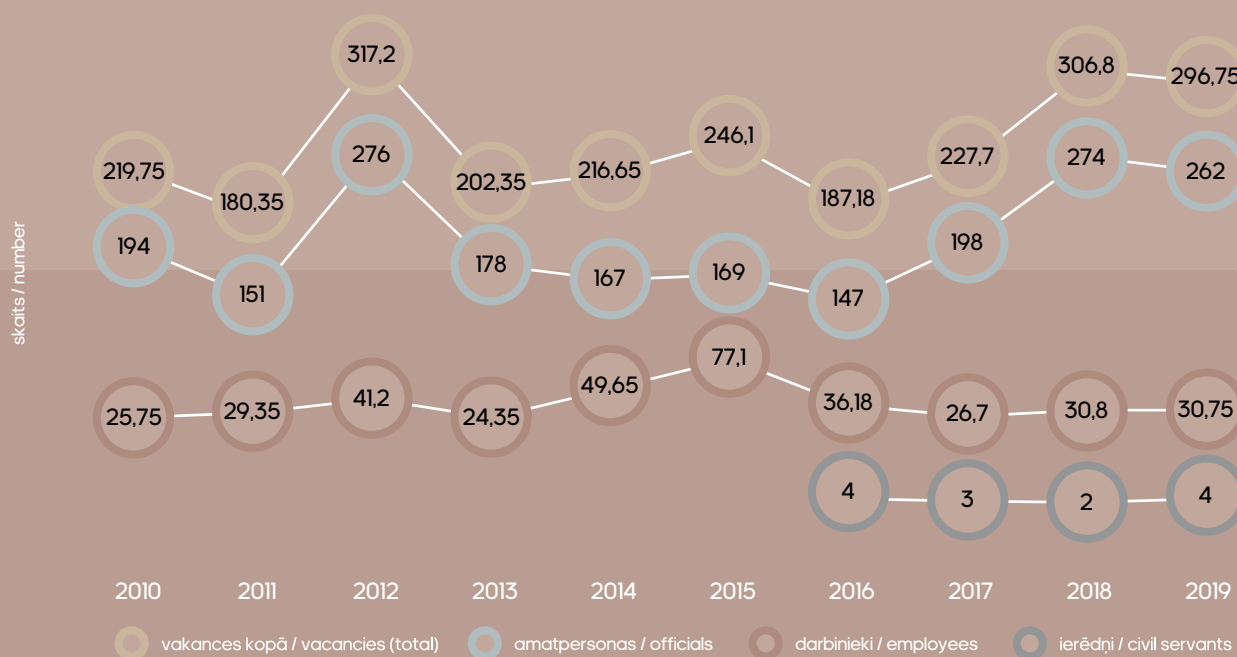
2019. gada 31. decembrī Pārvaldē pēc amatu saraksta bija 2512.75 amata vietas, no tām:

PERSONNEL DATA

As of 31 December, 2019 according to the payroll list the Administration had 2512.75 positions, of which:

	Amata vietas kopā / positions	Vakanti amati / vacancies
AMATPERSONAS officials	2056	262
DARBINIEKI employees	449.75	30.75
IERĒDŅI civil servants	7	4

VAKANCES / Vacancies

PERSONĀLA APMĀCĪBA

Pārvaldes Mācību centra īstenotajā profesionālās tālākizglītības mācību programmā "Ieslodzījuma vietu apsardze" 2019. gadā turpināja mācīties divas mācību grupas (46 izglītojamie) un uzsāka mācības četras grupas (83 izglītojamie). 2019. gadā 71 amatpersonai tika piešķirta profesionālā kvalifikācija "Ieslodzījuma vietas jaunākais inspektors", par ko tika izsniegtas profesionālās kvalifikācijas apliecības. Mācības 2020. gadā turpina divas mācību grupas (49 izglītojamie). Pārvaldes Mācību centrs organizējis 34 kvalifikācijas pilnveidošanas kursus, kuros 2019. gadā piedalījušies 710 klausītāji.

PERSONNEL TRAINING

In 2019, in the further education programme "Prison security" implemented by the LPA Training centre two study groups (46 students) continued their training and four study groups (83 students) started their studies.

In 2019, 71 officials were awarded professional qualification "Prison junior inspector".

In 2020, two study groups (49 students) continue their studies. LPA Training centre have organized 34 qualification improvement courses which in 2019 attended 710 people.

ŽURNĀLA SATURU VEIDOJA UN APKOPOJA
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
PROJEKTU IZSTRĀDES DAĻAS UN NFI PROJEKTA PERSONĀLS –
LĀSMA KAULIŅA, ANETE STRAUTNIECE, OLGA SILIŅA.

ĪPAŠS PALDIES RAKSTU AUTORIEM UN CITĀM ŽURNĀLA IZVEIDĒ
IESAISTĪTAJĀM PERSONĀM!

PALDIES RĪGAS CENTRĀLCIETUMA UN DAUGAVGRĪVAS CIETUMA
PERSONĀLAM PAR ATSAUCĪBU UN PALĪDZĪBU ŽURNĀLA TAPŠANĀ.

Žurnāla sagatavošanā izmantoti šādi informācijas avoti:

- Pārvaldes struktūrvienību sniegtā informācija;
- Pārvaldes 2019. gada pārskats.

© Informācijas pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce
uz ieslodzījuma vietu pārvaldi ir obligāta.

ATSAUKSMES UN IEROSINĀJUMUS LŪDZAM SŪTĪT UZ:
nfi.ievp@gmail.com

FOTO:
F/64 Photo Agency /
Mārtiņš Zilgalvis,
Dmitrijs Suļžics

ŽURNĀLS IZDOTS

Norvēģijas grantu 2014.–2021. gada
perioda programmas “Korekcijas dienesti”
iepriekš noteiktā projekta “Mācību centra
infrastruktūras un apmācībai paredzēta
ieslodzījuma vietas paraugkorpusa izveide
Olaines cietuma teritorijā” Nr. 1-6.4/2-2019
ietvaros

Norway
grants

